

ANTONIO TABUCCHI

PEREIRA

İDDİA EDİYOR

ROMAN

İTALYANCA ASLINDAN ÇEVİREN
MÜNİR H. GÖLE

Antonio Tabucchi

PEREIRA İDDİA EDİYOR...

Can Yayınları

Türkçesi MÜNİR H. GÖLE

Pereira, onunla bir yaz günü tanışmış olduğunu iddia ediyor. Güneşli, esintili, harika bir yaz günüydü ve Lizbon ısıldıyordu. Anlaşıldığı kadarıyla, Pereira yazı işlerindeydi ve ne yapacağını bilemiyordu, müdür tatildeydi ve Pereira kültür sayfasını hazırlamak zorundaydı, çünkü bundan böyle *Lisboa* gazetesinin bir kültür sayfası vardı, bu sayfanın sorumluluğu da ona verilmişti. Ve o, Pereira, ölümü düşünüyordu. Bu güzel yaz gününde, Atlantik esintisi ağaçların doruklarını okşarken, güneş ısıldarken ve kent pırıldarken, evet, kent penceresinin altında tam anlamıyla pırıldıyordu, ve gökyüzü maviyken, gökyüzü hiç görülmemiş mavilikte ve neredeyse insanın gözlerini yakan bir netlikteyken ölümü düşlemeye başladı, diye iddia ediyor Pereira. Neden? Bu konuda Pereira'nın söyleyeceği bir şeyi yok. Belki çocukluğunda babası Yaşlı *Pereira* adında bir cenaze levazımatçısı dükkânının sahibi olduğu için, belki de birkaç yıl önce karısı veremden öldüğü için ya da kendisi şişman, kalp hastası ve yüksek tansiyonlu olduğu ve doktoru böyle devam ederse çok yaşamayacağını söylediği için; sonuçta, Pereira ölümü düşündüğünü iddia ediyor. Ve rastlantı sonucu, salt rastlantı sonucu, Pereira bir derginin sayfalarını karıştırmaya başladı. Edebi bir dergiydi, ama içinde bir de felsefe bölümü vardı. Belki de avangard dergilerden biriydi. Pereira pek emin değil, ama dergiye yazanların çoğunluğu Katolik'ti. Pereira da Katolik'ti, en azından o sırada kendini Katolik, iyi bir Katolik olarak görüyordu, yine de inanmaya pek yanaşmadığı bir şey vardı: bedenin yeniden dirilişi. Ruha inanıyordu, kesinlikle, çünkü bir ruhu olduğundan emindi; ama beden, ruhunu saran bütün bu et tabakası, hayır, bu dirilemezdi, dirilmesine ne gerek vardı ki? Her gün ona eşlik eden yağ, merdivenleri çıkarkenki ter, soluk kesilmesi, bütün bunlar neden dirilmeliydi ki? Hayır, bunu başka bir yaşamda, sonsuzlukta falan artık istemiyordu Pereira, bedenin dirilişine inanmak istemiyordu. Böylece, can sıkıntısının yarattığı bir kayıtsızlıkla yeniden dergiyi karıştırmaya girişti, dergide şöyle bir makale buldu: 'Geçen ay Lizbon Üniversitesi'nde tartışılan bir incelemeden, ölüm üzerine düşüncelerle ilgili bir bölüm yayınlıyoruz. Yazarı Francesco Monteiro Rossi, felsefe dalını en yüksek dereceyle bitirmiştir. Bu, denemenin sadece bir bölümüdür, yakın gelecekte yazarın yeniden bizimle işbirliği yapacağını umuyoruz.'

Pereira, başlığı olmayan makaleyi önceleri dalgın bir şekilde okuduğunu iddia ediyor, sonra da farkına varmadan başa dönüp bir bölümünü kâğıda geçirmiş. Neden mi yapmış bunu? Pereira bunu söyleyecek durumda değil. Belki bu Katolik avangard dergi onu rahatsız ediyordu, belki o gün, kendisi koyu Katolik olmasına karşın, Katoliklik de avangardlık da canına tak etmişti, belki de Lizbon'un şu pırıltılı yazında, üzerine tüm ağırlığıyla çöken şu kütleye, bedenin yeniden dirilişi fikrinden nefret ediyordu; ne olursa olsun makaleyi kopya etmeye girişti, belki de nedeni dergiyi bir an önce çöp sepetine atabilmektir.

Makalenin tamamını kopya etmediğini iddia ediyor Pereira, sadece birkaç satırını yazmış, şu satırları da belge olarak gösteriyor: 'Varlığımızın anlamını en derin ve genel bir şekilde belirleyen bağlantı, yaşamın ölümle olan ilişkisidir, çünkü varlığımızın ölümle sınırlı olması, yaşamın anlaşılması ve değerlendirilmesi için gereklidir.' Sonra Pereira telefon rehberini alıp Rossi, ne tuhaf bir ad, rehberde olsa olsa bir tane vardır, diye düşündü ve iddiasına göre tek bir numara çevirdi, çünkü numarayı çok iyi hatırlıyor. Hattın öbür ucundaki ses, alo, dedi. Alo, dedi Pereira, burası *Lisboa* gazetesi. Ses, evet, dedi. *Lisboa*, birkaç ay önce doğmuş bir Lizbon gazetesidir, demiş olduğunu iddia ediyor Pereira. Bilmem hiç okudunuz mu, apolitik ve bağımsız bir gazeteyiz, ama ruha inanıyoruz, yani Katolik eğilimlerimiz

olduğunu söylemek istiyorum, Bay Monteiro Rossi ile görüşebilir miyim? Ahizenin öteki ucunda bir anlık bir sessizlik oldu, diye iddia ediyor Pereira, sonra ses Monteiro Rossi'nin kendisi olduğunu söyledi ve ruhla ilgilenmediğini ekledi. Pereira da birkaç saniye sessiz kaldı, çünkü ölüm üzerinde bu denli derin düşüncelere imzasını atan birinin, ruh üzerine kafa yormamış olması garibine gitmişti, diye iddia ediyor Pereira. O zaman da bir yanlış anlama olduğunu düşündü ve bedenın yeniden dirilişı fikri geldi hemen aklına, bu da sabit fikirlerinden biriydi; Bay Monteiro Rossi'nin ölüm hakkındaki makalesini okuduğunu söyledi, sonra eğer Bay Monteiro Rossi'nin aklından geçen buysa, kendisinin de, yani Pereira'nın bedenın dirilişine inanmadığını ekledi. Özetle, Pereira'nın zihni karışmıştı, diye iddia ediyor Pereira; bu da onu kızdırdı, özellikle kendine kızmasına neden oldu, çünkü tanımadığı birine telefon edip ruh ve bedenın dirilişı gibi çok hassas, hatta özel şeylerden söz etmek gibi kötü bir duruma düşürmüştü kendini. Pereira pişman oldu, diye iddia ediyor Pereira, az kalsın telefonu kapatıyordu, ama sonradan, nasıl olduysa devam etme gücünü kendinde buldu; adının Pereira, Doktor Pereira olduğunu, Lisboa'nın kültür sayfasını yönettiğini, Lisboa'nın şimdilik bir akşam gazetesi olduğunu, yani başkentin öteki gazeteleriyle aşık atamayacağını bildiğini, ama er veya geç yol alıp kendine bir yer edineceğine inandığını söyledi. *Lisboa'nın* sayfalarını şimdilik daha çok gönül işlerine ayırdığı doğruydı, ama cumartesi bir kültür sayfası da çıkarmaya karar vermişlerdi, yazı işlerinin kadrosu henüz tam değildi, bu yüzden bir köşe yazısı üstlenecek ve gazeteye dışarıdan destek olacak birine gereksinim duyuyorlardı.

Monteiro Rossi adlı kişi hiç beklemeden, hemen o gün yazı işlerine uğrayacağını geveledi, diye iddia ediyor Pereira. Rossi, ayrıca işle ilgilendiğini, bütün işlerin onu ilgilendirdiğini söyledi, çünkü, evet, üniversiteyi bitirmişti ve geçimini sağlamak zorundaydı, gerçekten çalışmaya ihtiyacı vardı. Ama Pereira şimdilik yazı işlerinde buluşmamanın daha yerinde olduğunu söyleyecek kadar tedbirliydi, dışarda bir yerde buluşmak, kentte bir randevu vermek daha uygun düşerdi. Bunu söylemesinin nedeni, diye iddia ediyor Pereira, Rua Rodrigo da Fonseca'daki tıknaf vantilatörün sürekli vızladığı ve her şeye kuşkuyla bakıp zamanını kızartma yapmakla geçiren cadaloz kapıcı kadın yüzünden sürekli kızartma kokusunun hüküm sürdüğü şu ufak sefil odaya tanımadığı birini çağırmak istememesiydi. Ayrıca, Lisboa'nın kültür sayfasının yazı işlerinin sadece ondan, Pereira'dan, kümesinde sıcaktan ve sıkıntıdan terleyen tek bir adamdan ibaret olduğunun anlaşılmasını da istemiyordu. Pereira kentte bir yerde buluşmalarını önerdiğini iddia ediyor. Monteiro Rossi de şöyle karşılık vermiş: Bu akşam Praça de Alegria'da bir halk gecesi var, şarkılar söylenecek, gitar çalınacak, ben de bir Napoliten şarkı söylemek için çağrılıyım. Belki biliyorsunuz, yarı İtalyanım, ama Napoli şivesini hiç bilmem, her neyse, lokalin sahibi bana dışarda bir masa ayırdı, masanın üstünde Monteiro Rossi yazılı küçük bir kart olacak, orada görüşmeye ne dersiniz? Pereira, evet dediğini iddia ediyor, sonra telefonu kapatıp terini sildi. Derken *'Anımsamalar'* başlıklı kısa bir köşe yazısı yazmak gibi harika bir fikir geldi aklına, hemen ertesi cumartesi yayınlamayı düşündü makaleyi. Belki de İtalya'yı düşündüğü için kurulmuş makine gibi başlığı yazdı: *iki yıl önce bugün, Luigi Pirandello aramızdan ayrıldı*. Sonra altbaşlığı yazdı: *'Büyük tiyatro yazarının, Lizbon'da Düş Bu, Belki de Değil* adlı oyunu sah-nelenmişti. Yirmibeş Temmuz bindokuzyüzotuzsekiz günüydü ve Lizbon bir Atlantik esintisinin mavi gökyüzü altında parılıyordu,' diye iddia ediyor Pereira.

Pereira, o gün öğleden sonra havanın değiştiğini iddia ediyor. Atlantik'ten gelen esinti birden kesilince bastıran kalın sis perdesi yüzünden kent yakıcı bir kefenin içine sarmalanmış buldu kendini. Pereira bürodan çıkmadan önce, kendi parasıyla satın alıp kapının arkasına astığı termometreye baktı. Otuzsekiz dereceyi gösteriyordu. Pereira vantilatörü kapattı, merdivenlerde ona, hoşçakalın Doktor Pereira, diyen kapıcı kadınla karşılaştı, avluda dalgalanan kızartma kokusunu bir kez daha burnuna çekti ve sonunda temiz havaya çıktı. Giriş kapısının önünde mahalle pazarı kurulmuştu. Ulusal Cumhuriyet Muhafızları'nın iki kamyoneti orada duruyordu. Pereira, pazarın çalkalandığını biliyordu, çünkü önceki gün Alentejo'da polis, pazara mal getiren sosyalist bir arabacıyı öldürmüştü. İşte bu nedenle Guarda Cumhuriyet Muhafızları pazarın demir parmaklıkları önünde bekliyordu. Ama *Lisboa*, daha doğrusu müdür yardımcısı haberi yayınlamak cesaretini bulamamıştı, çünkü müdür tatildeydi, serinlemek ve kaplıca sularından nasibini almak için Buçaco'ya gitmişti, zaten sosyalist bir arabacının Alentejo'da arabasının içinde katledildiği ve bütün kavunları kana buladığı haberini vermeye kim cesaret edebilirdi ki? Kimse, çünkü ülke susuyordu, susmaktan başka bir şey gelmezdi elinden, bu arada da insanlar ölüyor, polis de keyfince hareket ediyordu. Pereira terlemeye başladı, çünkü yeniden ölümü düşünmeye başlamıştı. Bu kenti ölümün pis kokusu kaplamış, bütün Avrupa'yı pis ölüm kokusu kaplamış, diye düşündü.

Oradan iki adım ilerde, hemen Yahudi kasabının yanındaki Café Orquidéa'ya gitti, içeri girip küçük bir masaya oturdu, içerde hiç değilse vantilatörler çalışıyordu, oysa dışarda sıcak dayanılır gibi değildi. Bir limonata söyledi kendine, tuvalete gitti, elini yüzünü ıslattı, sonra da bir puro isteyip akşam gazetesini sordu. Kahvenin garsonu Manuel de tutup *Lisboa*'yı getirdi. Pereira o günün provalarını görmemişti, böylece bilmediği bir gazeteymiş gibi sayfaları karıştırdı. İlk sayfada 'Dünyanın en lüks yatı bugün New York'tan hareket etti' yazıyordu. Pereira uzun uzun başlığa baktı, sonra gözlerini fotoğrafa çevirdi. Şampanya mantarlarını patlatmakla uğraşan bir grup hasır şapkalı ve gömlekli insanın resmiydi. Pereira terlemeye başladı, diye iddia ediyor Pereira ve bir kez daha bedeninin dirilişini düşündü. Nasıl yani, diye düşündü, eğer dirilirsem, bu hasır şapkalı insanlarla birlikte olmak için mi? Kendini gerçekten sonsuzluğun belirsiz bir limanında, bu yattaki insanlarla birlikte düşledi. Ve sonsuzluk, puslu bir sıcak kılıfının altında ezilmiş ve İngilizce konuşarak kadeh kaldırıp, oh oh, çeken şu insanlarla dayanılmaz bir yer olarak göründü ona. Pereira bir limonata daha getirtti. Eve gidip soğuk bir banyo mu almalı, yoksa birkaç yıl önce karısı öldüğü zaman günah çıkarmaya gittiği, sonra da ayda bir kez ziyaret ettiği rahip dostu, Mercés Kilisesi'nden Don Antönio'ya mı uğramak, diye düşündü. Don Antönio'ya gitmeyi daha uygun buldu, belki bu iyi gelirdi.

Öyle de yaptı. Pereira, bu sefer hesabı ödemeyi unuttuğunu iddia ediyor. Kaygısızca, daha doğrusu hiç düşünmeden yerinden kalkmış, çekip gitmişti, gazetesıyla şapkasını da masanın üzerinde bırakmıştı, belki bu sıcakta başını örtmek istemediğinden, belki de unutma alışkanlığı olduğundan.

Peder Antönio çok çökmüştü, diye iddia ediyor Pereira. Gözünün altındaki halkalar yanaklarına kadar iniyordu ve iyi uyumamış birinin bitkinliği vardı üzerinde. Pereira nesi olduğunu sordu. Peder Antönio da yanıtladı: Nasıl, haberin yok mu? Alentejolu bir adamı arabasında katlettiler, kentte ve başka yerlerde grevler var, hesapta bir gazetede çalışıyorsun, hangi dünyada yaşıyorsun sen? Dinle beni Pereira, gidip biraz bilgi edinsen hiç fena olmaz.

Bu kısa söyleşiden ve baştan savılma şeklinden altüst olmuş bir halde oradan çıktığım iddia ediyor Pereira. Şöyle düşünmüş: Hangi dünyada yaşıyorum ben? Ve aklına tuhaf bir fikir geldi, belki de yaşamıyordu, sanki çoktan ölmüş gibiydi. Daha da beteri, ölümü, inanmadığı bedeninin dirilişi ve buna benzer başka saçmalıkları düşünmekten başka bir şey yapmıyordu, yaşamı sağ kalmaktan öteye geçmiyordu, yaşamın bir kurgusuydu. Ve Pereira'nın üzerine bir bitkinlik çöktü, diye iddia ediyor Pereira. En yakın tramvay durağına kadar ayak sürümeyi başarıp Terreiro do Paço'ya giden tramvaya bindi. Pencereden, güzel Lizbon'unun ağır ağır geçip gitmesini seyretti, güzel binaların yükseldiği Avenida da Liberdade'yi inceledi, sonra da İngiliz tarzı Praça da Rossio'yu; Terreiro do Paço'da Şato'ya kadar çıkan başka bir tramvaya bindi. Katedral'de indi, çünkü çok yakında, Rua da Saudade'de oturuyordu. Evine giden yolu binbir zahmetle tırmandı. Kapıcının zilini çaldı, çünkü giriş kapısının anahtarını aramak gelmiyordu içinden, aynı zamanda ev işlerini de çekip çeviren kapıcı kadın gelip kapıyı açtı. Doktor Pereira, dedi kapıcı kadın, akşam yemeğine pirzola kızarttım size. Pereira teşekkür etti, ağır ağır merdivenleri çıktı, her zaman bıraktığı yerden, paspasın altından anahtarını alıp içeri girdi. Holde karısının resminin bulunduğu kitaplığın önünde durdu. Bu fotoğrafı, bindokuzyüzyirmiyedi yılında, Madrid'e yaptıkları bir yolculuk sırasında kendisi çekmişti ve geri planda Escorial'ın iri karaltısı seçiliyordu. Kusura bakma, biraz geç kaldım, dedi Pereira.

Pereira bir süredir karısının resmiyle konuşma alışkanlığı edindiğini iddia ediyor. Gününü nasıl geçirdiğini anlatıyor, düşüncelerini açıyor, akıl danışıyordu. Bilmem hangi dünyada yaşıyorum, dedi Pereira fotoğrafa, Peder Antönio da aynı şeyi söyledi bana. Sorun ölümden başka bir şey düşünmememde, sanki bütün dünya ölmüş ya da ölmek üzere gibi geliyor bana. Sonra Pereira hiç doğmayan oğullarını düşündü. Evet, bir çocuk sahibi olmak isterdi, ama gecelerini uykusuz geçiren ve sanatoryumlarda uzun süreler kalan bu kırılgan hasta kadından isteyemezdi bunu. Üzüntü duydu. Çünkü bir oğlu, masa başına oturup tartışabileceği kocaman bir oğlu olsaydı, kendisini artık anımsamadığı uzak bir yolculuğa götüren şu portreyle konuşmak zorunda kalmayacaktı. Eh, ne yapalım, dedi;bu da karısının resminden ayrılma biçimiydi. Sonra mutfığa gitti, masaya oturdu ve tavanın kapağını kaldırdı. Pirzola soğuktu, ama canı ısıtmak istemiyordu. Hep öyle, kapıcı kadının bıraktığı gibi yedi: soğuk. Çabucak yedi yemeğini, banyoya gidip koltuk altlarını yıkadı, gömleğini değiştirdi, siyah bir boyunbağı taktı ve bindokuzyüzyirmiyedide Madrid'den aldığı bir parfüm şişesinin içinde kalan İspanyol parfümünden biraz sıktı. Sırtına gri bir ceket atıp Praça da Alegria'ya gitmek için evden çıktı, çünkü saat dokuz olmuştu, diye iddia ediyor Pereira.

Pereira, o akşam kent sanki polisin eline geçmişti, diye iddia ediyor. Polisler her yerdeydiler. Pereira, Terreiro do Paço'ya kadar bir taksiye bindi, orada kemeraltları da cipler duruyor, kısa namlulu tüfekler taşıyan polisler geziniyordu. Belki gösteri yapılmasından ya da meydanlarda toplaşılmasından çekiniyor, bu yüzden de kentin stratejik noktalarını tutuyorlardı. Pereira yürüyerek devam etmek isterdi, çünkü kardiyolog biraz hareket etmesi gerektiğini söylemişti, ama bu uğursuz askerlerin önünden geçmeye cesaret edemedi, böylece Praça de Figueira'ya varmak için Rua dos Franqueiros'u kateden tramvaya bindi. Praça'da indiğinde karşısına başka polislerin çıktığını iddia ediyor Pereira. Bu sefer müfrezelerin önünden geçmek zorunda kalıp huzursuz oldu. Geçerken askerlere seslenen bir subayın sözleri çalındı kulağına: Unutmayın gençler, kışkırtıcılar hep pusuda bekler, gözünüzü dört açmalısınız.

Pereira çevresine baktı, sanki öğüt kendisine verilmişti, ama gözünü dört açmak için bir neden göremedi. Avenida da Liberdade sakindi, dondurmacı dükkânı açıldı ve masalarda serinlemeye çalışan insanlar vardı. Pereira ana kaldırımında ağır adımlarla yürümeye başladı ve işte o anda müziği işitti, diye iddia ediyor Pereira. Kulağa hoş gelen, melankolik bir müzikti. Coimbra gitarıyla çalmıyordu. Müzikle polis kuvvetlerinin bağlaşması garibine gitti. Müziğin Praça da Alegria'dan geldiğini düşündü, haklıydı, yaklaştıkça, müziğin yoğunluğu da artıyordu.

Meydan, kuşatma altındaki bir kent meydanına gerçekten benzemiyordu, diye iddia ediyor Pereira. Çünkü polis falan yoktu ortalıkta, hayır, sadece bir sıranın üzerinde uyuklayan, sarhoş olduğu belli bir gece bekçisi seçiliyordu. Meydan, kâğıttan çiçeklerle ve bir pencereden ötekine gerilmiş tellerden sarkan sarı ve yeşil ampullerle süslenmişti. Dışarıya masalar konmuştu ve birkaç çift dans ediyordu. Sonra meydandaki iki ağacın arasına asılmış, üzerine dev gibi harflerle: *Francisco Franco'ya Saygı* yazılmış bez bir pankart gördü Pereira. Altında, daha küçük harflerle: *İspanya'daki Portekizli Askerlere Saygı*.

Pereira, hemen o anda, bunun Salazar yanlısı büyük bir şenlik olduğunu, bu yüzden de polisin önlem almaya gerek görmediğini anladığını iddia ediyor. Ve işte o zaman birçok kişinin yeşil gömlek giydiğini ve boyunlarına mendil bağladıklarını fark etti. Yıldırım çarpmışa dönerek durdu ve aynı anda farklı birçok şey geçti kafasından: Monteiro Rossi'nin de onlardan biri olabileceği düşündü kavunlarını kanla lekeleyen Alentejolu arabacıyı düşündü onu burada görseydi Peder Antonio'nun ne diyeceğini düşündü Bütün bunları düşündü ve bekçinin uyukladığı sıraya çöküp düşüncelere daldı. Daha doğrusu, kendisini müziğe bıraktı, çünkü her şeye karşın, müzik hoşuna gidiyordu. Biri viyola, öteki gitar çalan iki ihtiyarın çaldıkları, gençliklerinden, üniversite öğrencisi oldukları ve yaşamı ıslık ıslık bir gelecek gibi düşledikleri dönemden kalma, yüreğe işleyen Coimbra ezgileriydi. Kendisi de, o dönemdeki öğrenci şenliklerinde viyola çalardı, zayıf ve çevikti ve genç kızlar ona âşık olurlardı. Onun için deli olan ne kadar da çok güzel genç kız vardı. O ise, tersine, şiirler yazan ve sık sık başı ağrıyan, kırılgan ve solgun ufak tefek bir kıza tutulmuştu. Sonra yaşamındaki başka şeyleri düşündü, ama Pereira bunlardan söz etmek istemiyor, çünkü bunların sadece ve sadece kendine ait olduğunu ve elinde olmadan geldiği bu şenliğe bir şey katmayacağını iddia ediyor. Daha sonra Pereira, ince uzun boylu, açık renk gömlek giymiş bir delikanlının, oturduğu masadan kalkıp iki ihtiyar müzisyene katıldığını gördü, diye iddia ediyor Pereira. Ve kimbilir neden, kanı kaynadı delikanlıya, belki de bu delikanlıda kendini görmüştü, sanki Coimbra dönemine geri

gitmişti, bir anlamda delikanlı ona benziyordu, görünümü değil, devinimi, biraz da alnına düşen tutamıyla saçları. Delikanlı İtalyanca bir şarkı, *O sole mio*'yu söylemeye başladı. Pereira sözleri anlamıyordu, ama güç ve yaşam dolu, güzel ve duru bir şarkıydı, yalnızca 'benim güzel güneşim' sözcüklerini anlıyordu, hepsi de o kadardı. Delikanlı şarkı söylerken, yeniden hafif bir Atlantik esintisi çıktı. Akşam serindi, her şey gözüne güzel göründü, sözünü etmek istemediği geçmiş yaşamı, Lizbon, renkli ampullerin üzerinde görünen gökkubbe ve içinde büyük bir özlem duydu Pereira ama neye özlem duyduğunu söylemek istemiyor. Her neyse, şarkı söyleyen delikanlının, öğle sonrası telefonda konuştuğu kişi olduğunu anladı, öyle ki delikanlı şarkısını bitirdiğinde oturduğu sıradan kalktı, çünkü merakı çekingenliğinden daha ağır basıyordu. Küçük masaya yönelip delikanlıya seslendi: Bay Monteiro Rossi sanırım. Monteiro Rossi, ayağa kalkmak için hamle yapınca küçük masaya çarptı ve önünde duran bira bardağı devrilerek bembeyaz pantolonunu lekeledi. Özür dilerim, diye kem küm etti Pereira. Sakarlık bende, dedi delikanlı, sık sık gelir başıma, siz *Lisboa* gazetesinden Doktor Pereira olmalısınız, buyrun oturun lütfen. Ve elini uzattı.

Pereira, küçük masaya otururken biraz rahatsızlık duyduğunu iddia ediyor. Yerinin orası olmadığını, tanımadığı biriyle milliyetçi bir şenlikte karşılaşmasının saçmalığını, Peder Ant6nio'nun bu davranışı onaylamayacağını, evine dönüp karısının portresiyle konuşmak, ondan özür dilemek istediğini düşündü. Bu karmaşık düşünceler sayesinde, söyleşiye girmek için doğrudan bir soru sorma cesaretini buldu ve kafasında pek tartmadan Monteiro Rossi'ye sordu: Salazar yanlısı gençlerin şenliği demek, siz de Salazar gençliğinden misiniz?

Monteiro Rossi, alnına düşen tutamı geri atıp yanıtladı: Felsefe diplomam var, felsefe ve edebiyata ilgi duyuyorum, ama bunun *Lisboa* ile ne gibi bir bağlantısı olabilir? Bir bağlantısı olabilir, diye karşılık verdiğini iddia ediyor Pereira, çünkü biz özgür ve bağımsız bir gazete çıkarıyor, politikaya da bulaşmak istemiyoruz.

O sırada, iki ihtiyar yeniden çalmaya başladı, melankolik tellerinden Francocu bir şarkı yayılıyordu, ama Pereira, rahatsızlığına rağmen oyuna katılmış olduğunu ve rolünü sürdürmesi gerektiğini kavradı. Garip bir biçimde, bunu yapabileceğini, çünkü dizginlerin kendi elinde bulunduğunu da anladı, çünkü kendisi *Lisboa* gazetesinden Doktor Pereira'ydı ve karşısındaki delikanlı ağzının içine bakıyordu. Böylece söze başladı: Ölüm hakkındaki yazınızı okudum, bana çok ilginç geldi. Ölüm hakkında bir inceleme kaleme aldım, diye karşılık verdi Monteiro Rossi, ama hepsini kendi kafamdan uydurmadığımı söylememe izin verin, derginin bu incelemeden yaptığı geniş alıntıyı kopya ettim, itiraf ederim, bir kısmını Feuerbach'tan, bir kısmını da bir Fransız tinselciden, profesörün kendisi bile fark etmedi, bilirsiniz, profesörler sanıldığından daha cahildirler. Pereira, bütün akşam sormak istediği soruya geçmeden önce hayli tereddüt ettiğini iddia ediyor, nihayet garsonluk yapan yeşil gömlekli gence içecek bir şeyler ısmarladıktan sonra soruyu sormaya karar verdi. Kusuruma bakmazsanız, dedi Monteiro Rossi'ye, alkol kullanmıyor, sadece limonata içiyorum, bir tane ısmarlayacağım şimdi. Ve limonatasını yudumlarken, sanki biri duyabilirmiş de kınayabilirmiş gibi alçak sesle sordu: Ya siz, özür dilerim, şey sormak istiyordum, ölüm sizi ilgilendiriyor mu?

Monteiro Rossi'nin yüzü geniş bir gülümsemeyle aydınlandı. Pereira bundan rahatsız olduğunu iddia ediyor. Ne diyorsunuz, Doktor Pereira, diye haykırdı Monteiro Rossi, beni yaşam ilgilendiriyor. Sonra daha alçak sesle sürdürdü: Bakın Doktor Pereira, ölümden bıktım artık, iki yıl önce annem öldü, Portekizliydi ve öğretmenlik yapıyordu, beyin anevrizmasından -bir damarın patladığını söylemek için zor bir sözcük- göz açıp kapayıncaya kadar gitti; geçen

yıl, babam da aniden öldü, İtalyan'dı ve Lizbon Limanı'nın tersanelerinde gemi mühendisi olarak çalışıyordu, bana biraz para bıraktı, ama bu para suyunu çekti bile; İtalya'da yaşayan bir büyükannem var, ama oniki yaşımdan beri görmedim onu, ayrıca İtalya'ya gitmek de istemiyorum, orada durum bizimkinden de beter anlaşılan; yani ölümden gerçekten bıktım, Doktor Pereira, açık sözlülüğümü bağışlayın ama, bunu neden soruyorsunuz?

Pereira, limonatasından bir yudum aldı, elinin tersiyle dudaklarını silip karşılık verdi: Çünkü bir gazetede ölen yazarlara övgüler düzmek ya da önemli bir yazar öldüğünde bir ölüm yazısı hazırlamak gerekir, ama bir ölüm yazısı da öyle ayaküstü yazılmaz, hazırda bulundurmak gerekir, bu yüzden zamanımızın önemli yazarları için önceden ölüm yazıları hazırlayacak birini arıyorum, bir düşünün hele, yarın Mauriac ölüp gitseydi, nasıl çıkardım işin içinden?

Pereira, Monteiro Rossi'nin bir bira daha ısmarladığını iddia ediyor. Geldiğinden beri, delikanlı en azından üç bira yuvarlamıştı, kafayı bulmuş olmalıydı, hiç değilse çakırkeyif olmuştu. Monteiro Rossi, alnına düşen tutamı geri atıp şöyle dedi: Doktor Pereira, birkaç dil bilirim ve zamanımızın *yazarlarını* tanırım; ben, yaşamı seviyorum, ama ölümden söz etmemi istiyorsanız ve bu akşam Napoliten bir şarkı söylemem için para verdikleri gibi siz de para veriyorsanız yapabilirim, öbür güne sizin için Garcia Lorca üzerine bir anma yazısı hazırlarım. Garcia Lorca'ya ne dersiniz? Temelde İspanyol avangardını yarattı, bizim Pessoa'mızın Portekiz modernizmini yaratması gibi tıpkı. Ayrıca Garcia Lorca çok yönlü bir sanatçıdır, şiirle, müzikle ve resimle uğraşmıştır.

Pereira, en uygun kişinin Garcia Lorca olmadığını düşündüğünü söyledi, diye iddia ediyor Pereira, yine de ölçülü ve sakınlı bir şekilde söz edilmesi koşuluyla, denenebilirdi, sadece sanatçı kişiliğine değinilmek, durum gereği hassas olabilecek başka özellikleri bir kenara bırakılmalıydı, işte o zaman, Monteiro Rossi büyük bir doğallıkla şöyle dedi: Bakın, böyle damdan düşer gibi söylediğim için kusura bakmayın, Garcia Lorca'yı anma yazısını hazırlayacağım, ama siz bana biraz avans veremez misiniz? Yeni bir pantolon almam gerekiyor, üstümdeki lekeli, yarın üniversiteden tanıdığım ve biraz sonra beni almaya gelecek bir kızla çıkacağım, arkadaşlarımdan biridir ve ben ondan çok hoşlanıyorum, onu sinemaya götürmek isterdim.

Gelen genç kızın başında hasır bir şapka vardı, diye iddia ediyor Pereira. Açık tenli, yeşil gözlü ve biçimli dudakları olan çok güzel bir kızdı. Askıları sırtında çaprazlaşarak yumuşak ve dik omuzlarını açığa çıkaran bir elbise giymişti.

İşte Marta, dedi Monteiro Rossi. Marta seni *Lisboa*'dan Doktor Pereira ile tanıştırayım, bu akşam beni işe aldı, bundan böyle gazeteciyim, gördüğün gibi kendime bir iş buldum. Kız yanıtladı: Memnun oldum, ben Marta. Sonra, Monteiro Rossi'ye dönerek, "Böyle bir eğlenceye neden geldiğimi bilemiyorum doğrusu, ama madem geldim ve müzik davetkâr, akşam havası da nefis olduğuna göre, belki beni dansa kaldırırsın, küçük budalam benim," dedi.

Pereira masada tek başına kaldı, bir limonata daha ısmarlayıp küçük yudumlarla içti, bir yandan da yanak yanağa, ağır ağır dans eden iki genci seyrediyordu. Pereira, o anda yeniden geçmiş yaşantısını, olmayan çocuklarını düşündüğünü iddia ediyor, ama bu konuda başka açıklama yapmak istemiyor. Danstan sonra, gençler gelip küçük masaya oturdular ve Marta, sanki başka bir şeyden söz edercesine, “Bugün bir *Lisboa* aldım, ne yazık ki polisin arabasında katlettiği Alentejolu hakkında tek sözcük yok, bir Amerikan yatından bahsediliyor, pek ilginç bir haber olduğunu sanmıyorum,” dedi. Pereira, yersiz bir suçluluk duygusuyla yanıtladı: Müdür tatilde, kaplıcalarda, ben de sadece kültür sayfasıyla uğraşıyorum, çünkü bilmem biliyor musunuz, *Lisboa* gelecek haftadan itibaren bir kültür sayfası yayınlamaya başlıyor, sorumlusu da benim.

Marta şapkasını çıkarıp masanın üzerine koydu, serbest kalan kızıl harelî kumral bir saç çağlayanı omuzlarına döküldü, diye iddia ediyor Pereira. Arkadaşından birkaç yaş daha büyük gibi duruyordu Marta, yirmialtı ya da yirmiyedi yaşlarında olabilirdi. Pereira kıza sordu: Ya siz, siz ne yapıyorsunuz? Bir ithalat-ihracat şirketi için ticari mektuplar kaleme alıyorum, diye yanıtladı Marta, yalnız sabahları çalışıyorum, böylece öğleden sonraları kitap okuyup gezinebiliyorum, bazen de Monteiro Rossi'yi görebiliyorum. Pereira, genç kadının, delikanlıdan sanki iş arkadaşıymış gibi soyadıyla, Monteiro Rossi diye söz etmesini tuhaf bulduğunu iddia ediyor, her neyse, itiraz etmedi Pereira, konuyu değiştirdi ve sırf laf olsun diye, “Sizin Salazar gençliğine bağlı olduğunuzu sanmıştım,” dedi. “Ya siz?” diye karşılık verdi Marta. Ha, dedi Pereira, gençliğim elden gideli epey zaman oluyor, politikaya gelince, beni ilgilendirmedigini bir kenara bırakırsak, fanatik insanlardan hoşlanmam, dünyanın fanatik insanlarla dolu olduğu görüşündeyim. Fanatizmle inancı karıştırmamak gerekir, diye karşılık verdi Marta, çünkü insanın idealleri olabilir, örneğin insanların özgür, eşit ve kardeş olmaları gibi, kusuruma bakmayın, işte yine Fransız Devrimi'ni ezbere okumaya başladım, Fransız Devrimi'ne inanır mısınız? Kuramsal olarak evet, diye yanıtladı Pereira ve ‘kuramsal’ sözcüğünü kullandığına pişman oldu, çünkü ‘uygulamada evet’ demiş olmayı isterdi; ama temelde içinden geçeni söylemişti. O sırada, iki ihtiyar, biri viyolası, öteki gitarıyla Fa Majör bir valse girişti ve Marta, “Doktor Pereira, bu valsî sizinle yapmak isterdim,” dedi. Pereira kalktı, diye iddia ediyor Pereira ve kolunu uzatıp kıızı dans pistine götürdü. Bu valsî neredeyse kendinden geçerek yaptı, sanki göbeği ve bütün etleri bir sihrin etkisiyle yok olmuştu. Dans ederken, Praça Alegria'nın renkli ampullerinin üzerindeki gökyüzüne bakıyordu, kendini ufacık hissetti, evrende eriyip gitmişti sanki. Yaşlıca şişman bir adam, evrenin herhangi bir yerinde bir genç kızla dans ediyor, diye düşündü, aynı anda yıldızlar dönüyor, evren devriminde, belki de biri sonsuzdaki bir gözetleme kulesinden bize bakıyor. Sonra küçük masalarına döndüler ve Pereira hayal kurduğunu iddia ediyor: Neden çocuğum olmadı benim?

Bir limonata daha söyledi, midesine iyi geleceğini düşündü, çünkü öğle sonrası, bu bunaltıcı sıcak nedeniyle hazım gücümü çekmişti. Marta'ya gelince; iyice rahatını bulmuş bir tavırla çene çalıyordu. Monteiro Rossi, gazeteniz için hazırladığınız tasarıdan söz etti bana, dedi. Bence güzel bir fikir, gitme zamanı gelmiş bir sürü yazar var; neyse ki kendine D'Annunzio dedirten dayanılmaz Rapagnetta birkaç ay önce çekip gitti, ama şu yobaz Claudel de yetti artık, öyle düşünmüyor musunuz? Katolik eğilimli gazetenizin seve seve ondan söz edeceğine hiç kuşum yok, ayrıca şu aşağılık Marinetti, ne pis herif, savaş ve Havan topu türküleri söyledikten sonra, Mussolini'nin kara gömleklilerinden yana çıktı, onun da yok olması iyi olurdu. Pereira hafiften terlemeye başladı, diye iddia ediyor Pereira, sonra mırıldandı: Genç bayan, daha alçak sesle konuşun, nerede bulunduğumuzun farkında değilsiniz galiba. Bunun üzerine Marta şapkasını taktı ve sıkıldım buradan, sinirime dokunuyor, göreceksiniz birazdan askeri marşlar söylemeye başlayacaklar, sizi Monteiro Rossi'yle baş başa bırakayım, konuşacaklarınız vardır herhalde, beni sorarsanız, Tejo'ya kadar yürüyeceğim, temiz hava solumaya gereksiniyorum, iyi geceler, görüşmek üzere, dedi.

Pereira, kendini yatışmış hissettiğini iddia ediyor; limonatasını bitirdi, bir tane daha söylemeye niyet etti, ama karar veremedi, çünkü Monteiro Rossi'nin orada daha ne kadar kalmak istediğini bilmiyordu. Bir şeyler daha içmeye ne dersiniz, diye sordu. Monteiro Rossi kabul etti, bütün akşam boş olduğunu ve canının edebiyattan söz etmek istediğini söyledi. Buna öyle seyrek fırsat buluyordu ki! Genelde felsefeden laflıyor, sadece felsefeden bahseden insanlar tanıyordu. Bu noktada Pereira, başarısız bir aydın olan amcasının tekrarlayıp durduğu bir cümleyi anımsayıp yüksek sesle söyledi: "Felsefe sadece gerçekte uğraştığı izlenimini verir, ama belki de düşlemleri dile getirir, edebiyatsa sadece düşlemlerle uğraştığı izlenimini verir, ama belki de doğruyu dile getirir." Monteiro Rossi gülümsedi ve bu tanımın her ikisine de uygun düştüğü görüşünde olduğunu belirtti. O zaman Pereira sordu: Bernanos hakkında ne düşünüyorsunuz? Başta biraz şaşırmış görünen Monterio Rossi sordu: Şu Katolik yazar mı? Pereira şaşırmış görünen bir baş işaretleriyle onayladı. Monteiro Rossi alçak sesle şöyle dedi: Bakın, Doktor Pereira, size telefonda da söylediğim gibi, ölüm konusunda fazla kafa yormadığım gibi, Katoliklik hakkında da pek düşünmüyorum. Babam gemi mühendisiydi. Gelişmeye ve tekniğe inanan, pratik bir adamdı ve bana bu yönü ağır basan bir eğitim verdi. İtalyan olduğu doğrudur, ama belki de beni biraz

İngiliz usulü, gerçeğin pragmacı yönüyle eğitti. Edebiyatı severim sevmesine, ancak zevklerimiz uyuşmuyor olabilir, en azından bazı yazarlar konusunda, ne var ki, çalışmak zorundayım ve sizin de, gazetenizin müdürünün de arzu ettiğiniz bütün yazarlar hakkında önceden ölüm haberleri hazırlamaya razıyım. İşte o zaman Pereira birden diklenme ihtiyacı hissetti, diye iddia ediyor Pereira. Bu delikanlının ona meslek ahlâkı dersi vermeye kalkışmasını biraz abartılı bulmuş, genç adamın küstah olduğunda karar kılmıştı. Kendisi de küstah bir tavır takınmaya karar vererek söze başladı: Edebi seçimlerimde müdürüme bağımlı değilim. Edebiyat sayfasının sorumlusu benim ve beni ilgilendiren yazarların seçimini de ben yaparım, işte bu yüzden, görevi size verme kararı da benden çıkıyor, benden size tam yetki; ben Bernanos ile Mauriac'ı önermek niyetindeydim, çünkü bu yazarlardan hoşlanıyorum, ama bundan böyle ona da karışmıyorum, siz karar verin, dilediğiniz gibi yapın. Pereira, mezuniyet tezini arakladığını açıkyüreklikle itiraf eden, fazla tanımadığı bir delikanlıya müdürüyle arasındaki ilişkiyi zedeleme pahasına öyle bir yetki vermekle ölçüyü biraz fazla kaçırdığı için hemen o an pişmanlık duyduğunu iddia ediyor. Bir an için kendini tuzağa düşmüş gibi hissetmiş, bile bile budalaca bir konuma düştüğünün bilincine varmıştı.

Ama bereket versin Monteiro Rossi lafı değiştirip Bernanos'dan bahsetmeye başladı, belli ki, adamı iyi tanıyordu. Sonra, "Bernanos yürekli bir adamdır, ruhunun yeraltı geçitlerinden söz etmekten korkmaz," dedi. Ruh sözcüğünü işitince, Pereira kendini daha iyi hissetti, diye iddia ediyor Pereira, sanki bir merhem sayesinde hastalıktan kurtulmuş gibi oldu ve hemen atılıp saf bir edayla sordu: Bedenin dirilişine inanıyor musunuz? Hiç düşünmemiştim, diye yanıtladı Monteiro Rossi, beni ilgilendiren bir sorun değil. Belki yarın yazı işlerine uğrayabilirim. Bernanos'un ölümü için önceden bir yazı da hazırlayabilirim, ama içten konuşmam gerekirse, Garcia Lorca için bir anma yazısını kaleme almayı yeğlerim. Elbette, dedi Pereira, yazı işleri benim, Rua Rodrigo da Fonseca, altmışaltı numaradayım. Rua Alexandre Herculano yakınında, Yahudi kasabının iki adım ötesindedir. Kapıcı kadınla karşılaşırsanız hiç oralı olmayın, cadalozun tekidir, Doktor Pereira ile buluşacağınızı söyleyin ve kadınla fazla laflamayın, polis muhbiri olabilir.

Pereira, bunu neden söylediğini bilmediğini iddia ediyor, belki de kapıcı kadından ve Salazar polisinden nefret ettiği içindi, her neyse aklından böyle geçmişti, amacı daha tanımadığı bir delikanlıyla sözde bir suç ortaklığı yaratmak değildi kesinlikle: Hayır, amacı bu değildi, gerçek nedeni de bilmediğini iddia ediyor Pereira.

Ertesi sabah kalktığında, iki dilim ekmek arasında peynirli bir omlet buldu mutfakta, diye iddia ediyor Pereira. Saat ondu, temizlikçi kadın saat sekizde geliyordu. Öğle yemeği niyetine yazı işlerine götürmesi için hazırlandığı belliydi sandviçin. Piedade onun sevdiği şeyleri iyi bilirdi ve Pereira peynirli omlete bayılırdı. Bir fincan kahve içti, yıkandı, ceketini giydi, ama kravat takmamaya karar verdi. Yine de kravatı katlayıp cebine koydu. Çıkmadan önce, karısının portresinin önünde durup konuştu: Monteiro Rossi adında bir delikanlı buldum, dışarıdan çalışıp erken ölüm haberleri hazırlaması için işe almaya karar verdim, çok uyanık biri olduğunu düşünüyordum, ama tersine biraz şaşkın çıktı. Oğlumuz olsaydı, onun yaşlarında olacaktı, alnına düşen bir tutam saçla biraz bana benziyor, benim de alnıma bir tutam saçın düştüğü günleri anımsıyor musun? Coimbra zamanıydı, neyse, şimdilik sana ne anlatacağımı bilemiyorum, göreceğiz, bugün yazı işlerine geliyor, bir ölüm yazısı da getireceğini söyledi, çok güzel bir kız arkadaşı var, adı Marta, bakır rengi saçları var, biraz fazla rahat davranıyor ve uluorta politikadan söz ediyor, işte böyle, bakalım ne olacak.

Rua Alexandre Herculano'ya giden tramvaya bindi, sonra zahmetle Rua Rodrigo da Fonseca'ya kadar yokuşu çıktı. Giriş kapısına vardığında, terden sırılsıklamdı, kavurucu bir gündü. Avluda her zamanki gibi kapıcı kadınla karşılaştı. Kadın, "Günaydın Doktor Pereira," dedi. Pereira bir baş hareketiyle kadını selamlayıp merdivenleri tırmandı. Yazı işlerine girer girmez ceketini çıkarıp vantilatörü çalıştırdı. Ne yapacağını bilmiyordu, saat on ikiye gelmişti. Aklına omletli sandviçini yeme fikri geldi, ama daha erkendi. İşte o zaman 'Anımsamalar' başlıklı kısa makaleyi anımsadı ve yazmaya girişti. 'Büyük şair Fernando Pessoa aramızdan ayrılalı tam üç yıl oldu. Pessoa İngiliz eğitimi almış olmasına karşın, Portekizce yazmayı seçmişti, çünkü vatanının Portekiz dili olduğunu savunuyordu. Bize dergilere dağılmış çok güzel şiirler ve vatanını seven büyük bir sanatçının bakış açısından Portekiz tarihini veren *İleti* başlıklı şiirsel bir destan bırakmıştır.' Yazdığı satırları yeniden okuyup tiksiniç buldu, evet, en uygun sözcüktü bu, tiksiniç, diye iddia ediyor Pereira. Kâğıt parçasını çöp sepetine atıp yeniden yazdı: 'Fernando Pessoa üç yıl önce aramızdan ayrıldı. Varlığını farkedendenlerin sayısı yok denecek kadar azdır. Portekiz'de bir yabancı gibi yaşadı, belki her yerde yabancı olmasıydı bunun nedeni. Mütevazı pansiyonlarda ya da kiralık odalarda tek başına kaldı hep. Dostları, müritleri ve şiirlerini sevenler onu anımsıyorlar.' Sonra omletli sandviçini alıp ucundan ısırıldı. O anda kapıya vurulduğunu işitti. Hemen omletli sandviçini Çekmeceye sakladı, ağzını elinin altındaki pelur kâğıda silip girin diye seslendi. Gelen Monteiro Rossi'ydi. Günaydın Doktor Pereira, dedi Monteiro Rossi, kusura bakmayın, belki biraz erken geldim, ama size bir şey getirdim, işte böyle, dün akşam eve döndüğümde, ani bir esine kapıldım, ayrıca burada, gazetede bir şeyler atıştırabileceğimizi de düşündüm. Pereira, sabırla bu odanın yazı işleri olmadığını, sadece gazeteden ayrılmış kültür sayfasının yeri olduğunu açıkladı. Kültür sayfası da yalnızca kendisinden, Pereira'dan ibaretti, bunu söylemiş olduğunu sanıyordu, bir yazı masası, bir de vantilatörü olan bir odaydı burası yalnızca, çünkü *Lisboa* küçük bir akşam gazetesiydi. Monteiro Rossi bir sandalyeye yerleşip cebinden dörde katlanmış bir kâğıt parçası çıkardı. Pereira alıp okudu. Yayınlanması olanaksızdı, diye iddia ediyor Pereira, gerçekten yayınlanması olanaksız bir yazıydı. Yazıda Garcia Lorca'nın ölümü anlatılıyordu, başlangıcı şöyleydi: 'iki yıl önce, büyük İspanyol şairi Federico Garcia Lorca, anlaşılması güç koşullarda aramızdan ayrıldı. Politik hasımları ilk kuşkulananlar arasında, çünkü Lorca cinayete kurban gitti. Böylesi bir barbarlığın nasıl yapılabildiğini herkes hâlâ

merak ediyor.'

Pereira gözünü kâğıttan kaldırıp sevgili Monteiro Rossi, dedi. Kusursuz bir romancısınız siz, ama benim gazetem roman yazmaya elverişli bir yer değil, gazetelerde gerçeğe uygun, en azından gerçeğe benzer şeyler yazılır, bir yazarın nasıl, hangi koşullarda ve neden öldüğünü söylememelisiniz, sadece öldü demelisiniz, sonra da eserlerinden, romanlardan ve şiirlerden söz etmelisiniz. Elbette yazdığınız bir anı yazısı, ama temelde yapıtın ve insanın eleştirisi, portresi olmalı, sizin yazdığınızı kullanmak olanaksız, Garcia Lorca'nın ölümü gizemini hâlâ koruyor. Ya olaylar sizin ileri sürdüğünüz gibi gelişmediyse?

Monteiro Rossi, Pereira'nın yazıyı sonuna kadar okumadığını ileri sürerek karşı çıktı, daha ilerde insanın ve sanatçının yapıtından, görünümünden ve kişi-liginden söz ediyordu. Pereira sabırla okumayı sürdürdü. Tehlikeliydi, diye iddia ediyor Pereira, yazı tehlikeliydi. İspanya'nın en güney ucundan, Lorca'nın *Bernardo Alba'nın* Evi'nde oklarına hedef seçtiği aşırı Katolik İspanya'dan söz ediliyor, Garcia Lorca'nın halka götürdüğü gezgin tiyatro 'Baraca' anlatılıyordu. Burada kültüre ve tiyatroya açlık duyan İspanyol halkına enikonu bir övgü vardı, bu açlığı Garcia Lorca doyurmuştu. Pereira başını makaleden kaldırdı, diye iddia ediyor Pereira, saçlarını arkaya itti, gömleğinin kollarını sıvadı ve sevgili Monteiro Rossi, dedi, sizinle açık konuşmama izin verin. Yazınızın yayınlanması olanaksız, gerçekten olanaksız. Hiç değilse ben, bu yazıyı yayınlayamam, doğrusu hiçbir Portekiz gazetesi yayınlayamaz, İtalyan kökenli olduğunuzu göz önüne alırsak, İtalya'daki bir gazete de yapamaz, öyleyse geriye iki varsayım kalıyor: Ya düşüncesiz birisiniz ya da kışkırtıcısınız ve bugün Portekiz'de yapılan gazetecilikte ne düşüncesizlere yer var ne de kışkırtıcılara, hepsi bu kadar.

Pereira, bunu söylerken sırtından aşağı akan bir ter damlasını hissettiğini iddia ediyor. Neden terlemeye başlamıştı? Kimbilir? Bunu kesin olarak söyleyebilecek durumda değil. Belki hava müthiş sıcaktı, bu tartışma götürmezdi ve vantilatör bu daracık odayı serinletmeye yetmiyordu. Ama belki de o konuşurken tırnağını kemirmeye başlayan, hayal kırıklığına uğramış bu şaşkın delikanlının haline üzülüyordu. Bu yüzden, 'Sağlık olsun, bir denemeydi, ama tutmadı, hoşçaka-lın,' deme cesaretini bulamadı. Aksine, kollarını kavuşturup Monteiro Rossi'ye baktı. Monteiro Rossi, yeniden yazarım, dedi, yarına kadar yeniden yazarım. Hayır, olmaz, deme gücünü buldu Pereira, Garcia Lorca üzerine hiçbir şey olmaz, rica ediyorum, yaşamının ve ölümünün *Lisboa* gibi bir gazeteye uygun düşmeyen birçok yönü var, bilmem farkında mısınız, sevgili Monteiro Rossi, şu sıralarda İspanya'da İç Savaş var ve Portekizli yetkililer, olayları General Francisco Franco gibi görüyor, Garcia Lorca'nın bir bozguncu olduğunu düşünüyorlar, doğru sözcük bu: bozguncu.

Monteiro Rossi, bu sözcükten ürkmüş gibi ayağa kalktı, kapıya kadar geri geri gitti, durdu, bir adım ileri attı ve "Ben de bir iş bulduğumu sanıyordum," dedi. Pereira karşılık vermedi ve yine bir ter damlasının sırtından aşağı aktığını hissetti. Peki ne yapmam gerekiyor, diye fısıldadı Monteiro Rossi, yalvarır gibi bir sesle. Pereira da ayağa kalktı, diye iddia ediyor Pereira ve gidip vantilatörün karşısında durdu. Serin havanın gömleğini kurutmasını beklerken, birkaç dakika sesini çıkarmadı. Bana Mauriac için bir ölüm yazısı hazırlamalısınız, diye yanıtladı ya da Bernanos için, siz seçin, bilmem anlatabiliyor muyum? Ama bütün gece çalıştım, diye kem küm etti, Monteiro Rossi, para alacağımı umuyordum, aslında fazla bir şey de beklemiyorum, sadece bugün öğle yemeği yiyebilecek kadar. Pereira, önceki akşam yeni bir pantolon alması için avans vermiş olduğunu ve doğal olarak zamanını ona para vermekle geçiremeyeceğini, onun babası olmadığını söylemek isterdi. Katı ve kesin

kararlı olmak isterdi. Tersine şöyle dedi: Sorununuz bugün öğle yemeği yemekse eğer, sizi davet edebilirim, ben de yemek yemedim henüz, karnım da oldukça acıktı, güzel bir ızgara balık ya da et yemek isterim doğrusu, ne dersiniz?

Neden Pereira böyle konuştu? Yalnız olduğu ve bu oda onu bunalttığı için mi, yoksa gerçekten karnı acıktığı için mi? Aklına karısının portresi geldiği için mi, yoksa başka bir nedenden ötürü mü? Bunu bilemediğini iddia ediyor Pereira.

Yine de onu yemeğe davet etmişti, diye iddia ediyor Pereira, onu Rossio'da bir lokantaya davet etmişti. Bu ikisine de uygun düşecek bir seçim gibi gelmişti ona, çünkü temelde iki aydındılar, gittikleri de edebiyatçıların kahvesi ve lokantasıydı. Yirmili yıllarda ünlüydü burası; küçük masalar başında pek çok avangard dergi hazırlanıp kotarılmıştı; kısaca bir zamanlar herkes oraya giderdi, belki kimileri gitmeyi sürdürüyordu hâlâ.

Sessizce Avenida da Liberdade'yi inip Rossio'ya vardılar: Pereira içerde ufak bir masa seçti, çünkü dışarısı, tentenin altı, aşırı sıcaktı. Pereira çevresine bakındığını, ama hiçbir aydın göremediğini iddia ediyor. Aydınların hepsi tatile çıktılar, dedi sonra sessizliği bozmak için Pereira, evet, tatilde olmalı, kimi denize, kimi kırsal bölgelere gitmiştir, kentte kalan bir tek biz varız. Belki de sadece kendi evlerinde oturuyorlardı, diye karşılık verdi Monteiro Rossi, böyle bir zamanda, canları gezinmek istemese gerek. Pereira, bu cümleyi işitince bir çeşit melankoli duyumsadı. Yalnız olduklarını, çevrelerinde sıkıntıyı paylaşacak kimsenin olmadığını kavradı, lokantada yalnızca şapkalı iki ihtiyar kadın, bir köşede de uğursuz görünümlü dört adam vardı.

Pereira, diğerlerinden uzak bir masa seçti, peçetesini her zaman yaptığı gibi boynuna bağladı ve beyaz şarap ısmarladı. Canım bir aperitif istiyor, diye açıkladı Monteiro Rossi'ye, genelde alkollü içki içmem, ama aperitife gereksiniyorum. Monteiro Rossi bir fıçı birası söyledi, Pereira da ona şarap sevip sevmediğini sordu. Birayı tercih ederim, diye yanıtladı Monteiro Rossi, daha serin ve daha hafiftir, ayrıca şaraptan da anlamam. Yazık, diye mırıldandı Pereira, iyi bir eleştirmen olmak istiyorsanız, zevklerinize incelik kazandırmanız gerekiyor, kendinizi yetiştirmelisiniz, şaraptan, yemekten, dünyadan anlamalısınız. Sonra ekledi: Edebiyattan da. O zaman Monteiro Rossi geveledi. Size bir şey itiraf etmek zorundayım, ama cesaretimi toplayamıyorum. Söyleyin, diye karşılık verdi Pereira, anlamazdan gelirim. Daha sonra, dedi Monteiro Rossi.

Pereira kendine ızgara dölgerbalığı söyledi, Monteiro Rossi de gaspaeho^{(cacığa benzer soğuk çorba(çev.))} ile deniz ürünlü pilav. Pilav kocaman güveç içinde geldi ve Monteiro Rossi tabağını üç kez doldurdu, diye iddia ediyor Pereira. Dev gibi bir porsiyon olmasına karşın Monteiro Rossi tamamını silip süpürdü. Sonra alına düşen saç tutamını geri itti ve "Bir dondurmaya hayır demem, sadece limonlu olsa bile razıyım," dedi.

Pereira kafasından bu yemeğin kaç patlayacağını hesapladı ve haftalık ücretinin önemli bir bölümünün, Lizbon'un edebiyatçılarıyla karşılaşacağını umduğu, ama karşısına çıka çıka şapkalı iki ihtiyar kadınla köşede bir masada oturan meymenetsiz suratlı dört adamın çıktığı bu lokantaya gideceği sonucuna vardı. Terlemeye başlayınca boynuna sardığı peçeteyi gömleğinden çıkardı, buz gibi sodayla kahve ısmarladı, sonra gözlerini Monteiro Rossi'ye dikip şimdi yemekten önce itiraf edeceğiniz şeyi itiraf edin bakalım, dedi. Pereira, Monteiro Rossi'nin tavana bakmaya başladığını, ardından kaçamak bir bakış fırlatıp gözlerini kaçırdığını, öksürdüğünü, çocuk gibi kızardığını iddia ediyor. Rossi, biraz rahatsızlık duyuyorum, kusura bakmayın, dedi, insan hırsızlık yapmadıysa, anne ve babasının şerefini lekelemediyse, bu dünyada utanç duyulacak şey yoktur, diye karşılık verdi Pereira. Monteiro Rossi, sözcüklerin çıkmasını önlemek istercesine peçetesini bastırarak ağzını sildi, alına düşen saç tutamını geriye itip söze başladı: Sözcükleri bulamıyorum, yani benden profesyonelce bir tutum beklediğinizi, beynimle düşünmemi istediğinizi biliyorum, ama işin doğrusu, başka nedenlere kapıldığımdır. Açıklayın, diye üsteledi Pereira. Eh işte, diye geveledi

Monteiro Rossi, yani işin doğrusu yüreğimin sesine kulak verdiğimdir, belki yaptığım doğru değildi, belki istediğim de bu değildi, ama elimden gelmedi, benden daha güçlüydü, yemin ederim. Garcia Lorca üzerine usumun ağır bastığı bir ölüm yazısı yazabilirdim, ama yazdığım daha baskın çıktı. Ağzını yeniden peçeteye sildikten sonra Rossi konuşmasını sürdürdü: Ayrıca Marta'ya da âşığım. Bu da nereden çıktı şimdi, diye karşı koydu Pereira. Bilmem, diye yanıtladı Monteiro Rossi, belki hiç ilgisi yok, ama bu da yüreğimin sesi, size öyle gelmiyor mu ve bu da kendince bir sorun. Sorun, boyunuzdan büyük sorunlara bulaşmamanız gerektiğidir, demek isterdi Pereira. Sorun, dünyanın başlı başına bir sorun olması ve çözümü bizlerin bulamayacağıdır, demek isterdi Pereira. Sorun sizin genç, çok genç olmanızdır, oğlum olacak yaştasınız, demek isterdi Pereira, ama beni babanız yerine koymaya kalkmanız hoşuma gitmiyor, sizin çelişkilerinizi çözmek için bulunmuyorum burada. Sorun, aramızda kuralınca ve profesyonel bir ilişki olması gerektiğidir, demek isterdi Pereira; ve siz başka türlü yazmayı öğrenmelisiniz, yazarken yüreğinizin sesine kapılırsanız, başınızı büyük dertlere sokarsınız, emin olun.

Ama bunların hiçbirini söylemedi. Bir puro yaktı, alına yapışan teri peçetesiyle sildi, gömleğinin en üst düğmesini açtı ve en önemlisi, dedi, insanın yüreğinden gelen seslerdir, insan her zaman yüreğinin sesini dinlemelidir. On Emir değil bunu söyleyen, ama ben söylüyorum, buna karşın, insanın gözlerini de iyice açması gerekir, yürek, evet tamam ama gözler de iyice açık, sevgili Monteiro Rossi, işte bu kadar, öğle yemeği sona erdi, önümüzdeki üç-dört gün bana telefon etmeyin, düşünüp taşınmanız ve güzel, gerçekten güzel bir şey yapmanız için yeterince zaman tanıyorum size, beni gelecek cumartesi, öğleye doğru yazı işlerinden arayın.

Pereira ayağa kalktı, elini uzatıp görüşmek üzere, dedi. Tam tersini söylemek, azarlamak, hatta işten çıkarmak isterken, neden bunları söylemişti? Pereira bilemiyor. Lokantada kimsecikler olmadığı, hiçbir aydın görmediği için mi, yoksa bu kentte kendini yalnız hissettiği ve bir suç ortağına ve dosta gereksinim duyduğu için mi? Belki bütün bu nedenlerden ve nasıl anlatacağını bilemediği başka nedenlerden ötürü. Yüreğin seslerinden söz ederken, insanın kesin bir inancı olması güçtür, diye iddia ediyor Pereira.

Ertesi cumartesi, elinde omletli sandviç paketiyle yazı işlerine geldiğinde, Pereira, *Lisboa*'nın posta kutusundan dışarı taşan bir zarf gördüğünü iddia ediyor. Pereira zarfı alıp cebine koydu. Birinci katın sahanlığında kapıcı kadınla karşılaştı. Kadın güneydın Doktor Pereira, dedi, bugün size bir mektup var, ekspres, postacı saat dokuzda doğru getirdi, ben imzalamak zorunda kaldım. Pereira dışlerinin arasından teşekkür etti ve merdivenleri çıkmaya devam etti. Sorumluluğu ben aldım, diye sürdürdü kapıcı kadın, ama gönderenin adı yazmıyordu, bu yüzden başımın derde girmesini istemem. Pereira üç basamak aşağı indiğini iddia ediyor ve gözlerini kadına dikmiş. Bakın, Celeste, dedi Pereira. Siz kapıcısınız, bu kadarla yetinin, kapıcılık yapmak için para alıyorsunuz ve bu binanın kiracılarından aylık alıyorsunuz. Bu kiracılar arasında benim gazetem de var, ama üstünüze vazife olmayan şeylere burnunuzu sokmak gibi bir hastalığınız var, yani bir dahaki sefere bana bir ekspres gelirse, imza atmayın ve ne olduğuna bakmayın, postacıya daha sonra uğramasını ve bana elden vermesini söyleyin. Kapıcı kadın, sahanlığı temizlemekte olduğu süpürgeyi duvara dayayıp ellerini beline koydu. Doktor Pereira, dedi, basit bir kapıcı olduğum için benimle böyle konuşabileceğinizi sanıyorsunuz, ama yüksek mevkiden dostlarım olduğunu bilmenizi isterim, bu kişiler beni terbiyesizliğe karşı koruyabilirler. Tahmin edebiliyorum, daha doğrusu biliyorum, dediğini iddia ediyor Pereira, hoşuma gitmeyen de bu zaten, haydi şimdilik hoşçakalın.

Odanın kapısını açınca, Pereira kendini bitkin hissetti, buram buram terliyordu. Vantilatörü çalıştırıp çalışma masasının başına oturdu. Sandviçini bir daktilo kâğıdının üzerine bırakıp mektubu cebinden çıkardı. Zarfın üzerinde 'Dr. Pereira, *Lisboa*, Rua Rodrigo da Fbnseca 66. Lizbon' yazılıydı. Yazı zarifti, mavi mürekkep kullanılmıştı. Pereira mektubu omletin yanına koyup bir puro yaktı. Kardiyolog ona sigarayı yasaklamıştı, ama şimdi canı iki nefes çekmek istiyordu, hemen söndürmek gerekse bile. Mektubu daha sonra açacağını düşündü, çünkü ilk iş olarak ertesi günkü kültür sayfasını hazırlaması gerekiyordu. 'Anımsamalar' köşesi için Pessoa üzerine yazdığı makaleyi gözden geçirmek geçti aklından, ama bu haliyle iyi olduğunda karar kıldı. O zaman da, kendi çevirdiği Maupassant öyküsünü okumaya girişti, son düzeltmeleri yapmak niyetindeydi. Düzeltecek bir şey bulamadı. Anlatı kusursuzdu, Pereira kendi kendini kutladı. Birden kendini daha iyi hissetti, diye iddia ediyor Pereira. Sonra ceketinin iç cebinden, belediye kitaplığındaki bir dergide bulduğu Maupassant portresini çıkardı. Adı sanı bilinmeyen bir Fransız ressamın karakalem deseni. Tıraşsız sakalı ve boşlukta yitmiş gözleriyle Maupassant'ın umutsuz bir görünümü vardı, Pereira resmin anlatıya çok uygun düşeceğini geçirdi kafasından. Elindeki bir aşk ve ölüm öyküsüydü ve trajik eğilimli bir portre gerektiriyordu. Yazının ortasına, Maupassant üzerine yaşamöyküsel temel verileri içeren bir çerçeve atmak şarttı. Pereira, masasının üzerinde duran *Larousse*'u açıp kopya etmeye girişti. Yazdı: 'Guy de Maupassant, 1850 - 1893. Kardeşi Herve ile kendisine, babasından, önce deliliğe, sonra da genç yaşta ölüme götüren, zührevi bir hastalık miras kaldı. Yirmi yaşında Fransa-Prusya Savaşı'na katıldı ve Deniz Kuvvetlerinde çalıştı. Yergili bir bakışı olan, yetenekli bir' yazardı, öykülerinde Fransız toplumdaki belli bir kesimin zayıflıklarını ve kötülüklerini betimlemiştir. *Bel Ami* gibi büyük başarı kazanan romanların ve fantastik bir roman olan *Le Horla*'nın da yazarıdır. Bir çılgınlık krizi sonucunda, Doktor Blanche'in kliniğine yatırılmış, yoksul ve terk edilmiş olarak orada ölmüştür.' Sonra, Pereira omletli sandviçinden üç-dört ısırık aldı, kalanı da çöp sepetine attı, çünkü karnı aç değildi, hava da çok sıcaktı, diye iddia ediyor Pereira. İşte o zaman açtı mektubu. Beyaz bir kâğıt üzerine daktiloya çekilmiş bir makaleydi ve başlığı şöyleydi: *Filippo Tommaso Marinetti*

Artık Yaşamıyor. Pereira yüreğine bir bıçak saplandığını hissetti, çünkü öteki sayfaya bakmadan, yazanın Monteiro Rossi olduğunu anlamış, hemen aynı anda da bu makalenin işe yaramayacağını kavramıştı, gereksiz bir makaleydi. Büyük olasılıkla bedenin dirilişine inanan Bernanos ya da Mauriac üzerine bir ölüm yazısını yeğlerdi, ama savaşa inanan Filippo Tommaso Marinetti üzerine bir ölüm yazısıydı elipdeki ve Pereira okumaya başladı. Gerçekten çöp sepetini boylayacak bir makaleydi, ama Pereira atmadı, kimbilir neden yazıyı sakladı ve işte bu nedenle belge olarak gösterebiliyor. Yazı şöyle başlıyordu: ‘Marinetti ile şiddet düşkününü bir adam yok oluyor, çünkü onun esin perisi şiddetti. 1909 yılında Marinetti bir Paris gazetesinde yayınlattığı *Fütürist Bildirge* ile işe başladı. Bu bildirgede savaş ve şiddet mitini yüceltiyordu. Demokrasi düşmanı, savaş kışkırtıcı ve savaşsever biri olarak daha sonra İtalya’nın Afrika’ya karşı yürüttüğü sömürge savaşının sessel betimlemesi olan *Zang Tumb Tumb* başlıklı tuhaf bir şiirle savaşı ululadı. Ve sömürgeci inancı, onu İtalya’nın Libya’yı işgalini yüceltmeye götürdü. Yazdıklarının arasında iğrenç bir bildirge de vardır: *Dünyanın Tek Temizlik Aracı Savaş*. Fotoğrafları bize büyüklük havalara bürünmüş, akademi üniforması madalyalarla kaplı, burma bıyıklı bir adam gösteriyor. İtalyan faşizmi ona çok sayıda madalya vermiş, çünkü Marinetti yönetimin ateşli destekleyicilerinden biriydi. Onunla birlikte şüpheli bir kişi, bir savaş kışkırtıcısı yok oluyor..’ Pereira, daktiloya çekilmiş bölümü bırakıp mektuba geçti, çünkü makalenin yanında elle yazılmış bir de mektup vardı: ‘Sevgili Doktor Pereira, yüreğimin sesini dinledim, ama bu benim suçum değil. En önemli şeyin, insanın yüreğinden gelen sesler olduğunu bana siz kendiniz söylediniz. Bu ölüm yazısı yayınlanabilir mi bilmiyorum, belki Marinetti yirmi yıl daha yaşar, kimbilir. Her neyse, bana bir şeyler gönderebilerseniz, size minnettar kalırım. Açıklayamayacağım nedenlerden ötürü, şu sıralar yazı işlerine uğrayamam. Uygun gördüğünüz ufak bir miktar parayı göndermek isterseniz, benim adıma bir zarfa koyup Posta Kutusu 202, Merkez Postanesi, Lizbon adresine gönderebilirsiniz. Size telefonla haber vereceğim. En içten selam ve dileklerle, Monteiro Rossi.’

Pereira ölüm yazısını ve mektubu arşiv dosyasına yerleştirdi ve üzerine ‘*Ölüm Yazıları*’ yazdı. Sonra ceketini giydi, Maupassant’ın öyküsünün sayfalarını numaraladı, sayfaları alıp matbaaya götürmek için dışarı çıktı. Terliyordu, kendini iyi hissetmiyordu ve merdivenlerde kapıcı kadınla karşılaşmamayı umuyordu, diye iddia ediyor Pereira.

O cumartesi sabahı, saat tam onikide telefon çaldı, diye iddia ediyor Pereira. O gün Pereira omletli sandviçini yanında getirmemişti, kısmen kardiyologunun önerdiği gibi arada bir öğün atlamaya çalıştığından, kısmen de açlığa dayanamazsa, Café Orquidéa'ya gidip bir omlet yiyebileceğinden.

Günaydın, Doktor Pereira, dedi Monteiro Rossi'nin sesi, ben Monteiro Rossi. Telefonunuzu bekliyordum, dedi Pereira, neredesiniz? Şehir dışındayım, dedi Monteiro Rossi. Özür dilerim, diye üsteledi Pereira, şehir dışında ama nerede? Şehir dışında, diye yanıtladı Monteiro Rossi. Pereira hafiften kızmaya başladığını iddia ediyor, nedeni de bu sakınlı ve yüzeysel konuşma biçimiydi. Monteiro Rossi'den biraz daha saygılı bir davranış ve de biraz daha fazla minnet duygusu beklerdi, ama öfkesini bastırıp posta kutunuza para gönderdim, dedi. Teşekkür ederim, dedi Monteiro Rossi, uğrar alırım. Başka da bir şey söylemedi. O zaman Pereira sordu: Ne zaman yazı işlerine uğramayı düşünüyorsunuz? Karşı karşıya konuşmak daha uygun olurdu. Ne zaman uğrayabileceğimi bilmiyorum, diye karşılık verdi Monteiro Rossi, doğrusunu söylemek gerekirse tam şu sırada size bir not yazmaktaydım, bir yerde buluşmayı öneriyordum, ama mümkünse yazı işlerinde olmasın. İşte o zaman, bir şeylerin ters gittiğini anladığını iddia ediyor Pereira ve Monteiro Rossi'den başka biri işitebilirmiş gibi sesini alçaltarak sorduğunu: Başınız dertte mi yoksa? Monteiro Rossi yanıt vermedi. Pereira da onun kendisini anlamadığını sandı. Başınız dertte mi, diye tekrarladı. Bir anlamda evet, dedi Monteiro Rossi'nin sesi, ama telefonda söz etmemekte yarar var, hafta ortasına doğru bir yerde buluşmamız için size bir not yazacağım, işin aslı size, yardımınıza gereksinim duyuyorum Doktor Pereira, ama bunu size yüz yüze söyleyeceğim, şimdilik izninizle, buradan pek rahat konuşamıyorum, kapatmam gerekiyor, sabırlı olun Doktor Pereira, karşılıklı konuşacağız, görüşmek üzere.

Telefon tık diye kapandı, Pereira da ahizeyi yerine koydu. Kaygılandığını iddia ediyor. Ne yapması gerektiği konusunda uzun uzun düşündü ve kararını verdi. Şimdilik, Café Orquidéa'ya gidip bir limonata içecek, sonra da oturup bir omlet yiyecekti. Öğleden sonra da Coimbra trenine binip Buçaco kaplıcalarına gidecekti. Orada gazetenin yazı işleri müdürüyle karşılaşacağı kesindi, kaçınılmaz bir şeydi bu ve Pereira'nın canı adamla konuşmayı hiç istemiyordu, ama onun yanında uzun süre kalıp gevezelik etmemek için iyi bir bahanesi vardı. Dostu Silva kaplıcalarda tatilini geçiriyordu ve birkaç kez onu çağırmıştı. Silva, Coimbra'da eski sınıf arkadaşlarından biriydi, şimdi aynı kentteki üniversitede edebiyat dersleri veriyordu, kültürlü, sağ-duyulu, sakın ve bekâr bir adamdı. Onunla birlikte iki-üç gün geçirmek keyifli olacaktı. Üstelik kaplıcaların sağlığa yararlı suyunu da içecek, parkta gezinecekti, belki de birkaç kez buğu banyosu yapardı, çünkü nefes darlığı vardı, özellikle merdivenleri tırmanırken hep ağzından nefes almak zorunda kalıyordu.

Kapıya bir not iliştiirdi: 'Hafta ortası döneceğim.' Şansına, merdivenlerde kapıcı kadınla karşılaşmadı, bu da onu rahatlattı. Öğlenin göz kamaştırıcı aydınlığına çıktı ve Café Orquidéa'ya yöneldi. Yahudi kasabın önünden geçerken orada toplanmış bir kalabalık dikkatini çekti ve durdu. Vitrinin tuz buz edildiğini ve dükkânın alnacına, kasabın beyaz boyayla kapatmaya uğraştığı bir şeyler karalanmış olduğunu fark etti. Kalabalığın arasından sıyrılıp kasaba yaklaştı, çünkü adamı, genç Mayer'i iyi tanırdı. Babasını da iyi tanırdı, nehir kıyısındaki kahvelerde sık sık limonata içerlerdi birlikte. Sonra yaşlı Mayer ölmüş, kasabı da oğlu David'e bırakmıştı, iriyarı, genç yaşına rağmen koca göbekli, güler yüzlü bir delikanlıydı.

David, diye yanına yaklaşıp sordu: Ne oldu? Görüyorsunuz ya Doktor Pereira, diye yanıtladı David, boyayla kirlenen ellerini kasap önlüğüne silerken: Serseriler dünyasında yaşıyoruz, serseriler yaptı bu işi. Polisi çağırdınız mı peki, diye sordu Pereira. Daha neler, dedi David, daha neler. Ve yazıları beyaz boyayla kapatmaya devam etti. Pereira Café Orquidéa'ya yöneldi ve içerde vantilatörün karşısına yerleşti. Bir limonata söyledi ve ceketini çıkardı. Ne olduğunu duydunuz mu Doktor Pereira? Pereira gözlerini açarak sordu: Yahudi kasabı mı? Ne Yahudi kasabı, diye karşılık verdi Manuel uzaklaşırken, daha da beteri var.

Pereira maydanozlu bir omlet ısmarladı ve sakın sakın yedi. *Lisboa* beşten önce çıkmazdı, okuyamayacaktı, çünkü o sırada kendisi Coimbra trenine binmiş olacaktı. Bir sabah gazetesi getirtebilirdi, ama Portekiz gazetelerinin garsonun değindiği haberden bahsedeceklerine pek inanmıyordu. Sadece dedikodusu kulaktan kulağa yayılıyordu, haberleri alabilmek için, insanın kahvelerde soruşturması, konuşanlara kulak kabartması gerekiyordu, bilgi sahibi olmanın tek yolu buydu ya da Rua da Ouro'daki tütüncü dükkânlarından birinden, herhangi bir yabancı gazete geldikçe onu alması gerekiyordu, ama hep üç-dört gün gecikmeyle geldiklerine göre, günlük yabancı gazete araması boşunaydı, en iyisi sormaktı. Ama Pereira kimseye bir şey sormak istemiyordu, sadece kaplıcalara gitmek, birkaç gün başını dinlemek, dostu Profesör Silva ile laflamak ve dünyanın kötülüğünü düşünmemek istiyordu. Bir limonata daha ısmarladı, hesabı getirtti, çıkıp merkez postaneye yürüdü, varınca iki telgraf yolladı, birini odasını ayırmaları için kaplıcalar oteline, ötekini de dostu Silva'ya. 'Akşam treniyle Coimbra'ya geliyorum. Stop. Arabayla beni karşılayabilirsen sevinirim. Stop. Sevgiler, Pereira.'

Sonra bavulunu hazırlamak için evine döndü. Biletini doğrudan gardan alacağını düşündü, zaten bol bol zamanı vardı, diye iddia ediyor Pereira.

Coimbra Garı'na vardığında, kentin üzerinde nefis bir günbatımı vardı, diye iddia ediyor Pereira. Peronda çevresine baktı, ama dostu Silva'yı göremedi. Telgrafın eline geçmediğini ya da Silva'nın kaplıcalardan ayrılmış olduğunu düşündü. Buna karşın, garın holüne girdiğinde, bir sıranın üzerine oturmuş sigarasını tütüren Silva'yı gördü. Duyulandığını hissetti ve arkadaşının yanına gitti. Görüşmeyeli uzun zaman olmuştu. Silva onu kucaklayıp elinden bavulunu aldı. Gardan çıkıp arabasına gittiler. Silva'nın geniş ve rahat, metalik akşamı pırıl pırıl parlayan siyah bir Chevrolet'si vardı.

Kaplıcalara giden yılankavi yol, zengin bitki örtüsü olan tepelerden geçiyordu. Pereira penceresini açtı, çünkü biraz midesi bulanmıştı, serin hava ona iyi gelecekti. Yol boyunca az konuştular. Nasıl gidiyor işler, diye sordu Silva. Şöyle böyle, diye yanıtladı Pereira. Yalnız mı yaşıyorsun, diye sordu Silva. Yalnız yaşıyorum, diye yanıtladı Pereira. Bence bu sana yaramıyor, dedi Silva, sana eşlik edecek ve yaşamına neşe katacak bir hanım bulmaksın, karının anısına bağlı olduğunu biliyorum, ama yaşamının geri kalanını onun anısıyla geçiremezsin. Yaşlıyım, diye karşılık verdi Pereira, çok şişmanım ve kalp hastasıyım. Hiç de yaşlı değilsin, dedi Silva. Benimle yaşıtsın, ayrıca rejim yapabilir, tatile çıkabilir, sağlığına dikkat edebilirsin. Laf, dedi Pereira.

Pereira kaplıca otelinin görkemli olduğunu iddia ediyor. Kocaman bir parka açılan bir villa, bembeyaz bir bina. Pereira odasına çıkıp üstünü değiştirdi. Açık renk bir kostüm giyip siyah boyunbağı taktı. Silva lobide onu beklerken aperitifini yudumluyordu. Pereira müdürünü görüp görmediğini sordu ona. Silva göz kırptı. Her gün akşam yemeğini orta yaşlı, sarışın bir bayanla yiyor, diye karşılık verdi Silva. Otel müşterisi, görünüşe bakılırsa seninki kendine bir dost bulmuş. Böylesi daha iyi, dedi Pereira, beylik konuşmalardan kurtulmuş olurum.

Lokantaya girdiler. Tavanı çiçek bezekli fresklerle süslü ondokuzuncu yüzyıldan kalma bir salondtu. Müdür, salonun ortasındaki bir masada, siyah gece elbisesi giymiş bir kadınla yemek yiyordu; başını kaldırıncı Pereira'yı gördü, yüzüne bir şaşkınlık ifadesi yayıldı ve bir eliyle Pereira'nın yanına gelmesini işaret etti. Silva başka bir masaya yerleşirken, Pereira müdürün yanına gitti. İyi akşamlar Doktor Pereira, sizi burada göreceğimi sanmıyordum, yazı işlerini terk mi ettiniz? Kültür sayfası bugün çıktı, dedi Pereira, bilmem görebildiniz mi, gazete Coimbra'ya gelmemiş olabilir, Maupassant'ın bir öyküsü ve benim hazırladığım 'Anımsamalar' diye bir köşe yazısı yer alıyor içinde, zaten burada topu topu iki gün kalacağım. Çarşambaya dönüp gelecek cumartesi gününün kültür sayfasını hazırlayacağım. Hanımefendi, kusura bakmayın, dedi müdür yanındaki bayana, size Doktor Pereira'yı takdim edeyim, iş arkadaşlarımdandır kendisi. Sonra ekledi: Bayan Maria do Vale Santares. Pereira başını eğerek selam verdi. Müdür bey, dedi, sizinle görüşmek istediğim bir konu var, eğer sizin için bir sakıncası yoksa, her an ölebilecek büyük yazarlar için önceden ölüm yazıları hazırlamakta bana yardımcı olacak bir stajyeri işe almaya karar verdim. Doktor Pereira, diye haykırdı müdür, burada hoş ve duyarlı bir hanımın eşliğinde yemek yiyip *Eğlenceli* diye nitelendirilebilecek şeyler üzerine söyleşiyordum, sizse gelmiş, ölmek üzere olan insanlardan söz ediyorsunuz, bana sorarsanız incelikten yoksun bir davranış sizinki. Özür dilerim müdür bey, dediğini iddia ediyor Pereira, işten bahsetmek değildi niyetim, ama kültür sayfalarında, büyük sanatçılardan birinin aramızdan ayrılacağını da öngörmek gerekir ve de eğer aniden ölürse, ayaküstü bir ölüm yazısı hazırlamak da sorun çıkarır. Bundan üç yıl önce, T. E. Lawrence öldüğünde, hiçbir Portekiz gazetesi zamannıda verememişti haberi,

hepsi ölüm yazısını bir hafta sonra yayınladı, modern bir gazete olmak istiyorsak, haberleri zamanında izlemeliyiz. Müdür ağzındaki lokmayı ağır ağır çiğneyip peki Doktor Pereira, dedi. Size kültür sayfası konusunda tam yetki verdim, tek bilmek istediğim stajyerin bize kaç patlayacağı ve de güvenilirliği. Buysa, diye yanıtladı Pereira, bana azla yetinen biri gibi göründü, alçakgönüllü bir delikanlı, ayrıca Lizbon Üniversitesi'ni ölüm üzerine bir tez vererek bitirmiş, yani ölümden anlıyor. Müdür, eliyle tartışmaya yer bırakmayan bir hareket yaptı, şarabından bir yudum alıp bakın Doktor Pereira, dedi, yalvarırım ölümden söz etmeyin artık, yoksa yemeği burnumuzdan getireceksiniz, kültür sayfasına gelince, nasıl uygun görüyorsanız öyle olsun, size güveniyorum, otuz yıl boyunca yerel haberlerle uğraştınız, şimdilik iyi akşamlar ve afiyet olsun.

Pereira masasına yönelip dostunun karşısındaki yerine oturdu. Silva beyaz şarap isteyip istemediğini sordu. Pereira başını hayır anlamında salladı. Garsonu çağırıp bir limonata ısmarladı. Şarap bana dokunuyor, diye açıkladı, kardiolog söyledi. Silva bademli alabalık, Pereira da Strogonoff usulü yumurtalı bonfile ısmarladı. Sessizce yemeye başladılar, sonra bir ara, Pereira, Silva'ya olan biten hakkında ne düşündüğünü sordu. Olan biten derken neyi kastediyorsun, diye sordu Silva. Olan biten işte, dedi Pereira, Avrupa'da olan bitenler. Ha, dert etme, diye karşılık verdi Silva, burada, Avrupa'da değiliz biz, Portekiz'deyiz. Pereira üstelediğini iddia ediyor: Evet, ama gazeteleri okuyorsun, radyoyu dinüyorsun, Almanya'da ve İtalya'da olanları biliyorsun, fanatik bunların hepsi, dünyayı ateşe ve kana bulamak istiyorlar. Dert etme, diye karşılık verdi Silva, bizden çok uzaktalar. Peki, diye sürdürdü Pereira, ama İspanya o kadar uzakta değil, iki adım ötemizde, İspanya'da neler olduğunu biliyorsun, kan gövdeyi götürüyor, oysa başta anayasaya uygun bir hükümet var, bütün bunlar yobaz bir generalin başının altından çıkıyor. İspanya da çok uzakta, dedi Silva, biz Portekiz'deyiz. Öyle ama burada da işler o kadar iyi gitmiyor, polis aklına eseni yapıyor, insanları öldürüyor, arama tarama var, sansür var, baskıcı bir devlet bu, insanların beş paralık değeri yok, kamuoyu hiçe sayılıyor. Silva ona bakıp çatalını bıraktı. Dinle beni Pereira, dedi. Hâlâ kamuoyuna inanıyor musun? Kamuoyu Anglosaksonların, İngilizlerin ve Amerikalıların uydurduğu bir şeydir; affedersin ama, bu kamuoyu fikriyle bizi boka batıran da onlar zaten, biz onlarla aynı politik sisteme sahip olmadık asla, geleneklerimiz de aynı değil, sendikalar'dan falan da anladığımız yok, bizler Güney'in insanlarıyız, Pereira ve bizler sesini kim en çok yükseltiyorsa, kim hükmediyorsa ona boyun eğeriz. Bizler Güneyli değiliz, diye karşı çıktı Pereira, damarlarımızda Kelt kanı var. Ama Güney'de yaşıyoruz, dedi Silva, iklim politik fikirlerimize uygun düşmüyor, *Bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler* bizler böyleyiz, hem sonra, iyi dinle söyleyeceğimi, ben edebiyat dersi veriyorum ve edebiyattan anlarım, halk şairlerimizin, *16.yy.halk şiiride dosluk şarkıları*. Eleştirel baskısını hazırlıyorum, bilmem anımsıyor musun? Üniversitede okumuştuk, delikanlılar savaşa giderlerdi, kadınlarsa evde kalıp ağıt yakarlardı, halk ozanları da onların yakarılarını toplardı, buyuran kraldı, anlıyor musun, buyuran şefi, biz her zaman bir şefe gereksinim duyduk, bugün de bir şefe gereksinim duyuyoruz. Ama ben gazeteciyim, diye karşılık verdi Pereira. insanlara dürüst bir şekilde haber ulaştırmalıyım. Nasıl bir bağlantı kurduğunu anlamıyorum, dedi Silva, siyasi makaleler yazmıyorsun, sen kültür sayfası sorumlususun. Çatalını bırakma sırası Pereira'ya gelmişti, dirseklerini masaya koydu. *Asıl iyi* dinlemesi gereken sensin, diye karşılık verdi sonra. Diyelim ki yarın Marinetti öldü gitti, Marinetti'nin kim olduğunu biliyorsun değil mi? Şöyle böyle, dedi

Silva. Peki, dedi Pereira, Marinetti alçağın biridir, işe savaş türküleri söylemekle başladı, kan dökmenin savunmasını üstlendi, teröristtir, Roma üzerine yürüyüşü selamladı, evet, Marinetti alçağın biridir, benim de bunu söyleyebilmem gerekir. İngiltere'ye git, dedi Silva, orada canının istediğini söyleyebilirsin, bir yığın da okurun olur. Pereira bonfilesinin son lokmasını ağzına attı. İngiltere çok uzak, dedi, ben yatmaya gidiyorum. Tatlı istemiyor musun, diye sordu Silva, ben bir dilim turtaya hayır demem. Tatlılar bana dokunuyor, dedi Pereira, kardiyolog söyledi, ayrıca yolculuk yordu beni, beni karşılamaya geldiğin için sağ ol, iyi geceler, yarın görüşürüz. Pereira kalktı ve bir daha ağzını açmadan dosdoğru odasına çıktı. Kendini yorgun hissettiğini iddia ediyor.

Ertesi gün Pereira saat altıda uyandı. Sadece bir kahve içtiğini iddia ediyor, oda servisi yedide başladığından, kahve için bile üstelemesi gerekti, sonra da parkta bir gezinti yaptı. Kaplıcalar da yedide açılıyordu. Pereira da saat tam yedide giriş kapısının önündeydi. Silva ortalarda yoktu, müdür de yoktu, hemen hemen kimse yoktu ve bu da onu rahatlatmıştı. Önce, çürük yumurta kokan bir sudan iki bardak içti ve belli belirsiz bir bulantı ve bağırsaklarında bir kıpırtı hissetti. Buz gibi bir limonatayı tercih ederdi, çünkü vaktin erken olmasına karşın hava oldukça sıcaktı, ama kaplıca suyuyla limonatayı karıştıramayacağını düşündü. O da kalkıp kaplıca havuzlarının bulunduğu yere gitti, orada ona soyunup beyaz bir bornoz giymesi söylendi. Çamur banyosu mu, yoksa buğu mu arzu edersiniz, diye sordu görevli kadın. Her ikisini de, diye yanıtladı Pereira. Onu, içi kahverengi sıvıyla dolu, mermer bir banyo teknesinin bulunduğu bir odaya yerleştirdiler. Pereira bornozunu çıkarıp küvete daldı. Çamur ılıktı ve bir rahatlama duygusu veriyordu. Bir ara, bir görevli içeri girip neresini ovacağını sordu. Pereira masaj istemediği, çamur banyosuyla yetineceği karşılığını verdi ve yalnız kalmayı arzu ettiğini belirtti. Banyo teknesinden çıktı, soğuk bir duş aldı, yeniden bornozunu giyip buğu yapmak için buhar fiskiyelerinin bulunduğu yan salonlara geçti. Her fiskiyenin önünde oturan insanlar vardı, dirseklerini mermerlere dayamış, sıcak hava akımlarını içlerine çekiyorlardı. Pereira boş bir yer bulup yerleşti. Birkaç dakika boyunca derin soluklar alarak düşüncelere daldı. Monteiro Rossi'nin imgesi geldi aklına, bir de kimbilir neden, karısının portresi. Karısının pörtresiyle konuşmayalı iki gün oluyordu ve Pereira resmi yanında getirmedine üzüldü, diye iddia ediyor Pereira. Sonra kalkıp vestiyere gitti, giyindi, siyah boyunbağı taktı, kaplıcalardan ayrılıp otele döndü. Yemek salonunda, çörek ve sütlü kahveyle güzel bir kahvaltı eden dostu Silva'yı gördü. Bereket versin müdür orada değildi. Pereira, Silva'nın yanına gitti, selam verdi, kaplıcalardan döndüğünü söyleyip ekledi: Öğleye doğru Lizbon'a giden bir tren var, beni geçirirsen çok sevinirim, olmazsa da otelden bir taksiye binerim. Nasıl yani, daha yeni geldin, nereye gidiyorsun, diye sordu Silva, ben de seninle beraber bir-iki gün geçirmeyi umuyordum. Kusura bakma, diye yalan söyledi Pereira, bu akşam Lizbon'da olmam gerekiyor, yarın önemli bir makale yazmalıyım, ayrıca yazı işlerini başıboş bırakmak, kapıcı kadına terk etmek de hiç hoşuma gitmiyor, gitsem daha iyi olacak. Nasıl istersen, diye karşılık verdi Silva, gara kadar sana eşlik ederim.

Yol boyunca, tek söz etmediler. Pereira, Silva'nın ona kızgın olduğunu, kendisinin de durumu hafifletmek için hiçbir şey yapmadığını iddia ediyor. Ne yapalım yani, diye düşündü Pereira, öyle olsun: Saat onbiri çeyrek geçe gara vardılar, tren perona girmişti bile. Pereira trene binip pencereden hoşçakal dercesine el salladı. Silva eliyle geniş bir hareket yaparak selamına karşılık verdi, sonra çekip gitti. Pereira, bir kadının kitap okuduğu bir kompartımana girip yerleşti.

Kadın, güzel, sarışın ve zarıftı, bir bacağı da tahtadandı. Kadın pencere kenarında oturduğundan, onu rahatsız etmemek için Pereira geçide doğru oturdu ve kadının Thomas Mann'ın Almanca bir kitabını okuduğunu fark etti. Bu merakını çeldi, ama o anda bir şey söylemedi, sadece merhaba hanımefendi, dedi. Saat onbir buçukta tren hareket etti, birkaç dakika sonra, bir memur yemekli vagon rezervasyonlarını almak için geldi. Pereira yer ayırttı, çünkü midesi bulanıyor, bir şeyler yemesi gerektiğini hissediyordu. Yolculuğun uzun sürmeyeceği doğrudu, ama Lizbon'a geç saatte varacaktı ve canı bu sıcakta bir lokanta aramak istemiyordu.

Tahta bacaklı kadın da yemekli vagonda yer ayırttı. Pereira, kadının hafif bir

yabancı vurgusuyla güzel Portekizce konuştuğunu fark etti. Bu da Pereira'nın merakını kamçıladi, diye iddia ediyor Pereira ve kadını davet etme cesareti verdi. Hanımefendi, dedi, saygısız görünmek istemem, ama madem yol arkadaşınız ve ikimiz de lokantada yer ayırttık, size aynı masada oturmayı Önermek isterim, biraz söyleşebiliriz, belki de yalnızlığımızı daha az hissederiz, tek başına yemek yemek bana biraz melankolik geliyor, özellikle de trende, izninizle kendimi tanıtayım, ben Doktor Pereira, *Lisboa* gazetesinin kültür sayfası müdürüyüm, *Lisboa* başkentin akşam gazetelerinden biridir. Tahta bacaklı kadının yüzüne geniş bir gülümseme yayıldı ve elini uzattı. Memnun oldum, dedi, benim adım Ingeborg Delgado, Portekiz asıllı bir Almanım, Portekiz'e köklerimi bulmaya geldim.

Kondüktör, öğle yemeği çingırağını sallayarak geçti. Pereira ayağa kalktı ve Bayan Delgado'nun geçmesi için yana çekildi. Kolunu uzatma cesareti gösteremediğini iddia ediyor Pereira, çünkü böylesi bir hareketin bir bacağı tahta olan kadını incitebileceğini düşünmüştü. Ama Bayan Delgado takma bacağına rağmen, büyük bir çeviklikle hareket ediyordu, koridorda önünden yürüdü. Yemekli vagon, kendi vagonlarının hemen yanındaydı, böylece fazla yürümek zorunda kalmadılar. Sol taraftaki masalardan birine oturdular. Pereira peçetesini boynuna bağladı ve davranışından ötürü özür dilemesi gerektiğini düşündü. Kusura bakmayın, dedi, yemek yerken hep gömleğimi pisletirim, bana gelen temizlikçi kadın çocuklardan beter olduğumu söyler durur, size fazla taşralı görünmediğimi umarım. Orta Portekiz'in hoş manzaraları pencereden akıp gidiyordu: çam ağaçlarıyla yemyeşil tepeler ve beyaz köyler. Arada bir bağlar ve manzarayı süsleyen kara bir nokta gibi bir köylü görülüyordu. Portekiz'i seviyor musunuz, diye sordu Pereira. Evet, severim, diye yanıtladı Bayan Delgado, ama uzun süre kalacağımı sanmıyorum, Coimbra'daki akrabalarımı ziyaret ettim, köklerimi buldum, ama bu ülke ait olduğum topluma uygun bir yer değil, Amerika Büyükelçiliği'nden vizemi bekliyorum, yakında Amerika'ya gideceğim, en azından gidebileceğimi umuyorum. Pereira anladığını sandı ve sordu: Musevi misiniz? Museviyim, diye doğruladı Bayan Delgado ve bu dönemde Avrupa, özellikle Almanya benim halkıma uygun bir yer değil, ama buradakilerin de bize kanı kaynamıyor, gazeteleri okurken fark ediyorum, belki sizin çalıştığınız gazete istisnadır, gerçi çok Katolik, Katolik olmayan biri için fazla Katolik. Bu ülke Katolik, dediğini iddia ediyor Pereira, ben de kendimce Katolik olduğumu kabul ediyorum, üstelik geçmişimizde Engizisyon var, bu da şerefli bir şey değil elbette, ama örneğin ben, bedenim dirilişine inanmıyorum, bilmem bu bir

anlama geliyor mu? Ne anlama geldiğini bilmiyorum, diye yanıtladı Bayan Delgado, ama sanırım benimle de pek bir ilgisi yok. Thomas Mann'ın bir kitabını okuduğunuzu fark ettim, dedi Pereira, çok sevdiğim bir yazardır. O da Almanya'da olanlardan hoşnut değil, dedi Bayan Delgado, gerçekten hoşnut değil. Belki ben de Portekiz'de olanlardan hoşnut değilim, diye kabullendi Pereira. Bayan Delgado, maden suyundan bir yudum aldıktan sonra konuşmaya başladı: Öyleyse bir şeyler yapın. Nasıl bir şeyler, diye sordu Pereira. Eh, dedi Bayan Delgado, siz bir aydınısınız, Avrupa'da olup bitenlerden söz edin, özgürce düşüncenizi dile getirin, ne bileyim, yapın bir şeyler. Pereira o an söyleyeceği çok şey olduğunu iddia ediyor. Kendinin üstünde bir müdürü bulunduğunu, onun da yönetim yanlısı biri olduğunu, ardından da polisiyle sansürüyle yönetimin geldiğini ve Portekiz'de herkesin ağzının tıkanıldığını, sonuçta insanın özgürce düşüncesini dile getiremeyeceğini, günlerini Rua Rodrigo da Fonseca'daki ufacık sefil bir odada, tıknefes bir vantilatörle ve büyük olasılıkla polise muhbirlik yapan bir kapıcı kadının gözetiminde geçirdiğini söylemek isterdi. Ama bunların hiçbirini söylemedi

Pereira, sadece, elimden geleni yapacağım, Bayan Delgado, dedi. Ama benim gibi biri için, böylesi bir ülkede elinden geleni yapmak kolay bir iş değil, anlıyorsunuz, ben Thomas Mann değilim, sadece alçükgönüllü bir akşam gazetesinin kültür sayfasının silik bir sorumlusuyum. Ünlü bazı yazarları anıyorum ve XIX yüzyıl Fransız yazarlarının öykülerini çeviriyorum, daha fazlasını yapmak olası değil. Anlıyorum, diye karşılık verdi Bayan Delgado, ama belki de her şey gerçekleşebilir, insanın istemini kullanması yeterli olabilir. Pereira pencereden dışarı bakıp iç çekti. Vila Franca yakınlarında bir yerdeydiler. Tejo'nun uzun kıvrımı görünmeye başlamıştı bile. Denizin ve iklimin kayırdığı şu küçük Portekiz güzeldi, ama her şey öylesine güç ki, diye düşündü Pereira. Bayan Delgado, dedi, yanılmıyorsam az sonra Lizbon'a varacağız, şimdi Vila Franca'dayız, dürüst emekçiler, işçiler kentidir; bizim de bu ülkede muhalefet var, sessiz bir muhalefet, belki de bir Thomas Mann'ımız olmadığı için, ama bütün yapabileceğimiz bu kadar, belki şimdi kompartımanımıza dönüp bavullarımızı almamız yerinde olur, sizinle tanıştığım ve bu kısacık zamanı paylaştığım çok memnun oldum, izin verin size kolumu vereyim, ama bunu bir yardımseverlik olarak değil, sadece kibarca bir çapkınlık olarak alın, çünkü biliyorsunuz, Portekiz'de bizler pek kibarızdır.

Pereira ayağa kalkıp kolunu Bayan Delgado'ya uzattı. Bayan Delgado, biraz güçlük çekerek dar masadan kalktı ve hafif bir gülümsemeyle Pereira'nın koluna gir di. Pereira hesabı ödeyip bahşiş bıraktı. Kolunda Bayan Delgado ile yemekli vagondan çıktı, hem gurur duyduğunu hem de kafasının karışık olduğunu hissediyordu, ama nedenini bilemediğini iddia ediyor Pereira.

Pereira, ertesi salı günü yazı işlerine geldiğinde, kapıcı kadınla karşılaştığını ve kadının kendisine ekspres bir mektup uzattığını iddia ediyor. Celeste alaylı bir havayla mektubu uzatıp talimatlarınızı postacıya ilettim, ama tekrar uğrayamazmış, bütün mahallenin dağıtımını yapması gerekiyormuş, bu yüzden de ekspresi bana bıraktı, dedi. Pereira mektubu aldı, bir baş hareketiyle teşekkür edip gönderenin adına baktı. Bereket versin, gönderen adını yazmamıştı, bu sayede de Celeste'in eli boş kalmıştı. Ama kendisi ânında Monteiro Rossi'nin mavi mürekkebinin ve özentili yazısını tanıdı. Odasına girip vantilatörü çalıştırdı. Sonra da mektubu açtı. Şöyle yazıyordu: 'Sevgili Doktor Pereira, ne yazık ki uğursuz bir dönem geçiriyorum. Sizinle çok acele konuşmam gerekiyor, ama yazı işlerine uğramamayı yeğlerim. Salı akşamı, saat sekiz buçukta, Café Orquidéa'da bekleyeceğim, karşılıklı yemek yemek ve sorunlarımı açmak arzusunda'yım. Görüşmek umuduyla, Monteiro Rossi.'

Pereira, 'Anımsamalar' köşesi için yirmialtıda ölen Rilke'nin ölümünün onikinci yılının anısına bir makale kaleme almak niyetinde olduğunu iddia ediyor. Ama Balzac'ın bir öyküsünü çevirmeye girişti. *Honorine'i* seçmişti, üç-dört bölümde yayınlamayı düşündüğü, pişmanlık üzerine bir anlatıydı. Pereira nedenini bilmiyor, ama pişmanlık üzerine bu anlatının, birisi için şişedeki bir ileti olacağını umuyordu. Çünkü insanın pişmanlık duyduğu birçok şey vardı ve pişmanlık üzerine bir anlatı gerekiyordu, duymak isteyene bir ileti göndermenin de tek yolu buydu. Böylece Larousse'unu aldı, vantilatörü kapatıp evine döndü.

Taksiyle katedralin önüne vardığında, korkunç bir sıcak vardı. Pereira boyunbağını çıkarıp cebine koydu. Evine giden sokağın yokuşunu binbir zahmetle çıktı, giriş kapısını açtı ve bir basamağın üzerine oturdu. Soluğu tıkanmıştı. Kardiyologun kalbi için yazdığı haplardan birini cebinden çıkarıp susuz yuttu. Terini sildi, dinlendi, loş antrede serinledi ve dairesinden içeri girdi. Kapıcı kadın bir şey hazırlamamıştı, Setubal'e ailesinin yanına gitmişti ve her yıl olduğu gibi, eylülün önce dönmeyecekti. Derinde bir yerde, bu durum cesaretini kırdı. Yalnız, bütünüyle yalnız kalmayı, kendisiyle uğraşan kimsenin bulunmamasını sevmiyordu. Karısının portresinin önünden geçerken, on dakika sonra geliyorum, dedi. Odaya gitti, soyunup yıkanmaya hazırlandı.

Kardiyolog, çok soğuk suyla yıkanmamasını söylemişti, ama tam da buna gereksinim duyuyordu. Banyoyu soğuk suyla doldurup içine daldı. Suyun içindeyken uzun uzun göbeğini okşadı. Pereira, dedi kendi kendine, bir zamanlar yaşamın başka türlüydü. Kurulandı ve pijamasını giydi. Hole kadar gidip karısının portresinin karşısına geçti ve ona, bu akşam Monteiro Rossi'yi göreceğim, onu neden işten çıkarmadığımı ya da başımdan savmadığımı bilmiyorum, dedi. Sorunları var ve bana boşalmak istiyor, bunu anladık, sen ne dersin, ne yapmalıyım? Karısının portresi, uzak bir gülümsemeyle gülümsedi ona. Peki, dedi Pereira, şimdi öğle uykusuna yatacağım, sonra da delikanlının ne istediğini soracağım. Ve yatmaya gitti.

Pereira, o gün öğleden sonra bir düş gördüğünü iddia ediyor. Gençlik günleriyle ilgili çok güzel bir düş. Ama açığa vurmamayı yeğliyor, çünkü düşler açığa vurulmamalıdır, diye iddia ediyor. Sadece hoşnut olduğunu ve kışın ortasında, Coimbra'dan ötede, belki Granja'da bir sahilde olduğunu ve de yanında kimliğini açıklamak istemediği birinin bulunduğunu kabulleniyor. Her neyse, keyifli bir şekilde uyandı Pereira, kısa kollu bir gömlek giydi ve boyunbağı takmadı. Buna karşın, yanına pamuklu hafif bir ceket aldı, giymedi ama, koltuğunun altında tutmayı tercih etti. Akşam havası sıcaktı, bereket versin biraz esinti vardı. O anda, Café Orquidéa'ya kadar yürümeyi düşündü, ama hemen sonra bunun bir çılgınlık

olduğunda karar kıldı. Yine de Terreiro do Paço'ya kadar indi ve yürüyüş ona iyi geldi. Oradan Alexandre Herculano'ya kadar tramvaya bindi. Café Orquidéa'da kimsecikler yok sayılırdı, Monteiro Rossi orada değildi, ama doğrusu kendisiydi erkenci olan. Pereira, içerde vantilatör yakınındaki küçük masalardan birine yerleşip bir limonata ısmarladı. Garson geldiğinde sordu: Bugün haberler nasıl, Manuel? Gazeteci olan sizsiniz Doktor Pereira, eğer siz de bilmiyorsanız, diye yanıtladı garson. Kaplıcalardaydım, diye karşılık verdi Pereira, gazeteleri okumadım, gazetelerden bir şey öğrenilemeyeceğini bir yana bırak, en iyisi doğrudan bilgi edinmek, işte bu yüzden size soruyorum Manuel. İnanılmaz şeyler, diye mırıldandı Manuel, inanılmaz şeyler Doktor Pereira. Ve Manuel çekip gitti.

Tam o sırada, Monteiro Rossi içeri girdi. Sıkıntılı haliyle, sakınlı bir şekilde çevresine bakarak ilerliyordu. Pereira, onun açık mavi, beyaz yakalı güzel bir gömlek giydiğini farketti. Benim paramla satın alınmış, diye içinden geçirdi bir an, ama daha fazla düşünmeye fırsat bulamadı, çünkü Monteiro Rossi onu görüp yanına geldi. El sıkıştılar. Oturun, dedi Pereira, Monteiro Rossi yerleşti, ama ağzını açmadı. Peki, dedi Pereira, ne yemek istiyorsunuz? Burada sadece maydanozlu omlet ve balık salatası yenir. Ben seve seve iki maydanozlu omlet yerim, dedi Monteiro Rossi, kusura bakmayın, yüzüzlük ediyorum, ama bugün öğle yemeğini atlardım. Pereira, üç porsiyon maydanozlu omlet söyledi, sonra da mademki mektubunuzda sorun sözcüğünü kullanıyorsunuz, şimdi anlatın bakalım şu sorunlarınızı, dedi. Monteiro Rossi, alına düşen saç tutamını geri itti. Bu hareketin kendisinde tuhaf bir etki yarattığını iddia ediyor Pereira. Öyle olsun, dedi Monteiro Rossi sesini alçaltarak, başım dertte Doktor Pereira, işin aslı bu. Garson omletleri getirince, Monteiro Rossi konuyu değiştirdi. Amma da sıcak, dedi. Garson servis yaparken havadan sudan söz ettiler ve Pereira, Buçaco kaplıcalarına gittiğini ve orada, tepelerde, iklimin ve yemyeşil parkın harika olduğunu anlattı. Sonra garson onları rahat bıraktı ve Pereira sordu: Eee? Nereden başlayacağımı bilemiyorum, dedi Monteiro Rossi, başım dertte, bu da bir gerçek. Pereira omletinden bir parça kesip sordu: Marta yüzünden mi?

Pereira bunu neden sordu? Gerçekten Marta'nın bu delikanlının başına dert açacağını düşündüğü için mi, kızı fazla özgür, fazla kabına sığmaz bulduğu için mi yoksa özgür ve kabına sığmaz kadınların akıllarına geleni söyleyebilecekleri Fransa'da ya da İngiltere'de olmalarını dilediği için mi? Pereira buna yanıt verecek durumda değil, ama Marta yüzünden mi, diye sorduğu kesin. Kısmen evet, diye yanıtladı Monteiro Rossi alçak sesle, ama kabahati onun üstüne yıkamam, kendince fikirleri var, bu fikirler de son derece sağlam. Eee, diye sordu Pereira. Kuzenim geldi işte, dedi Monteiro Rossi, Pek kaygı verici bir olaya benzemiyor bu, diye karşılık verdi Pereira, hepimizin kuzenleri var. Evet, dedi Monteiro Rossi neredeyse fısıltıyla, ama benim kuzenim İspanya'dan geliyor, bir tugayın üyesi, Cumhuriyetçiler'in safında savaşıyor, Portekiz'e gelmesinin nedeni Uluslararası Tugay için Portekizli gönüllüler toplamak. Onu evimde yatıramam, elinde öyle bir Arjantin pasaportu var ki sahte olduğu bir kilometre öteden anlaşılıyor. Kuzenimi nereye koyacağımı, nerede saklayacağımı bilemiyorum. Pereira, bir ter damlasının sırtından aşağı akmaya başladığını hissetti, ama soğukkanlılığını yitirmedi. Eee, diye sordu omletini yemeyi sürdürerek. Sizin yardımınıza gereksinim duyuyorum, dedi Monteiro Rossi, sizin Doktor Pereira, sizin onunla ilgilenmenize, kalabileceği dikkat çekmeyecek bir yer bulmanıza gereksinim duyuyorum, gizli bir yer olsa da farketmez, yeter ki kafasını sokacak bir yeri olsun. Ben onu evde tutamam, çünkü Marta yüzünden polisin benden şüpheleniyor olması mümkün, belki beni de gözlüyorlardır. Eee, diye sordu bir daha Pereira. Kimse sizden şüphelenmiyor, dedi Monteiro Rossi, sadece bir-iki

gün kalacak, Direniş örgütüyle bağlantı kurana kadar, sonra da İspanya'ya dönecek. Bana yardım etmelisiniz Doktor Pereira, ona kalacağı bir yer bulmalısınız.

Pereira omletini bitirdi, garsona işaret edip bir limonata daha söyledi. Utanmazlığınız karşısında dilim tutuldu, dedi, bilmem benden ne istediğinizin farkında mısınız, ayrıca ne bulmamı bekliyorsunuz benden?

Kiralık bir oda, dedi Monteiro Rossi, bir pansiyon, müşterilerin belgelerine fazla bakılmayan bir yer, bunca kişi tanıyorsunuz, böylesi yerleri biliyorsunuzdur.

Bunca kişi, diye düşündü Pereira. Ya bunca kişi arasında kimseyi tanımadıysa? Peder Antönio'yu tanıyordu, ama onu böylesi bir soruna bulaştıramazdı, dostu Silva'yı tanıyordu, adam Coimbra'daydı, ayrıca ona güvenemezdi, bir de Rua Rodrigo da Fonseca'daki kadın, polise muhbirlik yapıyor olabilirdi. Ama birden aklına Garaça'da, Şato'nun üzerindeki küçük bir pansiyon geldi, kaçak çiftlerin buluştuğu ve kimseye kimlik sorulmayan bir yerdi. Pereira biliyordu, çünkü bir keresinde dostu Silva, adının skandala karışmasına katlanamayacak Lizbonlu bir hanımla bir gece geçirmek için göze batmayan bir yerde bir oda ayarlamasını rica etmişti ondan. Pereira, yarın sabah ilgilenirim, derken buldu kendini. Ama kuzeninizi kesinlikle yazı işlerine getirmeyin, göndermeyin, kapıcı kadın yüzünden, yarın sabah saat onbirde evime getirin, size adresi veririm, ama telefon etmeyin lütfen, siz de orada olmaya bakın, belki böylesi daha iyi olur.

Pereira bunu neden söyledi? Monteiro Rossi'nin haline acıdığı için mi? Kaplıcalara gittiği ve dostu Silva'yla kendisini hayal kırıklığına uğratan bir konuşma yaptığı için mi, yoksa trende ne olursa olsun bir şeylerin yapılması gerektiğini söyleyen Bayan Delgado'yla tanıştığı için mi? Pereira bilmediğini iddia ediyor. Sadece kendini pis bir duruma düşürdüğünü ve birisiyle konuşması gerektiğini biliyor. Ama yakınında kimse yoktu, işte o zaman eve dönünce gidip karısının portresiyle konuşmak geldi aklına. Öyle de yaptığını iddia ediyor Pereira.

Pereira, saat tam onbirde kapının çaldığını iddia ediyor. Pereira kahvaltısını etmişti, erken kalkmış ve hazırladığı limonatayı buz küpleriyle bir sürahiye doldurup yemek odasındaki masanın üzerine koymuştu. Kapıdan, önce çekine çekine Monteiro Rossi girdi ve mırıltıyla, günaydın, dedi. Pereira, şaşırarak kapıyı kapattı ve kuzeninin gelip gelmediğini sordu. O da geldi, dedi Monteiro Rossi, ama hemen girmek istemiyor, bir göz atmam için önden beni gönderdi. Neye göz atmak için, diye sordu. Pereira öfkeli bir havayla, hırsız-polis mi oynuyorsunuz, yoksa polisin sizi beklediğini mi sanıyordunuz? Hayır, nedeni bu değil Doktor Pereira, diye özür diledi Monteiro Rossi, sadece kuzenim biraz fazla şüpheli, anlarsınız, durumu pek kolay değil, hassas bir görev için burada bulunuyor, elinde bir Arjantin pasaportu var ve nereye sığınacağını bilemiyor. Bunu bana dün de söylemiştiniz, diye karşılık verdi Pereira, hadi şimdi onu da çağırın lütfen, bu saçmalıklardan bıktım. Monteiro Rossi kapıyı açtı ve kuzenine ilerlemesini işaret etti. Gel Bruno, dedi İtalyanca, her şey yolunda.

içeri giren adam kısa boylu ve zayıftı. Saçları alabros kesilmişti, sarı bir bıyığı vardı ve mavi bir ceket giymişti. Doktor Pereira, dedi Monteiro Rossi, sizi kuzenim Bruno Rossi'yle tanıştırayım, pasaportunda adı Bruno Lugones diye geçiyor, her zaman Lugones demeniz daha iyi olur. Hangi dilde konuşmamız gerekiyor, diye sordu Pereira, kuzeniniz Portekizce biliyor mu? Hayır, dedi Monteiro Rossi, ama İspanyolca anlar.

Pereira onları yemek odasına alıp limonata ikram etti. Sayın Bruno Rossi ağzını açmadı, çevresine kuşkulu gözlerle bakınmakla yetindi. Uzaktan bir ambulansın sireni işitildi, Bruno Rossi gerginleşip pencereye gitti. Sakin olmasını söyleyin, dedi Pereira Monteiro Rossi'ye, burası İspanya değil, İç Savaş yok. Bruno Rossi dönüp yerine oturdu ve *(İspanyolca) Rahatsız ettiğim için özür dilerim ama burada cumhuriyetçi davanın hizmetindeyim* dedi. Bakın Bay Lugones, dedi Pereira Portekizce. Anlayabilmeniz için yavaş yavaş konuşacağım, ben ne Cumhuriyetçiler'in ne de Monarşistler'in davasına ilgi duyuyorum, bir akşam gazetesinin kültür sayfasını yönetiyorum ve bu konular benim alanıma girmiyor. Size kalacak sakın bir yer bulacağım, daha fazlasını da yapamam. Beni bir daha aramamaya dikkat edin, çünkü ne sizinle ne de davanızla bir alışverişim olsun istiyorum. Bruno Rossi kuzenine dönüp İtalyanca konuştu: *Bana böyle anlatmamıştın ben bir yoldaşla karşılaşmayı bekliyordum* Pereira anladı ve yanıtladı: Ben kimsenin yoldaşı değilim, yalnız yaşıyorum ve yalnız olmayı seviyorum, sadece kendi kendimin yoldaşımı, bilmem anlatabiliyor muyum, Bay Lugones, madem pasaportunuzda böyle yazıyor. Evet, evet, dedi Monteiro Rossi kekelercesine, ama işin aslı, işte, sizin yardımınıza ve anlayışınıza sığınıyoruz, çünkü bize para gerekli. Daha iyi açıklayın lütfen, dedi Pereira. Şey, dedi Monteiro Rossi, cebinde beş parası yok, eğer otelden bir avans isterlerse, ödeyemeyiz şimdilik, ama daha sonra ben üstüme alacağım, daha doğrusu Marta üstüne alacak, sadece bir borç söz konusu.

işte o zaman Pereira ayağa kalktığını iddia ediyor. Özür diledi ve bana izin verin, biraz düşünmem gerekiyor, bir dakikanızı rica ediyorum, dedi. İkisini yemek odasında yalnız bırakıp hole geçti. Karısının portresinin önünde durdu ve ona, dinle, beni asıl kaygılandıran Lugones değil Marta, bana sorarsan bütün olanlardan o sorumlu, Marta, Monteiro Rossi'nin kız arkadaşı, hani bakır renk saçları olan kız, sanırım sana sözünü etmiştim, işte Monteiro Rossi'yi güç duruma sokan da o, eminim bundan, o da âşık olduğu için sürüklenmeye ses çıkarmıyor, onu uyarmalıyım, sen ne diyorsun, dedi. Karısının portresi ona uzaklardan gülümsedi ve Pereira bu gülümsemenin ardında yatanı anladığını sandı. Yemek odasına

dönüp Monteiro Rossi'ye sordu: Neden Marta? Marta'nın bunlarla ne ilgisi var? Şey işte, diye geveledi Monteiro Rossi hafifçe kızarak, çünkü Marta'nın birçok olanağı var, tek nedeni bu. Beni iyi dinleyin sevgili Monteiro Rossi, dedi Pereira. Bana sorarsanız güzel bir genç kız yüzünden başınıza büyük dert açıyorsunuz, ama anlarsınız, ben sizin babanız değilim, ayrıca babalık diye değerlendirebileceğiniz bir baba tavrı da takınmak niyetinde değilim, söylemek istediğim basit bir şey: Dikkatli olun. Evet, dedi Monteiro Rossi, dikkat ediyorum, ama borç konusunda ne diyorsunuz? Buna bir çare bulacağız, ama parayı verecek olan kişi neden ben oluyorum? Bakın Doktor Pereira, dedi Monteiro Rossi, cebinden çıkardığı bir kâğıt parçasını ona uzatırken, bir makale yazdım, gelecek hafta iki tane daha yazacağım. D'Annunzio üzerine bir anma yazısı hazırladım, sizin öğütlediğiniz gibi hem yüreğimi hemde usumu kullandım, size söz veriyorum, bundan sonraki yazarlar da sizin arzu ettiğiniz gibi Katolik yazarlar olacak.

Pereira yeniden hafif bir öfkeye kapıldığını iddia ediyor. Bakın, diye karşılık verdi sonra, illa da Katolik yazarlar falan istediğim yok benim, ama madem ölüm üzerine bir tez hazırladınız, bu soruna, yani ruh sorununa kafa yormuş yazarlara biraz daha fazla ilgi gösterebilirsiniz, oysa siz tam tersine, bana D'Annunzio gibi bir dirimselci üzerine hazırladığınız anma yazısını getiriyorsunuz, adam belki iyi bir yazardı, ama yaşamını hoppeliklerle harcadı, bilmem anlatabiliyor muyum, gazetem havai insanlardan pek hoşlanmaz, diyelim ki en azından benim hoşuma gitmezler. Peki, dedi Monteiro Rossi, iletinizi algıladım. Güzel, diye ekledi Pereira, haydi şimdi şu küçük pansiyona gidelim. Graça'da fazla soru sormayan bir yer buldum, isterlerse peşinatı ben öderim, ama en azmdan iki adet ölüm yazısı daha istiyorum, sevgili Monteiro Rossi, bu da onbeş günlük yevmiyeniz olacak. Bakın, dedi Monteiro Rossi, D'Annunzio üzerine bir anma yazısı hazırlama nedenim, geçen hafta *Lisboa'yı* satın alıp içinde *'Anımsamalar'* başlıklı bir köşe yazısı görmüş olmamdır. Sütuna kimse imza atmamış, ama sanırım siz kaleme alıyorsunuz, eğer yardım etmemi arzu ederseniz seve seve yaparım, böylesi bir köşede yazmak isterim, hakkında yazabileceğim birçok yazar var, ayrıca köşeye kimse imza atmadığı için, başınıza dert de açmaz. Sizin başınız neden dertte, diye sorduğunu iddia ediyor Pereira. Şey, evet birkaç sorun, işte gördüğünüz gibi, diye yanıtladı Monteiro Rossi, ama başka bir ad kullanmamı isterseniz diye kendime bir takma ad buldum, Roxy'ye ne dersiniz? Bence uygun bir seçim, dedi Pereira. Masayı topladı, limonatayı buzluğa yerleştirdi, sonra da ceketini giyip hadi gidelim, dedi.

Çıktılar. Binanın önündeki küçük meydanda bir asker sıranın birine uzanmış uyuyordu. Pereira yokuşu yürüyerek çıkamayacağını itiraf etti, bu yüzden bir taksi beklediler. Güneş kavuruyordu, diye iddia ediyor Pereira, yel de kesilmişti. Ağır ağır önlerinden geçen bir taksiyi Pereira kolunu kaldırarak durdurdu. Yol boyunca hiç konuşmadılar. Küçük bir kiliseyi kollayan granitten bir haçın önünde indiler. Pereira pansiyona girdi, ama Monteiro Rossi'ye dışarıda beklemesini öğütledi. Bruno Rossi'yi ise yanında götürüp resepsiyoncuyla tanıştırdı. Kalın camlı gözlük takan ufak tefek bir ihtiyardı, küçük pencerenin ardında uyukluyordu. Size Arjantinli bir dostumu getirdim, dedi Pereira, Bay Bruno Lugones, işte pasaportu, ama adının açığa çıkmasını istemiyor, duygusal nedenlerden ötürü burada bulunuyor. Ufak tefek ihtiyar, gözlüğünü çıkarıp kayıt defterini karıştırdı. Bu sabah birisi yer ayırtmak için aradı, siz miydiniz? Evet, bendim, diye doğruladı Pereira. İki kişilik banyosuz bir odamız var, dedi ufak tefek ihtiyar, ama bilmem beyin işine gelir mi? Son derece uygun, dedi Pereira. Bir kısmını peşin ödemeniz gerekiyor, dedi ufak tefek ihtiyar, bu işleri bilirsiniz. Pereira cüzdanını aldı ve içinden iki banknot çıkardı. Size üç günü peşin ödüyorum, dedi, şimdilik iyi günler. Bruno

Rossi'yi selamladı, ama elini sıkmamayı yeğledi, bu ona aşırı bir samimiyet gösterisiymiş gibi göründü. Hoşçakalın, dedi.

Dışarı çıktı ve çeşmenin kenarına oturmuş bekleyen Monteiro Rossi'nin karşısına dikildi. Yarın sabah yazı işlerine uğrayın, dedi, bugün makalenizi okuyacağım, konuşacaklarımız var. Yani doğrusu... dedi Monteiro Rossi. Neyin doğrusu, diye sordu Pereira. Biliyorsunuz, dedi Monteiro Rossi, olan biteni gözönüne alırsak, daha sakın bir yerde buluşmak daha uygun düşerdi, belki sizin evinizde. Öyle olsun, dedi Pereira, ama benim evde olmaz, bir kere yeter, yarın öğlen birde Café Orquidéa'da buluşalım, ne dersiniz? Tamam, dedi Monteiro Rossi. Pereira, onun elini sıktı ve görüşmek üzere, dedi. Eve yürüyerek dönmek geçti aklından, ne de olsa hep yokuş aşağıydı. Harika bir gündü ve Atlantik'ten hoş bir yel esmeye başlamıştı ve canı biriyle konuşmak istiyordu, belki de Peder Antonio'yla konuşabilirdi, ama Peder Antonio gününü hastalarının başucunda geçirirdi. O zaman gidip karısının portresiyle biraz laflayabileceğim düşündü. Böylece ceketini çıkarıp sakın sakın evine döndü, diye iddia ediyor Pereira.

Pereira, geceyi Balzac'ın Honorine'ini çevirip kısaltmakla geçirdiğini iddia ediyor. Çok zaman alıcı bir çalışmaydı, ama ona sorarsanız, ortaya oldukça akıcı bir çeviri çıktı. Sabahın altısından dokuza üç saat uyudu, sonra kalktı, soğuk suyla yıkandı, kahvesini içip yazı işlerine gitti. Merdivenlerde karşılaştığı kapıcı kadın ona soğuk davrandı ve sadece başını sallayarak selamladı. O da yarım ağızla merhaba, diye homurdandı. Odaya girdi, çalışma masasına oturdu ve doktoru Costa'nın numarasını çevirdi. Alo, doktor, dedi Pereira, ben Pereira. Nasılsınız, diye sordu Doktor Costa, haftada bir kere Parede Deniz Tedavi Merkezi'ne viziteye gidiyorum, neden birkaç günlüğüne orada yatmıyorsunuz? Hastaneye yatmak mı, o da neden, diye sordu Pereira. Çünkü Parede Kliniği'nde tıbbi gözetim iyidir, ayrıca romatizma ve kalp hastalıklarını doğal yöntemlerle tedavi ederler, yosun banyoları, masaj ve zayıflama kürleri yaparlar, üstelik Fransa'da okumuş çok iyi doktorları vardır, biraz dinlenip gözetim altında olmak size çok iyi gelir Pereira, ve de Parede Kliniği sizin için biçilmiş kaftandır, isterseniz yarın için bile bir oda ayarlayabilirim sizin için, deniz manzaralı, güzel, küçük bir oda, sağlıklı yaşam, yosun banyoları, deniz tedavisi ve en azından bir kere sizi ziyarete gelirim, birkaç veremli hasta da oraya yatırıldı, ama onlar başka bir bölümdedir, bulaşma olasılığı hiç yok. Ha, eğer buysa, veremlilerden çekinmem, dediğini iddia ediyor Pereira, bütün yaşamımı veremli bir kadınla beraber geçirdim ve hastalığın üzerimde en ufak bir etkisi yok, ama sorun bu değil, sorun cumartesi günkü kültür sayfasının sorumlusu olmam, yazı işlerinden ayrılamam. Dinleyin Pereira, dedi Doktor Costa, beni iyi dinleyin. Parede Lizbon'la Cascais'in tam ortasındadır, yani Lizbon'dan topu topu on kilometre uzaktadır, eğer makalelerinizi orada yazıp Lizbon'a göndermek isterseniz, klinikte çalışan bir memur her sabah saat onda şehre indirebilir, ayrıca kültür sayfası sadece haftada bir kez çıkıyor, iki-üç tane uzun yazı hazırlarsanız, iki cumartesi için kültür sayfası hazır olur, ayrıca sağlığın kültürden daha önemli olduğunu söylememe izin verin. Tamam, dedi Pereira, ama iki hafta çok fazla, bir hafta dinlenmek bana yeter. Hiç yoktan iyidir, diye bitirdi sözlerini Doktor Costa. Pereira, Parede Deniz Tedavi Merkezi'nde bir hafta geçirmeye boyun eğdiğini ve Doktor Costa'ya ertesi gün için bir oda ayırtması için izin verdiğini ileri sürüyor. Ama öncelikle, nezaket gereği müdürüne haber vermeliydi. Telefonu kapatıp matbaanın numarasını çevirdi. Balzac'ın iki-üç bölümde yayınlanacak bir anlatısı bulunduğunu, bu sayede de kültür sayfasının birkaç haftalığına hazır olduğunu söyledi. Ya 'Anımsamalar' sütunu, diye sordu dizgici. Şimdilik 'Anımsamalar' yok, diye yanıtladı Pereira, çeviriyi almak için yazı işlerine gelmeyin, çünkü öğleden sonra olmayacağım, Yahudi kasabın hemen yakınındaki Café Orquidéa'ya sizin adınıza kapalı bir zarf bırakacağım. Ardından santralı arayıp memureden Buçaco kaplıcalarını bağlamasını rica etti. Lisboa'nın müdürünü istedi telefona. Müdür bey parkta güneş banyosu yapıyor, dedi resepsiyoncu, rahatsız edebilir miyim, bilmem. Evet, rahatsız edebilirsiniz, dedi Pereira, gazetenin kültür sayfası sorumlusunun aradığını söylersiniz. Müdür telefona geldi ve alo, ben müdür, dedi. Müdür bey, dedi Pereira, Balzac'ın bir anlatısının çevirisini ve kısaltmasını tamamladım, iki-üç sayı için yeterli, size telefon etmemin nedeni, Parede Deniz Tedavi Merkezi'ne yatmak niyetindeyim, kalbim pek iyi değil ve doktorum bana kaplıca tedavisi önerdi. Sizin için uygun mu acaba? Ya gazete, diye sordu müdür. Söylediğim gibi, en az iki-üç haftalık iş hazır. Ayrıca Lizbon'dan iki adım uzaktayım, size de kliniğin telefonunu bırakacağım, üstelik herhangi bir şey olursa, soluğu doğru yazı işlerinde alırım. Ya stajyer, diye sordu müdür, yerinize stajyeri bırakamaz mısınız?

Bırakmamam daha uygun, diye yanıtladı Pereira, bana bir-iki tane ölüm yazısı hazırladı, makalelerinin işe yarayacağından pek emin değilim, ola ki bu arada önemli bir yazar ölürse, işi ben kendim üstlenirim. Tamam, dedi müdür, bir haftalığına kaplıcalara gidin bakalım Doktor Pereira, zaten gazetede müdür yardımcısı var, olası sorunların üzerine o eğilebilir. Pereira veda etti ve kaplıcada tanıştığı kibar bayana saygılarını iletmesini rica etti. Sonra telefonu kapatıp saate baktı. Café Orquidéa'ya gitme zamanı gelmiş sayılırdı, ama çıkmadan önce akşam okumaya fırsat bulamadığı D'Annunzio hakkındaki yazıyı okumak istiyordu. Pereira, bu yazıyı kanıt olarak sunabiliyor, çünkü saklamış. Yazıda şöyle deniyordu: 'Tam beş ay önce, 1 Mart 1938 günü, akşamın sekizinde, Gabriele D'Annunzio hayata gözlerini yumdu. O zaman, bu gazetenin kültür sayfası yoktu, ama şimdi bizim için onu anma zamanı geldi. Gabriele D'Annunzio, namı diğer Rapagnetta, büyük bir şair miydi? Bunu yanıtlamak güç, çünkü biz çağdaşları için eserleri daha çok taze. Belki de sanatçı kişiliğiyle uyum içindeki insan yanından söz etmek daha uygun düşer. Öncelikle güzelden anlayan bir adamdı. Yaşamı boyunca lüksü, sosyete yaşamını, gösterişi ve eylemi sevdi. Büyük bir zevk düşkünü, ahlâk kuralları yıkıcısı, çarpıklığın ve kösnüllüğün âşığıydı. Alman filozofu Nietzsche'den üst-insan mitosunu aldı, ama bu kavramı, benzersiz bir yaşamla renklendirilmiş bir kaleydoskop oluşturmaya yönelik, güzelleştirici ideallerin güç istemine indirgedi. Büyük Savaş sırasında müdahaleci oldu, halklar arası barışın kesin düşmanıydı. 1918'de Viyana'nın üzerinden uçup kentin üzerine İtalyanca el ilanları atmak gibi savaştıl ve kıskırtıcı eylemlere girişti. Savaşın sonra, Fiume kentinin işgalini düzenledi, daha sonra İtalyan birlikleri onu kapı dışarı ettiler. Gardone'de Vittoriale degli *Italiani zaferi* diye vaftiz ettiği bir villaya çekildi ve orada anlamsız aşklar ve cinsel serüvenlerle belirlenmiş sefi ve düşkün bir yaşam sürdü. Faşizme ve savaştıl girişimlere olumlu gözle baktı. Fernando Pessoa ona *trombone solosu* adını yakıştırmıştı, Pessoa bunda belki de pek haksız sayılmaz. Gerçekten, D'Annunzio'dan bize ulaşan ses, hassas bir kemanın tınısından çok bir üflemeli çalgının tiz ve dediğim dedik bir trompetin yankılı sesine benziyor. Örnek olamayacak bir yaşam, gümbürtülü bir şair, gölgeler ve lekelerle yüklü bir adam, öykünölmeyecek bir kişilik, işte bu yüzden onu anıyoruz. İmza: Roxy.'

Pereira düşündü. Kullanılmaz, kesinlikle kullanılmaz. 'Ölüm Yazıları' dosyasını alıp sayfayı içine koydu. Bunu neden yaptığını bilmiyor, çöpe de atabilirdi, ama tersine sakladı. Daha sonra artan kızgınlığını yatıştırmak için aklına yazı işlerinden çıkıp Café Orquidéa'ya gitmek geldi.

Kahveye varınca, ilk gördüğü şey, Marta'nın kızıl saçları oldu. Vantilatöre yakın bir köşe masasına oturmuş, sırtını da kapıya vermişti. Üstünde Praça da Alegria'daki şenlikte giydiği, askıları sırtta çaprazlaşan elbise vardı. Pereira, Marta'nın omuzlarının çok güzel, yumuşak, çıkıntılı, kusursuz olduğunu düşündüğünü iddia ediyor. Yaklaşıp kızın karşısına geçti. Oh, Doktor Pereira, dedi Marta doğallıkla, Monteiro Rossi'nin yerine ben geldim, o bugün gelecek durumda değil.

Pereira masaya yerleşip Marta'ya bir aperitif içmek isteyip istemediğini sordu. Marta, sek bir portoya hayır demeyeceğini söyledi. Pereira garsonu çağırıp iki sek porto ısmarladı. Alkollü içki içmemeliydi, ama nasıl olsa ertesi gün bir haftalık bir perhiz için Deniz Tedavi Merkezi'ne yatacağı. Garson içkileri getirdikten sonra, Pereira ne oldu, diye sordu. Eh işte, diye yanıtladı Marta, sanırım herkes için güç bir dönem. Monteiro Rossi, Alentejo'ya gitti, şimdilik de orada kalıyor, Lizbon dışında birkaç gün geçirmesi daha iyi. Ya kuzeni, diye sordu sakınımsızca Pereira. Marta ona bakıp gülümsedi. Monteiro Rossi ve kuzenine büyük yardım

ettiğini biliyorum, gerçekten harikaydınız, Doktor Pereira, siz de bizlere katılmalısınız. Pereira yine biraz öfkeli olduğunu, bunun üzerine ceketini çıkardığını iddia ediyor. Bakın genç bayan, diye karşılık verdi sonra, ben ne sizlerden ne de onlardanım, tek başıma idare etmeyi yeğliyorum, ayrıca sizinkilerin kimler olduklarını da bilmiyorum, bilmek de istemiyorum, ben bir gazeteciyim ve kültürle ilgileniyorum, Balzac'ın bir anlatısının çevirisini yeni bitirdim, sizin hikâyelerinizden habersiz kalmayı tercih ederim, sizin olaylarınız benim uğraş alanımın dışında kalıyor. Marta porto şarabından bir yudum alıp şöyle dedi: Bizler, gazetelerin güncel olaylarla ilgili sütunlarının konusu falan değiliz Doktor Pereira, bunu iyi anlamanızı istiyorum, bizler tarihi yaşıyoruz. Pereira da porto kadehini yudumladı ve karşılık verdi: Bakın genç bayan, tarih biraz büyük bir laf, ben de bir zamanlar Vico ile Hegel'i okudum. Tarih evcilleştirilecek bir hayvan değildir. Ama Marx'ı okumamış olabilirsiniz, diye karşı çıktı Marta. Okumadım, dedi Pereira, ilgi de duymuyorum. Hegel ekollerinden bıktım, ayrıca daha önce de söylediğim bir şeyi tekrarlamama izin verin: Sadece kendimi ve kültürü düşünüyorum, benim dünyam bunlardan ibaret. Bireyci anarşist mi, diye sordu Marta, işte öğrenmek istediğim bu. Ne demek istiyorsunuz, diye sordu Pereira. Oh, dedi Marta, bireyci anarşistin ne demek olduğunu bilmediğinizi iddia etmeyin sakın, İspanya onlarla kaynıyor, bireyci anarşistler bu dönemde kendilerinden bol bol söz ettiriyorlar, ayrıca kahramanca davranışlarda da bulundular, ama bana sorarsanız, biraz düzene sokulmalarında pek bir sakınca olmaz. Bakın Marta, dedi Pereira, bu kahveye politikadan söz etmek için gelmedim, daha önce de söylediğim gibi, politikayla ilgili değilim, çünkü öncelikle kültürle uğraşıyorum, Monteiro Rossi'yle buluşacaktım, şimdi siz bana onun Alentejo'da olduğunu söylüyorsunuz. Ne yapmaya gitti Alentejo'ya?

Marta, garsonu ararmış gibi çevresine bakındı. Yiyecek bir şeyler söyleyelim mi, diye sordu sonra. Saat üçte bir randevum var. Pereira, Manuel'i çağırdı, iki tane maydanozlu omlet ısmarladılar, sonra Pereira yeniden sordu: Monteiro Rossi, Alentejo'ya ne yapmaya gitti? Kuzenine eşlik etti, diye yanıtladı Marta, kuzeni son dakikada yeni emirler almıştı. İspanya'ya savaşa gitmeyi arzu edenlerin çoğu Alentejolu, Alentejo'da çok eskilerden kalma bir demokrasi geleneği vardır, ayrıca birçok bireyci anarşist de var, sizin gibi Doktor Pereira, iş de eksik olmaz, kısaca, sonuçta Monteiro Rossi Alentejo'ya giden kuzenine eşlik etti, çünkü oradan adam topluyorlar. Peki, diye karşılık verdi Pereira, ona tarafımdan iyi adam toplamalar dilersiniz. Garson omletleri getirdi ve yemeye başladılar. Pereira peçetesini boynuna sardı, omletten bir parça aldı ve şöyle dedi: Bakın Marta, yarın Cascais yakınında bir Deniz Tedavi Merkezi'ne gidiyorum, sağlık sorunlarını var. Monteiro Rossi'ye D'Annunzio hakkında yazdığı makalenin kesinlikle kullanılamaz olduğunu söyleyin, size bir hafta kalacağım kliniğin telefon numarasını bırakıyorum, beni aramak için en uygun saat yemek zamanıdır, şimdi bana Monteiro Rossi'nin nerede bulunduğunu söyleyin. Marta sesini alçaltıp yanıtladı: Bu akşam Portalegre'de dostların evinde olacak, ama adresi vermemeyi yeğlerim, ayrıca geçici bir adres bu, çünkü her akşam başka bir yerde kalacak, Alentejo'da sık sık yer değiştirecek, büyük olasılıkla o sizinle bağlantıya geçecek. Peki, dedi Pereira küçük bir pusulayı kıza uzatırken, işte Parede Deniz Tedavi Merkezi'ndeki telefon numaram. Şimdi gitmem gerekiyor Doktor Pereira, dedi Marta, kusura bakmayın, bir randevum var ve bütün şehri bir baştan bir başa katetmeliyim.

Pereira ayağa kalkıp kızı geçirdi. Marta hasır şapkasını takıp uzaklaştı. Pereira, kız

ıkarken durup arkasından baktı, güneşte karaltısı düşen bu  ekle hayran kalmıştı. Kendisini rahatlamış, hatta neşeli hissetti, nedenini bilmiyor. Sonra da oturup eliyle Manuel'e işaret etti. O da hemen gelip bastırarak bir içki ister misiniz, diye sordu. Pereira susamıştı,          le sonrası çok sıcaktı. Bir an d ş    , sonra sadece bir limonata istediğini söyledi. Ve limonatayı çok soğuk, bol buzlu ısmarladı ını iddia ediyor Pereira.

Ertesi gün, Pereira erken kalktı, diye iddia ediyor Pereira. Bir kahve içti, küçük bir bavul hazırladı ve içine Alphonse Daudet'nin *Pazartes i Hikayeleri* adlı kitabını koydu. Belki birkaç gün daha fazla kalırım, diye düşündü, Daudet, *Lisboa'nın* anlatılarına yakışacak bir yazardı.

Hole gitti, karısının portresi önünde durup şöyle dedi: Dün Marta'yı gördüm, Monteiro Rossi'nin nişanlısı, bana öyle geliyor ki bu gençler başlarını büyük derde sokuyorlar, daha doğrusu sokmuşlar bile, her neyse beni ilgilendirmez, bir haftalık bir deniz tedavisine gereksiniyorum, Doktor Costa böyle buyurdu, üstelik insan Lizbon'da tıkanıyor, Balzac'ın *Honorine*'ini de tamamladım, bu sabah gidiyorum, Cais de Sodre'den trene bineceğim, seni de yanımda götürüyorum, izin verirsen. Portreyi alıp bavuluna koydu, ama yüzü dışa gelecek şekilde yerleştirdi, karısı yaşamı boyunca havaya gereksinim duymuştu, portrenin de havaya gereksineceğini düşündü. Sonra Katedral'deki küçük meydana kadar inen Pereira bir taksiyle gara gitti. Meydanda durdu ve aklına Cais de Sodre'deki British Bar'da bir şeyler atıştırmak geldi. Bu bara aydınların uğradığını biliyordu ve içlerinden birine rastlamayı umuyordu, içeri girip köşedeki masalardan birine oturdu. Gerçekten de, komşu masada romancı Aquilino Ribeiro ile avangard çizimci Bernardo Marques yemek yiyorlardı. Marques, Portekiz modernizminin en iyi dergilerinin resimlemelerini gerçekleştirmişti. Pereira onları selamladı, sanatçılar da başlarını eğerek karşılık verdiler. Adamlarla aynı masada oturmak hoş olurdu, diye düşündü Pereira, onlara önceki akşam D'Annunzio hakkında son derece olumsuz bir eleştiri yazısı aldığını söyler, kendilerinin bu konuda ne düşündüklerini sorabilirdi. Ama iki sanatçı sıkı bir söyleşiye dalmışlardı ve Pereira rahatsız etme cesaretini bulamadı kendinde. Bernardo Marques'ın artık çizim yapmak istemediğini ve romancının da ülkeyi terk etmek niyetinde olduğunu anladı konuşmalarından. Bu konuşma biraz cesaretini kırdı, diye iddia ediyor Pereira, çünkü Aquilino Ribeiro gibi bir romancının ülkesini yüzüstü bırakabileceğini tahmin etmiyordu. Limonatasını içip yediği midyelerin tadına varırken, Pereira'nın kulağına birkaç cümle çalındı. Paris'e, diyordu Aquilino Ribeiro, gidilecek tek yer Paris. Ve Bernardo Marques de aynı kanıda olduğunu belirtip karşılık veriyordu: Çeşitli dergilerden çizim yapmam için teklif aldım, ama burası barbar bir ülke, kimseyle işbirliği yapmamakta yarar var. Pereira, midyelerini ve limonatasını bitirdi, kalktı ve iki sanatçının masasının önünde durdu. Siz beylere afiyetler diliyorum, dedi, izninizle kendimi tanıtayım, adım Doktor Pereira, Lisboa'nın kültür sorumlusu; bütün Portekiz sizler gibi sanatçılarla gurur duyuyor, sizlere gereksiniyoruz.

Ardından göz kamaştırıcı öğle güneşine çıkıp trene yöneldi. Parede'ye kadar bir bilet satın aldı, yolculuğun ne kadar sürdüğünü sordu. Memur kısa sürdüğü yanıtını verince sevindi. Estoril hattı treniydi, çoğunlukla tatile çıkanları taşırdı. Pereira katarın soldaki bölümüne yerleşti, çünkü canı denizi görmek istiyordu. Saat tam öğle olduğundan, vagonda kimsecikler yok sayılırdı, Pereira keyfince bir yer seçti, gözüne güneş gelmesin diye perdeyi hafifçe indirip bakışlarını okyanusa çevirdi. Yaşamını düşünmeye başladı, ama bundan konuşmayı arzu etmediğini iddia ediyor. Denizin sakin olduğunu ve sahilde güneşlenip denize girenler bulunduğunu söylemeyi yeğliyor, Pereira, ne zamandan beni okyanusta denize girmediğini anımsamak için belleğini zorladı, sanki aradan yüzyıllar geçmiş gibi geldi. Coimbra'da, Oporto yakınlarında, örneğin Granja'ya ya da Espinho'ya plaja gittiği zamanlar geldi aklına, orada bir gazino ve bir kulüp vardı. Bu Kuzey sahillerinde; deniz çok soğuk olurdu, yine de soğuğa dayanıklı olmayan üniversite arkadaşları onu sahilde beklerken,

kendisi bütün sabah yüzebilirdi. Daha sonra giyinir, üzerlerine zarif birer ceket alıp bilardo oynamak için kulübe yollarırlardı. İnsanlar onlara beğeniyle bakarlardı, şef garson onları işte Coimbra öğrencileri diyerek karşılardı. Ve en iyi bilardo masasını onlara ayırırdı.

Pereira, Santo Amaro önünden geçerken düşlerinden sıyrıldı. Kavisli güzel bir plajdı ve mavi-beyaz çizgili bez kabinler görünüyordu. Tren durdu ve Pereira'nın aklına inip denize girme fikri geldi, bir sonraki trene binebilirdi nasıl olsa. Bu arzusuna gem vuramadı. Pereira bu atılımın nereden geldiğini bilemiyor, belki Coimbra dönemini ve Granja plajlarını düşünmesiydi nedeni. Küçük bavuluyla trenden indi ve sahile giden altgeçidi aştı. Ayağı kuma bastığında, ayakkabılarını ve çoraplarını çıkardı ve yalınayak, bir elinde bavulu, öteki elinde pabuçları ilerlemeyi sürdürdü. Gözüne hemen cankurtaran ilişti, bir şezlonga uzanmış yüzenleri gözleyen, yanık tenli, iriyarı bir delikanlıydı. Pereira adamın yanına yaklaşıp bir mayo ve kabin kiralamak istediğini söyledi. Cankurtaran, onu alaylı bir havayla tepeden tırnağa süzdü, sonra da size göre bir mayo var mı bilmiyorum, diye mırıldandı, ama size dükkânın anahtarını vereyim, siz bir bakın, kabin de en büyük olanı, bir numara. Ardından da Pereira'ya ironik gibi gelen bir tavırla sordu: Can simidi de gerekiyor mu? İyi yüzerim, diye karşılık verdi Pereira, belki sizden bile kat kat daha iyi yüzerim, takmayın kafanıza. Dükkânın ve kabinin anahtarını alıp üstünü değiştirmeye gitti. Dükkânda, her çeşit şey vardı: can simitleri, şişme kolluklar, her yanında mantarlar olan bir balık ağı, mayolar. Karıştırıp aralarında eski usul, tek parça bir mayo bulmayı denedi, böylece göbeğini örtebilecekti. Bir tane bulup giydi. Biraz dardı ve yünlüydü, ama daha iyisi yoktu. Bavuluyla elbiselerini kabine bıraktı, sonra sahile yürüdü. Deniz kenarında top oynayan bir grup genç vardı. Pereira onlardan uzak durdu. Sakin sakin denize girdi, soğuk suyun yavaş yavaş bedenini sarmaşma bıraktı kendini. Göbeğine kadar girdiğinde, dalıp ağır ve uyumlu kulaçlar atmaya başladı. Uzun uzun, şamandıralara kadar yüzdü. Şamandıraya asıldığında soluk soluğa olduğunu ve yüreğinin fazla hızlı attığını duyumsadı. Çılgınlık bu yaptığım, diye düşündü, yüzmeyeli yüzyıllar oldu, ben de kalkmış sporcular gibi atılıyorum suya. Şamandıraya asılı durup dinlendi, sonra sırtüstü suya bıraktı kendini. Tepesindeki gökyüzü, yırtıcı bir mavilikteydi. Pereira soluğu yerine gelinceye kadar bekledi, sonra sakın kulaçlarla ağır ağır sahile döndü. Caka satmak için cankurtaranın önünden bilhassa geçti. Gördüğünüz gibi can simidine gereksinim duymadım, dedi. Bir sonraki Estoril treni acaba kaçta? Cankurtaran saatine baktı. Onbeş dakika sonra, diye yanıtladı. Güzel, dedi Pereira, haydi benimle gelin, giyineceğim, paramı da öderim bu arada, çünkü fazla zamanım yok. Kabinde giyinip çıktı, cankurtarana parayı verdi, cüzdanında taşıdığı ufak bir tarakla kalan saçlarını taradı ve delikanlıyı selamladı. Hoşçakalm, dedi ve top oynayan şu gençleri gözünüzden ayırmayın, bana sorarsanız yüzme bilmiyorlar, ayrıca çevredekileri de rahatsız ediyorlar.

Altgeçitten çıkıp armut ağacının altındaki taş sıraya oturdu. Trenin geldiğini işitti ve saate baktı. Geç kalmış olduğunu düşündü, kuşkusuz Deniz Tedavi Merkezi'nde kendisini öğle yemeğine beklemişlerdi, çünkü kliniklerde yemek erken yenirdi. Sağlık olsun, diye düşündü. Ama tren perona girerken kendini iyi, yatışmış ve dinç hissediyordu, ayrıca Deniz Tedavi Merkezi için önünde bol bol zamanı vardı, orada en azından bir hafta kalacaktı, diye düşündüğünü iddia ediyor Pereira.

Parede'ye vardığında saat iki buçuğa geliyordu. Bir taksiye binip sürücüye Deniz Tedavi Merkezi'ne gitmesini söyledi. Veremlilerin olduğu yer mi, diye sordu taksi sürücüsü. Bilmiyorum, diye karşılık verdi Pereira, tek bildiğim deniz kıyısında olduğu. Ama buradan iki adım ötede, dedi taksi sürücüsü, yürüyerek gidebilirsiniz. Bakın, dedi Pereira, yorgunum, hava

da çok sıcak, size yüklü bir bahşış veririm.

Deniz Tedavi Merkezi, palmiyelerle dolu bir bahçenin ortasında yükselen pembe bir binaydı. Yüksekte, kayaların üzerine kurulmuştu ve merdivenlerle önce yola, sonra da sahile iniliyordu. Pereira zahmetle yokuşu tırmanıp hole girdi. Onu beyaz gömlekli, kırmızı yanaklı şişman bir kadın karşıladı. Ben Doktor

Pereira'yım, dedi Pereira, doktorum da Doktor Costa, bir oda ayırtmak için size telefon etmiş olmalı. Ha, Doktor Pereira, dedi beyaz gömlekli kadın, sizi yemeğe bekliyorduk, neden geciktiniz bu kadar, yemek yediniz mi? Doğrusu, sadece garda birkaç midye yedim, karnım da biraz aç, diye kabullendi Pereira. Öyleyse gelin benimle, dedi beyaz gömlekli kadın, lokanta kapandı, ama Maria das Dores size hafif bir şeyler hazırlayabilir. Onu, yemek salonu olarak kullanılan, pençereleri denize bakan geniş bir odaya yönlendirdi, içeride kimseler yoktu. Pereira, küçük bir masaya oturdu ve az sonra önlüklü bir kadın, ben aşçıyım, dedi, size hafif bir ızgara yapabilirim isterseniz. Dil balığı, diye yanıtladı Pereira, lütfen. Ayrıca bir limonata söyledi, gelince de tadına vara vara limonatasını içmeye başladı. Ceketini çıkarıp peçetesini boynuna bağladı. Maria das Dores elinde bir ızgara balıkla geldi. Dil balığımız kalmamıştı, dedi, size bir dülgerbalığı hazırladım. Pereira, keyifle yemeye başladı. Yosun banyoları saat yedidedir, dedi aşçı kadın, ama canınız istemiyorsa ve öğle uykusuna yatmayı yeğlerseniz, yarın da başlayabilirsiniz, doktorunuz Doktor Cardoso, bugün akşamüstü altıda sizi odanızda ziyarete gelecek. Harika, dedi Pereira, sanırım gidip biraz dinleneceğim.

Yirmiiki numaralı odasına çıktığında bavulunu odada buldu. Panjurları kapattı, dişlerini fırçaladı ve pijamasını giymeden yatağın üstüne uzandı. Atlantik'ten gelip panjurların arasından süzülen ve perdeleri kıpırdatan hafif bir esinti vardı. Pereira hemen uykuya daldı. Güzel bir düş gördü, bir gençlik düşü, Granja Plajı'ndaydı ve bir havuza benzeyen okyanusta yüzüyordu ve bu havuzun kenarında, elinde havluyla onun çıkmasını bekleyen solgun yüzlü bir genç kız duruyordu. Sonra yüzmeden dönüyordu ve düş sürüyordu, gerçekten güzel bir düştü, ama Pereira nasıl devam ettiğini söylememeyi yeğliyor, çünkü düşünün bu öyküyle hiçbir ilgisi olmadığını iddia ediyor.

Saat altı buçukta, Pereira kapıya vurulduğunu işitti, ama uyanıktı zaten, diye iddia ediyor Pereira. Tavanda panjurların oluşturduğu ışık ve gölgeleri seyre-diyordu. Balzac'ın *Horiorine*'i ve pişmanlık üzerine düşünüyordu, sanki kendi de bir şeyden pişmandı da ne olduğunu tam bilemiyordu. Birden, içinde Peder Ant6nio ile konuşma arzusu duydu, çünkü ona pişman olduğunu itiraf edebilirdi, ama neden pişmanlık duyması gerektiğini bilemiyordu, sadece bir pişman olma hasreti duyuyordu, belki de sadece fikrin kendisi hoşuna gidiyordu, kimbilir.

Kim o, dedi Pereira. Gezinti saati, dedi kapının arkasından bir hemşirenin sesi, Doktor Cardoso sizi holde bekliyor. Pereira'nın canı yürüyüş yapmayı hiç çekmiyordu, diye iddia ediyor Pereira, ama yine de kalkmış, bavulunu açmış, pamuklu bir pantolon ve haki renkli bol bir gömlek giymiş, ayağına da bez ayakkabılarını geçirmişti. Karısının portresini masaya koydu sonra ve ona şöyle dedi: Eh, işte geldim şu Deniz Tedavi Merkezi'ne, ama canım sıkılırsa çeker giderim, böylelikle gazete için bir çeviri de yapabilirim, özellikle *Le petit chose* hoşumuza gitmişti, anımsıyor musun? Coimbra'da okumuştuk ve ikimizi de duygulandırmıştı, bir çocukluk öyküsüydü, belki biz de sonradan gelmeyecek bir oğulu düşünmüştük, ne yapalım, her neyse, *Les Contes de lundı'yı* yanımda getirdim ve içinden bir öykünün Lisboa'ya çok yakışacağına inanıyorum, işte böyle, şimdi kusura bakma, senden ayrılmam gerekiyor, bir doktor aşağıda beni bekliyormuş, bakalım şu tedavi yöntemleri nelermiş, daha sonra görüşürüz.

Hole indiğinde, pencereden denizi seyreden bir bey gördü. Pereira, adamın yanına gitti. Otuzbeş-kırk yaşlarında, sarı top sakallı, mavi gözlü bir adamdı. İyi akşamlar, dedi Doktor çekingen bir gülümsemeyle, ben Doktor Cardoso, siz de Doktor Pereira olmaksınız, sizi bekliyordum, aslında şimdi hastaların sahilde yürüyüş saati, ama isterseniz burada oturup laflayabiliriz, bahçeye de çıkabiliriz. Pereira, sahilde bir yürüyüşün gerçekten hiç işine gelmediğini, gün içinde bir kez plaja gittiğini söyledi ve Santo Amaro'da nasıl yüzdüğünü anlattı. Ah, harika bir şey, diye vurguladı Doktor Cardoso, daha güç bir hastayla işim olduğunu sanıyordum, ama doğanın çekimini hâlâ hissettiğinizi görüyorum. Belki de anılar daha çok çekiyor beni, dedi Pereira. Ne anlamda, diye sordu Doktor Cardoso.

Daha sonra açıklarım belki, dedi Pereira, ama şimdi olmaz, belki yarın.

Bahçeye çıktılar. Bir yürüyüş yapalım mı, diye önerdi Doktor Cardoso, size iyi gelir, bana da iyi gelir. Bahçede, kaya ve kumların arasından çıkan palmiyelerin çevrelediği güzel bir park vardı. Pereira, biraz çene çalmak istediği belli olan Doktor Cardoso'nun ardından parka yöneldi. Birkaç günlüğüne bana emanetsiniz, dedi Doktor, sizinle konuşmam, alışkanlıklarınızı öğrenmem gerekiyor, benden bir şey gizlememelisiniz. Bana her şeyi sorabilirsiniz, dedi Pereira çok açık bir şekilde. Doktor Cardoso yerden bir sap koparıp dudaklarının arasına sıkıştırdı. Beslenme alışkanlıklarınızdan başlayalım, dedi, anlatın bana. Sabah kahve içerim, diye yanıtladı Pereira, sonra öğle yemeği ve akşam yemeği, herkes gibi, çok basit. Peki genelde ne yersiniz, diye sordu Doktor Cardoso, yani ne cins yemekler? Bol bol omlet yerim, demek geçti içinden Pereira'nın, hemen hemen sadece omlet yerim, çünkü kapıcı kadın omletli sandviç hazırlar ve Café Orquidéa'da sadece maydanozlu omlet yapılır. Ama utandı ve başka bir yanıt verdi. Çeşitli besinler, dedi, balık, et, sebze, usa yatkın bir şekilde beslenirim ve sadece yalın yemeklerden hoşlanırım. Peki şişmanlamaya ne zaman başladınız, diye sordu Doktor Cardoso, çok tatlı yer misiniz? Hiç yemem, diye yanıtladı Pereira, tatlı sevmem, sadece limonata içerim. Nasıl içersiniz limonatayı, diye sordu Doktor Cardoso. Sıkma limon suyu,

diye yanıtladı Pereira, bayılırim, beni serinletir, ayrıca hazmı da kolaylaştırıyor gibi geliyor bana, sık sık hazım zorluğu çekerim de. Günde kaç limonata, diye sordu Doktor Cardoso. Pereira bir an düşündü. Gününe bağlı, diye yanıtladı, örneğin yaz mevsiminde, on tane kadar. Günde on tane sıkma limon suyu ha, diye haykırdı Doktor Cardoso, Doktor Pereira, çılgınlık bu bence, peki söyleyin, içine şeker koyuyor musunuz? Şeker dolduruyorum, yarısı limon suyu, öteki yarısı şeker. Doktor Cardoso ağzındaki sapı tükürdü, eliyle tartışmaya yer bırakmayan bir hareket yaptı ve buyurdu: Bugünden itibaren limonata yok, yerine maden suyu, mümkünse gazsız, ama sodayı tercih ederseniz o da olur. Parkta sedirlerin altında bir sıra vardı. Pereira oturdu, Doktor Cardoso'yu da oturmaya zorladı. Kusura bakmayın Doktor Pereira, şimdi size özel birkaç soru sormak istiyorum: Cinsel yaşamınız nasıl? Pereira ağaçların doruklarına baktı ve sordu: Biraz daha açıklar mısınız? Kadınlar, diye açıkladı Doktor Cardoso, kadınlarla birlikte oluyor musunuz, normal bir cinsel yaşamınız var mı? Bakın Doktor, dedi Pereira, dulum ben, pek genç de değilim ve zamanımı alan bir işim var, kadınlarla birlikte olmaya ne zamanım ne de isteğim var. Ya yosmalar da yok mu, diye sordu Doktor Cardoso, ne bileyim bir serüven, hafifmeşrep bir kadın arada bir. O bile yok, dedi Pereira ve cebinden bir puro çıkardı, yakmak için izin istedi. Doktor Cardoso izin verdi. Bu kalp rahatsızlığınıza iyi gelmiyor, dedi, ama bırakmak gelmiyorsa elinizden... Sorularınızdan rahatsız olduğum için yapıyorum bunu, diye itiraf etti Pereira. Öyleyse rahatsız edici bir soru daha, dedi Doktor Cardoso, geceleri yatağımızı ıslatıyor musunuz? Soruyu anlamadım, dedi Pereira. Peki, dedi Doktor Cardoso, sizi boşalmaya götüren erotik düşler görüyor musunuz? Görüyorsanız düşlerinizi anlatın bana. Bakın Doktor, diye yanıtladı Pereira, babam düşlerimizin en özel şeyimiz olduğunu ve kimselere açıklamamamız gerektiğini öğretti bana. Ama buraya tedavi olmaya geldiniz, ben de sizin doktorunuzum, diye karşılık verdi Doktor Cardoso, ruhumuz bedenimizle ilişkilidir, benim de düşlerinizi bilmem gerekiyor. Sık sık Granja'yı düşlerim, diye itiraf etti Pereira. Bir kadın mı, diye sordu Doktor Cardoso. Bir yer, dedi Pereira. Oporto yakınında bir plaj, gençken, Coimbra'da öğrenciyken çok sık giderdim, Espinho da vardı, kibar bir plaj, havuz ve gazino, yüzmek ve bilardo oynamak için giderdim, çünkü güzel bir bilardo salonu vardı, daha sonra evleneceğim nişanlım da oraya gelirdi, hasta bir kızdı, ama o dönemde daha bilmiyordu hasta olduğunu, sadece fena halde başı ağrırdı, yaşamımın güzel bir dönemiymi, düşlüyorum, çünkü belki de düşlemek hoşuma gidiyor. Peki, dedi Doktor Cardoso, bugünlük bu kadar, bu akşam yemeğimi sizin masanızda yemek isterim, havadan sudan konuşuruz, edebiyatla yakından ilgiliyim, gazetenizin de ondokuzuncu yüzyıl Fransız yazarlarına önemli bir yer ayırdığını gördüm, Paris'te öğrenim gördüm, Fransız kültürü aldım, bu akşam yarının programını anlatacağım, saat sekizde yemek salonunda buluşalım.

Doktor Cardoso ayağa kalkıp selam verdi. Pereira oturduğu yerde kaldı ve ağaçların doruklarına bakmaya koyuldu. Kusura bakmayın Doktor, diye ekledi Pereira, puromu söndüreceğime söz vermiştim, ama sonuna kadar içmeyi arzu ediyorum. Canınız nasıl istiyorsa öyle yapın, dedi Doktor Cardoso, yarından itibaren rejime başlıyoruz. Pereira tek başına kaldı ve purosunu içmeye devam etti. Eski bir tanıdığı olan Doktor Costa'nın asla böylesine özel ve mahrem sorular sormayacağını düşündü, Paris'te okumuş genç doktorların farklı olduğu su götürmezdi. Pereira kendini aptal gibi hissetti ve o *posterior* büyük bir rahatsızlık duydu, ama bu konu üzerinde fazla durmamanın daha yerinde olduğunu düşündü, anlaşılan burası çok özel bir klinik, diye düşündüğünü iddia ediyor Pereira.

Saat tam sekizde Doktor Cardoso yemek salonunda bir masaya oturmuştu. Pereira, kendisinin de dakik olduğunu ve aynı anda masaya yöneldiğini iddia ediyor. Gri takım elbisesini giymiş, siyah boyunbağı takmıştı. Salona girdiğinde çevresine baktı. Masalarda hepsi ileri yaşlarda elli kadar insan vardı. En azından, hepsi kendinden çok daha yaşlıydı. Çoğu aynı masada yemek yiyen yaşlı çiftlerdi. Bu kendini toplamasına yardımcı oldu, diye iddia ediyor Pereira, çünkü en gençlerden biri olduğunu düşünmüş, o kadar ihtiyar olmamak hoşuna gitmişti. Doktor Cardoso gülümsedi ve yerinden kalkar gibi yaptı. Pereira, bir el işaretiyle oturmasını rica etti. Peki, Doktor Cardoso, bu yemekte de sizin ellerinizdeyim. Aç karnına bir bardak maden suyu sağlığa yararlıdır, dedi Doktor Cardoso ve bardağını doldurdu. Pereira hafif bir iğrenmeyle içti ve bir limonata içme arzusu duydu. Doktor Pereira, dedi Doktor Cardoso, Lisboa'nın kültür sayfası için tasarılarınızı öğrenmek isterdim. Pessoa anımsamasını ve Maupassant anlatısını çok beğendim, güzel bir çeviriydi. Ben çevirdim, diye karşılık verdi Pereira, ama imza atmayı sevmiyorum. İmza atmalısınız, diye karşılık verdi Doktor Cardoso, özellikle önemli makalelere, gazeteniz gelecekte bizlere neler hazırlıyor? Söyleyeyim Doktor Cardoso, diye yanıtladı Pereira, önümüzdeki birkaç sayı için Balzac'ın bir metni var, adı *Honorine*, bilmem biliyor musunuz? Doktor Cardoso başını hayır anlamında salladı. Pişmanlık üzerine bir anlatı, dedi Pereira, pişmanlık üzerine güzel bir öykü, öyle ki özyaşamöyküsel bir açıdan bakarak okudum. Büyük Balzac'ın duyduğu pişmanlık mı, diye sözünü kesti Doktor Cardoso. Pereira bir an düşünceye daldı. Sorunun kusuruna bakmayın Doktor Cardoso, dedi, bugün akşamüstü, Fransa'da okumuş olduğunuzu söylemiştiniz, ne öğrenimi gördünüz, sizin için bir sakıncası yoksa? Tıp diplomasını aldıktan sonra iki konuda uzmanlık yaptım, biri beslenme bilimi, ötekiyse ruhbilim, diye yanıtladı Doktor Cardoso. İki uzmanlık dalı arasındaki bağı göremiyorum, dediğini iddia ediyor Pereira, kusura bakmayın, ama bağı göremiyorum. Belki de sanıldığından daha güçlü bir bağ vardır, dedi Doktor Cardoso, bilmem gövdemizle ruhumuz arasında oluşan bağı gözünüzde canlandırabiliyor musunuz, ama düşündüğünüzden daha fazladır, her neyse, Balzac'ın anlatısının özyaşamöyküsel olduğunu söylüyordunuz. Hayır, söylemek istediğim bu değildi, dedi Pereira, söylemek istediğim, benim özyaşamöyküsel bir bakış açısıyla okumuş olduğumdur, içinde kendimi buldum. Pişmanlık konusunda mı, diye sordu Doktor Cardoso. Bir anlamda evet, dedi Pereira, geniş anlamda, daha doğrusu sınırsal bir anlamda da olsa evet, doğru sözcük sınırsal diyelim ki sınırsal bir biçimde kendimi buldum.

Doktor Cardoso, servis yapan kıza işaret etti. Bu akşam balık yiyoruz, dedi Doktor Cardoso, ızgarada ya da haşlanmış balık yemenizi yeğlerdim, ama başka usullerde de hazırlayabiliriz. Öğle yemeğinde ızgara balık yedim, diye sesini yükseltti Pereira, ayrıca haşlamayı da hiç sevmem, hastane havası veriyor, kendimi hastanede kabul etmek de istemiyorum, bir otelde olduğumu düşünmek daha çok işime geliyor, tereyağında kızartılmış bir dil balığı yiyebilirim mesela. Güzel, dedi Doktor Cardoso, tereyağında kızartılmış dil balığı, yanında da havuç, ben de aynılarından alacağım. Sonra devam etti: Sınırsal biçimde pişmanlık, bu ne anlama geliyor? Ruhbilim okumuş olmanız beni sizinle konuşmaya itiyor, dedi Pereira, belki dostum Peder Antönio ile konuşsam daha iyi olurdu, kendisi rahiptir, ama herhalde o anlamazdı, çünkü insan bir rahibe yalnızca yanlışlarının günahını çıkartabilir, oysa ben belli bir günah işlediğim duygusuna kapılmış değilim, yine de içimde pişmanlık gösterme arzusu var, pişmanlığa özlem duyuyorum. Bu konuyu biraz daha derinleştirmeniz daha iyi olabilir, Doktor

Pereira, dedi Doktor Cardoso, bu işe benimle girişmek isterseniz emrinize amadeyim. Peki, dedi Pereira, kişiliğimin sınırında duran garip bir his, işte bu yüzden sınırsal diyorum, yine de bir yandan bugüne kadar sürdüğüm yaşamdan, Coimbra'da öğrenim görmüş olmaktan, yaşamını sanatoryumlarda geçiren hasta bir kadınla evlenmiş olmaktan, yıllar boyu büyük bir gazetede yerel haberlerle uğraşmış olmaktan ve şimdi de bu alçakgönüllü akşam gazetesinin kültür sayfasını yönetmeyi kabul etmiş olmaktan hoşnutum, ama öte yandan da yaşamımdan pişmanlık duyar gibiyim, bilmem anlatabiliyor muyum?

Doktor Cardoso tereyağlı dil balığını yemeye başladı, Pereira da onu izledi. Yaşamınızın son aylarını bilmem gerekiyor, dedi Doktor Cardoso, önemli bir olgu vardır belki. Ne anlamda bir olgu, diye sordu Pereira, ne demek istiyorsunuz? Olgu bir psikanaliz terimidir, Freud'a pek inandığım söylenemez, çünkü ben bağdaştırmacıyım, buna karşı olgu konusunda Freud'un haklı olduğunu düşünüyorum, olgu yaşamımızda başgösteren, yaşamımızı altüst eden ya da inançlarımızı ve dengemizi bozan somut bir şeydir, kısaca, olgunun gerçek yaşamda ortaya çıkan ve psişik yaşama etki eden bir olay olduğunu söyleyebiliriz, yaşamınızda böylesi bir olgunun varlığı üzerine kafa yormalısınız. Bir kişiyle tanıştım, dediğini iddia ediyor Pereira, daha doğrusu iki kişiyle, bir delikanlı ve kız arkadaşı. Bana onlardan söz edin, dedi Doktor Cardoso. Peki, dedi Pereira, kültür sayfası için, her an ölebilecek önemli yazarlar üzerine önceden ölüm yazıları hazırlamam gerekiyor ve tanıştığım kişi ölüm üzerine mezuniyet tezi verdi, kısmen başka yerden kopya ettiği doğru, ama başlangıçta bana ölüm konusundan anlayan biri gibi gelmişti, ben de önceden ölüm yazıları hazırlaması için onu yanıma stajyer aldım, birkaç tane de yazdı, ben de ücretini cebimden ödedim, gazeteye yük olmak istemiyordum, ama yazdıklarının hepsi yayınlanması olanaksız şeylerdi, çünkü delikanlının aklında politika var ve her ölüm yazısını politik görüşle yazıyor, bana sorarsanız bu fikirleri kafasına kız arkadaşı sokuyor, her neyse, faşizm, sosyalizm, İspanya'daki İç Savaş ve buna benzer şeyler, daha önce de söylediğim gibi, hepsi yayınlanması olanaksız yazılar ve şimdiye kadar para vermeyi sürdürdüm. Bunda kötü bir yanı yok, diye karşılık verdi Doktor Cardoso, aslına bakarsanız tehlikeye attığınız tek şey paranız. Sorun o değil, diye kabullendiğini iddia ediyor Pereira, hayır, önemli olan içime bir kuşkunun düşmüş olması: Ya bu iki genç haklıysa? O zaman, sadece onlar haklı olurlar, dedi sakın bir şekilde Doktor Cardoso, ama tarih söyleyecek bunu, siz değil Doktor Pereira. Evet, dedi Pereira, ama eğer onlar haklıysa, benim yaşamımın anlamı yok olur, Coimbra'da edebiyat okumuş olmanın ve hep edebiyatın dünyada en önemli şey olduğuna inanmış olmanın anlamı kalmaz, görüşümü dışavuramadığım ve ondokuzuncu yüzyıl Fransa'sından anlatılar yayınlamak zorunda olduğum şu akşam gazetesinin kültür sayfasından sorumlu olmanın da anlamı kalmaz ve işte bu yüzden pişman olma gereksinimi duyuyorum, sanki ben her zaman gazetecilik yapmış Pereira değil de, başka biriyim, sanki bir şeyleri yadsımam gerekiyor.

Doktor Cardoso servis yapan kızı çağırıp şekersiz ve dondurmasız iki meyve salatası söyledi. Size bir soru sormak istiyorum, dedi Doktor Cardoso, *médecins philosophes* kimlerdir, bilir misiniz? Hayır, diye yanıtladı Pereira, bilmiyorum, kimlerdir? En önemlileri Théodule Ribot ve Pierre Janet'dir, dedi Doktor Cardoso, Paris'te onların metinlerini okudum, aynı zamanda hem tıp doktoru ve psikolog hem de filozofturlar, bana ilginç gelen bir kuramı desteklerler, birleşik ruhlar kuramı. Bana bu kuramdan söz edin biraz, dedi Pereira. Peki, dedi Doktor Cardoso, 'tek' olduğuna ve özbenlerin ölçüsüz çoğulluğundan kopuk, kendi kendine yettiğine inanmak, Hristiyanlık geleneğinin, içi temiz de olsa ruhun biricikliği yanılsamasını

temsil eder; Doktor Ribot ile Doktor Janet, kişiliği birçok ruhun birleşikliği olarak görürler, çünkü içimizde birçok ruh vardır, üstün ben'in denetimi altında bulunan bir birleşiklik. Doktor kısa bir ara verdikten sonra sözlerini sürdürdü: Bizim norm ya da varlık ya da anormallik dediğimiz şey bir önkoşul değil, yalnızca bir sonuçtur ve ruhlarımızın birleşikliğine hükmeden üstün

ben'in denetimine bağımlıdır; daha güçlü başka bir ben'in ortaya çıkması halinde, bu ben üstün ben'i devirip yerini alır ve ruhlar topluluğunun, daha doğrusu birleşikliğinin yönetimine getirilir ve doğrudan bir saldırı ya da sabırlı bir aşınma sonucu, başka bir üstün ben tarafından indirilinceye kadar da hükmetmeyi sürdürür. Belki de sabırlı bir aşınmadan sonra, yeni bir üstün ben sizin birleşik ruhlarınızın başına geçmekte Doktor Pereira, diye bitirdi sözünü Doktor Cardoso, bu durumda sizin de elinizden bir şey gelmez.

Doktor Cardoso meyve salatasını bitirip ağzını peçeteye sildi. Peki, bana ne yapmak düşünüyor, diye sordu Pereira. Hiç, diye yanıtladı Doktor Cardoso, sadece beklemek düşünüyor, belki sizin içinizde üstün bir ben, yavaş bir aşınmadan sonra, edebiyatın dünyadaki en önemli şey olduğu inancıyla ve gazetecilikte yerel haberleri izlemekle geçirdiğiniz tüm bu yıllardan sonra, belki birleşik ruhlarınızın güdümünü ele geçiren bir üstün ben vardır içinizde, siz de onun yüzeye çıkmasına izin veriyorsunuzdur, zaten elinizden başka bir şey de gelmez, engelleyemezsiniz, yoksa kendinizle çatışmaya düşersiniz ve eğer yaşamınızdan pişman olmak istiyorsanız deneyin, bunu bir rahibe anlatmak istiyorsanız anlatın, kısacası Doktor Pereira, bu gençlerin haklı olduğunu ve yaşamınızın bugüne dek yararsız geçtiğini düşünmeye başlıyorsanız düşünün, belki bundan böyle yaşamınız yararsız görünmez, kendinizi yeni üstün ben'inizin eline bırakın da çektiğiniz azapları yemekle ya da şeker dolu limonatalarla dengelemeye kalkışmayın.

Pereira, meyve salatasını yemeyi bitirip boynuna bağladığı peçeteyi çıkardı. Kuramınız çok ilginç, dedi, üstünde düşüneneğim, bir kahve içerdim şimdi doğrusu, siz ne dersiniz? Kahve uykusuzluğa neden olur, dedi Doktor Cardoso, ama uyumak istemiyorsanız bu sizin bileceğiniz bir şey, yosun banyoları günde iki kere yapılır, sabah dokuzda ve akşamüstü beşte, yarın sabah zamanında gelmenizi rica ediyorum, bir yosun banyosunun size iyi geleceğinden eminim.

iyi geceler, diye fısıldadı, Pereira. Kalktı ve uzaklaştı. Birkaç adım attıktan sonra geri döndü. Doktor Cardoso ona gülümsüyordu. Saat tam dokuzda orada olacağım, dediğini iddia ediyor Pereira.

Pereira İddia Ediyor...

Pereira, saat dokuzda, kliniğin sahile giden merdivenlerini indiğini iddia ediyor. Sahil boyunca uzanan kayalıklara dev gibi iki havuz açılmıştı ve okyanusun dalgalan canlarının çektiğince havuzlara karışıyorlardı. Havuzların içini kaplayan parlak, yağlı uzun yosunlar suyun yüzeyinde kalın bir tabaka oluşturuyordu, suyun içinde de birkaç kişi çırpınıp duruyordu. Havuzların yanında, maviye boyalı iki soyunma kabini dikiliyordu. Pereira, havuzlara dalmış hastaları gözleyen ve onlara nasıl hareket edilmesi gerektiği konusunda talimat veren Doktor Cardoso'yu gördü. Pereira yanına yaklaşıp güneydın, dedi. Keyfinin yerinde olduğunu iddia ediyor. Sahilde hava serindi, su sıcaklığı da muhtemelen pek elverişli değildi, yine de canı havuza girmek istiyordu. Doktor Cardoso'dan bir mayo vermesini istedi, kendininkini getirmeyi unuttuğunu söyleyerek isteğini mazur göstermeye çalıştı ve eski tarz bir mayo bulmasını rica etti, hani karnı ve göğsün bir kısmını örtenlerden. Doktor Cardoso başını iki yana salladı. Kusura bakmayın Doktor Pereira, dedi, ama utancınızın üstesinden gelmeniz gerekecek, yosunların yararı özellikle deriyle temas sonucu ortaya çıkar ve karnınızı ve göğsünüzü bu yosunlarla ovmanız şart, kısa mayo giymeniz gerekiyor. Pereira boyun eğip kabine girdi. Pantolonunu ve haki gömleğini soyunma odasında bırakıp dışarı çıktı. Hava gerçekten serindi, ama insanı canlandırıyordu. Pereira bir ayağının ucuyla suyun ısınısını ölçtü, tahmin ettiği gibi soğuktu. Sakınımla havuza girdi, gövdesini saran bütün bu yosunlardan ötürü biraz iğrenmedi de değil. Doktor Cardoso havuz kenarına gelip ona talimat vermeye başladı. Beden hareketleri yaparcasına oynatın kollarınızı, dedi ve yosunlarla karnınızı ve göğsünüzü ovun. Pereira, soluğu kesilinceye kadar söylenenleri yapmaya özen gösterdi. Soluksuz kalınca, boğazına kadar suyun içinde durdu ve ağır ağır ellerini hareket ettirmeye koyuldu. Bu gece nasıl uyudunuz, diye sordu Doktor Cardoso. Güzel, diye yanıtladı Pereira, ama geç saate kadar okudum, yanımda Alphonse Daudet'nin bir kitabını getirdim, Daudet'yi sever misiniz? Pek iyi tanımam, diye itiraf etti Doktor Cardoso, *Les Contes de lundi*'den bir öykü çevirmek istiyorum, *Lisboa*'da yayınlamak niyetindeyim, dedi Pereira. Haydi anlatın bana, dedi Doktor Cardoso. Peki, dedi Pereira, öykünün adı *La dernière classe*, Alsace'daki bir Fransız öğretmeninden söz ediyor. Öğrencileri tarlalarda emek vermek zorunda olan köylü çocuklarıdır, dersleri hep asarlar ve öğretmen ne yapacağını bilemez: Pereira, suyun ağzına girmemesi için ileriye doğru birkaç adım attı. Nihayet, diye sürdürdü, okulun son gününe gelinir. Fransa-Prusya Savaşı bitmiştir, öğretmen fazla umut beslemeksizin, belki öğrencilerden bir-ikisi gelir, diye beklerken, o yörenin insanları, köylüler, ihtiyarlar çıkagelir, yola çıkmak üzere olan Fransız öğretmene saygılarını sunmak için gelmişlerdir, çünkü ertesi gün topraklarını Almanların işgal edeceğini bilirler, işte o zaman öğretmen karatahtaya 'Yaşasın Fransa' yazar ve gözlerinde yaşlar, çekip gider, ardında kalan sınıftakiler bu hareketten çok etkilenir. Pereira, koluna sarılan iki yosundan kurtulup sordu: Ne diyorsunuz Doktor Cardoso? Güzel öykü, diye yanıtladı Doktor Cardoso, ama bugün Portekiz'de olup bitenler göz önüne alınırsa bilmem 'Yaşasın Fransa' diyen bir yazıyı okumak insanların hoşuna gider mi, kimbilir belki de yeni üstün ben'inize yer açıyor-sunuzdur Doktor Pereira, yeni bir üstün ben görür gibi oluyorum. Aman siz ne diyorsunuz Doktor Cardoso, dedi Pereira! Söz konusu olan ondokuzuncu yüzyıldan bir metin, geçmiş bitmiş bir şey. Evet, dedi Doktor Cardoso, bu haliyle bile Almanya karşıtı bir metin olmaya devam ediyor, bizimki gibi bir ülkede Almanya'ya dokunulmaz, resmi törenlerdeki selam verme kuralım gördünüz, hepsi kollarını açarak Naziler gibi selam duruyor. Göreceğiz, dedi Pereira, ama *Lisboa* bağımsız bir

gazetedir. Sonra sordu: Çıkabilir miyim? On dakika daha, diye karşılık verdi Doktor Cardoso, madem suya girdiniz, tedavinin sonuna kadar kalın. Kusura bakmayın, ama Portekiz’de bağımsız bir gazete ne demek? Hiçbir politik akıma bağlı olmayan bir gazete demek, diye yanıtladı Pereira. Belki de öyledir, dedi Doktor Cardoso, ama gazetenizin müdürü, sevgili Doktor Pereira, yönetimin adamıdır, bütün resmi törenlere katılıyor ve kolunu mızrak savurur gibi kaldırıyor. Doğru, diye kabullendi Pereira, ama aslında kötü bir adam değildir, kültür sayfasına gelince, bana tam yetki verdi. Bu kolay, diye karşı çıktı doktor Cardoso, bir kere önleyici sansür var, her gün gazetenizin provaları çıkmadan önce önleyici sansürün basım iznini alıyor, ters düşen bir şey varsa basılmayacağından emin olabilirsiniz, belki sayfanın bir kısmını boş bırakırlar, bomboş sayfalarla yayınlanmış Portekiz gazetesi gördüm birkaç kez, bu da büyük bir öfke, büyük bir melankoli esinliyor. Anlıyorum, dedi Pereira, ben de gördüm boş gazeteleri, ama daha Lisboa’nın başına gelmedi böylesi. Şimdilik gelmedi, diye yanıtladı Doktor Cardoso şaka yollu, birleşik ruhlarınızın başına geçecek üstün ben’e bağlı. Sonra sürdürdü: Biliyor musunuz Doktor Pereira, başa geçmekte olan üstün ben’e yardım etmek isterseniz başka bir yere gidebilirsiniz, bu ülkeyi terk edersiniz, böyle yaparsanız kendinizle daha az çatışmaya düşersiniz, yapabilirsiniz de, ciddi bir meslek sahibisiniz, iyi Fransızca biliyorsunuz, dulsunuz, çocuğunuz yok, sizi bu ülkeye bağlayan nedir? Geçmiş bir yaşam, diye yanıtladı Pereira, özlem, ya siz Doktor Cardoso, siz neden Fransa’ya dönmüyorsunuz? Orada okudunuz ve Fransız kültürü aldınız. Düşünmüyor değilim, diye yanıtladı Doktor Cardoso, St. Malo’daki bir deniz tedavi merkeziyle bağlantıya geçtim, bir anda karar verme olasılığı var. Artık çıkabilir miyim sudan, diye sordu Pereira. Zaman farkına varmadan geçti, dedi Doktor Cardoso, gerektiğinden on dakika fazla kaldınız, haydi şimdi gidip giyinin, öğle yemeğini beraber yemeye ne dersiniz? Sevinirim, diye kabul etti Pereira.

O gün, öğle yemeğini Doktor Cardoso ile beraber yediğini iddia ediyor Pereira ve onun öğüdüne uyup haşlanmış mezgit balığı ısmarladı. Edebiyattan, Maupassant ve Daudet’den, büyük bir ülke olan Fransa’dan söz ettiler. Daha sonra Pereira odasına çekildi ve onbeş dakikalık bir öğle uykusu çekti, yalnızca şekerleme yaptı, sonra panjurlardan tavana yansıyan ışık ve gölge şeritlerine bakmaya başladı. Öğle sonrasının geç saatlerinde kalktı, bir duş yaptı, giyindi, siyah boyunbağını taktı ve geçip karısının portresinin karşısına oturdu. Akıllı bir doktorla tanıştım, dedi, adı Cardoso, Fransa’da öğrenim görmüş, insan ruhu üzerine kuramını, daha doğrusu bir Fransız felsefe kuramını anlattı bana, anlaşıldığı kadarıyla içimizde birleşik ruhlar varmış ve kimi zaman üstün bir ben, birleşiklerin yönetimini ele almış. Doktor Cardoso, yılanların deri değiştirmesi gibi, benim de üstün ben değiştirmekte olduğumu iddia ediyor, dediğine bakılırsa bu üstün ben yaşamımı değiştirecekmiş, ne derece doğru bilmiyorum, ayrıca doğruluğuna da pek inanmış değilim, her neyse, sabırlı olmak gerek, göreceğiz nasıl olsa.

Sonra masaya oturup Daudet’nin *Son Ders*’inin çevirisine başladı. Larousse’unu da yanına almıştı, bu çok işine yarıyordu. Ama yalnızca bir sayfa çevirdi, sakın sakın yapmak istiyordu bunu, çünkü bu anlatı ona arkadaşlık ediyordu. Gerçekten de, Deniz Tedavi Merkezi’nde kaldığı bir hafta boyunca, bütün öğle sonralarını Daudet’nin öyküsünü çevirerek geçirdiğini iddia ediyor Pereira.

Güzel bir hafta geçirdi, rejim, tedavi ve dinlenme. Ayrıca özellikle edebiyat konusunda hep canlı ve ilginç sohbetler ettiği Doktor Cardoso’nun varlığı da bu süreye neşe katıyordu. Bütün bir hafta göz açıp kapayıncaya kadar geçti, Balzac’ın *Honorine*’inin ilk bölümü

cumartesi günü *Lisboa'da* yayınlandı, Doktor Cardoso onu kutladı. Müdür bir kere bile aramadı, bu da gazetede işlerin yolunda gittiğini gösteriyordu. Monteiro Rossi'den de haber çıkmadı, Marta'dan da. Son günlerde, Pereira artık onları düşünmez olmuştu. Lizbon trenine binmek için klinikten ayrıldığında, kendini dinçleşmiş ve formunda hissediyordu, dört kilo vermişti, diye iddia ediyor Pereira.

Pereira Lizbon'a döndü ve ağustos ayının büyük bir kısmı göz açıp kapayıncaya kadar geçti, diye iddia ediyor Pereira. Hizmetçisi daha dönmemişti, posta kutusunda kadının Setubal'den gönderdiği bir kartpostal buldu, şöyle yazıyordu: 'Eylül ortasına doğru döneceğim, çünkü ablam varis ameliyatı olacak, selamlar, Piedade.'

Pereira yeniden dairesine kavuştu. Bereket versin hava değişmişti, aşırı sıcak yoktu. Akşamları, güçlü bir Atlantik esintisi çıkıyor ve insanı ceket giymek zorunda bırakıyordu. Yazı işlerine gitti ve yeni sayılabilecek pek bir şey bulamadı. Kapıcı kadın surat asmayı bir kenara bırakmıştı ve ona karşı daha saygılı davranıyordu, ama sahanlıkta iğrenç kızartma kokusu dalgalanmayı sürdürüyordu. Mektup azdı. Elektrik faturasını buldu ve merkeze gönderdi. Ayrıca Chaves'den gelen bir mektup vardı, çocuk öyküleri yazan elli yaşlarında bir kadın *Lisboa*'ya bir öykü öneriyordu. Portekiz'le uzaktan yakından ilgisi olmayan perili cinli bir öyküydü, kadın bunu bir İrlanda öyküsünden kopya etmiş olmalıydı. Pereira kibar bir mektupla kadını Portekiz folklorundan esinlenmeye çağırdı, çünkü, dedi, *Lisboa* Anglosakson değil, Portekizli okurlara sesleniyor. Ay sonuna doğru, İspanya'dan bir mektup geldi. Monteiro Rossi'ye gönderilmişti ve zarfın üzerinde Señor Monteiro Rossi, c/o Doktor Pereira, Rua Rodrigo da Fonseca 66, Lisboa, Portekiz yazıyordu. Pereira'nın içinden mektubu açmak geçti. Monteiro Rossi'yi unutmuştu neredeyse, en azından öyle sanıyordu ve delikanlının mektuplarını *Lisboa* adresine yollatmasını inanılmaz buluyordu. Mektubu açmadan '*Ölüm Yazıları*' dosyasına yerleştirdi. Öğlenleri, yemeğe Café Orquidéa'ya gidiyordu, ama artık maydanozlu omlet yemiyordu, çünkü Doktor Cardoso bunu yasaklamıştı, limonata da içmiyordu, balık salatası yiyor ve maden suyu içiyordu. Balzac'ın *Honorine*'i bütünüyle yayınlanmıştı ve okurlar arasında çok beğeni toplamıştı. Pereira biri Tavira öteki Estremoz'dan iki telgraf bile aldığını iddia ediyor, biri anlatının olağanüstülüğünü vurguluyor, öteki de pişmanlığın üzerinde herkesin kafa yorması gereken bir şey olduğunu yazıyor, her ikisi de teşekkürle bitiyordu. Pereira, belki birinin şişedeki iletiyi almış olduğunu geçirdi aklından, kimbilir ve Alponse Daudet çevirisinin son şeklini gözden geçirmeye hazırladı kendini. Bir sabah, müdür Balzac çevirisini kutlamak ve merkeze çığ gibi tebrik mektubu yağdığını bildirmek için aradı. Pereira, müdürün şişedeki iletiyi alamayacağını düşünüp içten içe sevindi. Temelde, gerçekten şifreli bir iletiydi bu ve yalnızca işitmeye hazır olanlar anlayabilirdi. Müdür ne işitebilir ne de iletiyi anlayabilirdi. Ya şimdi Doktor Pereira, diye sordu müdür, şimdi ne hazırlıyorsunuz bizlere? Daudet'nin bir öyküsünün çevirisini yeni bitirdim, diye yanıtladı Pereira, sanırım iyi karşılanacak. Umarım *Aresli kadın* değildir, diye karşılık verdi Müdür, kıt edebi bilgisini gösterme fırsatı çıktığı için sevinerek, biraz *açık saçık* bir öyküdür, pek bizim okurlarımıza göre değildir. Hayır, demekle yetindi Pereira, *Les Contes de lundi*'den bir öykü, adı da *La dernière classe*, bilmem biliyor musunuz, yurtsever bir öyküdür. Bilmiyorum, diye yanıtladı müdür, ama yurtsever bir anlatıysa çok iyi, yaşadığımız dönemde hepimizin yurtseverliğe gereksinimimiz var, yurtseverlik iyidir. Pereira veda edip telefonu kapattı. Telefon yeniden çaldığında, daktiloya çektiği metni basımevine götürmeye hazırlanıyordu. Pereira kapının eşiğindeydi ve ceketini giymişti. Alo, dedi bir kadın sesi, merhaba Doktor Pereira, ben Marta, sizi görmem gerekiyor. Pereira yüreğinin sıkıştığını hissetti ve sordu: Marta nasılsınız, Monteiro Rossi nasıl? Anlatacağım Doktor Pereira, dedi Marta, bu akşam nerede görüşebiliriz? Pereira bir an düşündü, evine uğramasını söylemek üzereyken vazgeçti ve yanıtladı: Café Orquidéa, saat sekiz buçukta. Tamam, dedi Marta,

saçlarımı kesip sarıya boyadım, saat sekiz buçukta Café Orquidéa'da görüşürüz, Monteiro Rossi iyi, size bir makale gönderiyor.

Pereira basımevine gitmek için çıktığında kaygılıydı, diye iddia ediyor Pereira. Akşam yemeği saatini beklemek için yazı işlerine dönmeyi geçirdi kafasından, ama soğuk suyla yıkanmak için eve gitmeye gerek duyduğunun farkına vardı. Bir taksiye bindi ve sürücüyü oturduğu binaya götüren yokuşu çıkmaya zorladı, genelde taksiler bu yokuşu çıkmaya yanaşmazlardı, çünkü manevra yapması güçtü, Pereira adamı razı etmek için sıkı bir bahşiş sözü vermek zorunda kaldı, çünkü bitkin düşmüştü, diye iddia ediyor. Evine döndü ve ilk iş olarak banyoyu soğuk suyla doldurdu. İçine daldı ve Doktor Cardoso'nun öğrettiği gibi, özenle karnını ovdu. Sonra bornozunu giyip holde karısının portresinin karşısına geçti. Marta yeniden ortaya çıktı, dedi, söylediği kadarıyla saçlarını kestirip sarıya boyamış, kimbilir neden, bana Monteiro Rossi'den bir makale getiriyor, ama Monteiro Rossi'nin her zaman olduğu gibi başka işleri var, bu gençler beni kaygılandırıyor, neyse, ne yapalım, gelişmeleri daha sonra anlatırım sana.

Saat sekiz otuzbeşte, Pereira Café Orquidéa'ya girdi. Vantilatörün yanında oturan, kısa saçlı, zayıf ve sarışın genç kızın Marta olduğunu anlamasını sağlayan tek şey, daha önceki seferlerde de giymiş olduğu elbiseydi, yoksa kesinlikle onu tanıyamazdı. Marta tepeden tırnağa değişime uğramış gibiydi, bu perçemli, kulakların üzerinde bukleli sarı kısa saçlar ona yaramaz bir yabancı, belki de Fransız havası veriyordu. Ayrıca, en azından on kilo zayıflamıştı. Pereira'nın yumuşak ve yuvarlak diye anımsadığı omuzlarında, tavuk kanadı gibi kemikli iki kürekkemiği görünüyordu. Pereira, kızın karşısına oturup konuşmaya başladı: İyi akşamlar Marta, ne oldu size? Görünüşümü değiştirmeye karar verdim, diye yanıtladı Marta, kimi durumlarda zorunludur bu, benim için de başka bir kişiye dönüşmek zorunluluk haline gelmişti.

Nedenini bilmeksizin, Pereira'nın aklına kıza bir soru sormak geldi. Neden sorduğunu bilemiyor. Belki kız aşırı sarışın, aşırı yapay olduğu ve de bu çehrede tanıdığı genç kıızı bulmakta güçlük çektiği için, belki de kız arada bir, birini beklermiş ya da korkarmış gibi çevresine kaçamak bakışlar fırlattığı için, her neyse Pereira sordu: Adınız hâlâ Marta mı? Sizin için Marta'yım tabii, diye yanıtladı Marta, ama elimde bir Fransız pasaportu var, adım Lise Delauney, mesleğim ressamlık, Portekiz'de olmamın nedeni suluboya manzara resimleri yapmak, asıl neden turizm gibi görünse de.

Pereira canının fena halde maydanozlu omlet ve limonata çektiğini iddia ediyor. Birer maydanozlu omlete ne dersiniz, diye sordu Marta'ya. Seve seve, diye yanıtladı Marta, ama önce sek bir portoya hayır demem. Ben de, dedi Pereira ve iki sek porto ısmarladı. Sorunlarınız olduğu gün gibi ortada, dedi Pereira, başınız dertte, Marta, bana açabilirsiniz. Sorun olduğu söylenebilir, diye yanıtladı Marta, ama bunlar benim hoşuma giden dertler, rahatım yerinde, sonuçta seçtiğim yaşantının bir parçası. Pereira, kollarını iki yana açtı. Hoşnutsanız, söylenecek bir şey yok, dedi. Ya Monteiro Rossi, onun da başı dertte herhalde, uzun zamandır ortalıklarda görünmüyor, o ne âlemde? Kendimden söz etmekte bir sakınca görmüyorum, ama Monteiro Rossi'den bahsedemem, dedi Marta. Yalnızca kendimle ilgili soruları yanıtlayabilirim, şimdiye kadar ses çıkarmadıysa, nedeni başındaki dertlerdir, şimdilik hâlâ Lizbon dışında, Alentejo'da geziniyor, onun sorunları benimkilerden daha ciddi olabilir, her neyse, paraya gereksiniyor ve bu yüzden de size bir makale gönderiyor, bir anımsama olduğunu söyledi, isterseniz parayı bana verebilirsiniz, ona ulaştırmak için gerekeni yaparım.

Şu meşhur makalelerin canı cehennemde, demek geçti Pereira'nın içinden, ha ölüm yazısı ha anımsama, ikisi de bir, Monteiro Rossi'ye durmadan cepten ödeme yapıyorum, neden hâlâ işten çıkarmadığımı bilmiyorum, bir gazeteci olmasını önermişim, bir meslek yaşamının yararlarını göstermişim. Ama Pereira bunların hiçbirini söylemedi. Cüzdanını çıkarıp içinden iki banknot aldı. Benim tarafımdan iletirsiniz, şimdi makaleyi verin bana. Marta çantasından bir kâğıt çıkarıp uzattı. Bakın Marta, dedi Pereira, her ne kadar sorunlarınızdan uzak kalmak niyetindeysem de bazı konularda bana güvenebileceğinizi söylemek isterim, politikaya ilgi duymadığımı biliyorsunuz. Monteiro Rossi'yle bağlantıya geçerseniz, ses vermesini söyleyin, belki kendimce ona yardımım da dokunabilir. Hepimize büyük yardımınız dokunuyor Doktor Pereira, dedi Marta, devamız sizi unutmayacak. Omletlerini bitirdiler ve Marta daha fazla kalamayacağını söyledi. Pereira güle güle, dedi ve Marta zarif bir şekilde sıvışıp gitti. Pereira küçük masada kaldı ve bir limonata daha söyledi. Bunları Peder Antonio ya da Doktor Cardoso ile konuşmak isterdi, ama bu saatte Peder Antonio derin bir uykudaydı kuşkusuz, Doktor Cardoso da Parede'deydi. Limonatasını içip hesabı ödedi. Neler oluyor, diye sordu garson yaklaşırken.

inanılmaz şeyler, diye yanıtladı Manuel, inanılmaz şeyler Doktor Pereira. Pereira elini adamın koluna koydu. Ne bakımdan inanılmaz şeyler, diye sordu. İspanya'da olanları bilmiyor musunuz, diye yanıtladı garson. Haberim yok, dedi Pereira. Söylendiği kadarıyla büyük bir Fransız yazar, İspanya'da Francocu baskıyı yerden yere vurmuş, dedi Manuel, Vatikan'da bir skandal patlak vermiş. Şu Fransız yazarın adı neymiş, diye sordu Pereira. Bilmem, diye yanıtladı Manuel, adı aklımda değil şimdi, sizin tanıdığınız bir yazardır kuşkusuz, neydi bakayım. Bernan, Bemadette, öyle bir şey. Bernanos, diye haykırdı Pereira, adı Bernanos demek! Aynen, diye yanıtladı Manuel, adı tamı tamına böyle. Büyük bir Katolik yazardır, dedi Pereira gururla, cephe alacağından şüphem yoktu, demir gibi bir ahlâkı vardır. Portekizce'ye hiç çevrilmemiş olan *Bir Köy Rahibinin Günlüğü*'nü bir-iki bölümünü Lisboa'da yayınlatabileceği geldi aklına.

Manillerle vedalaşıp iyi bir bahşiş bıraktı. Canı Peder Antönio ile konuşmak istiyordu, ama bu saatte Peder Antönio uyurdu. Mercedes Kilisesi'ndeki ayin için her sabah saat altıda kalkardı, diye iddia ediyor Pereira.

Ertesi sabah Pereira çok erken kalktı, diye iddia ediyor Pereira ve Peder Ant6nio'yu görmeye gitti. Adamı, kilisede ayin eşyasının durduğu odada buldu. Oda çok serindi, duvarlarda dinsel tablolar ve adaklar asılıydı.

Günaydın Peder Ant6nio, dedi Pereira, geldim işte. Pereira, diye homurdandı Peder Ant6nio, uzun zamandır görünmüyordun, nerelerdeydin? Parede'deydim, diye açıklamada bulundu Pereira, Parede'de bir hafta geçirdim, Parede ha, diye tekrarladı Peder Ant6nio, ne işin vardı Parede'de? Deniz Tedavi Merkezi'ne gitmiştim, diye yanıtladı Pereira, yosun banyosu ve doğal kürler için. Peder Ant6nio, ayin atkısını çıkarmak için ondan yardım istedi. Arada bir aklına gelenlere şaşıyorum, dedi sonra. Dört kilo zayıfladım, diye ekledi Pereira ve bir doktorla tanıştım, bana ruh üzerine ilginç bir kuramdan söz etti. Bu yüzden mi geldin buraya, diye sordu Peder Ant6nio. Kısmen, diye kabullendi Pereira, ama başka şeyler hakkında da konuşmak istiyorum. Konuş öyleyse, dedi Peder Ant6nio. işte, diye başladı Pereira, aynı zamanda psikolog da olan iki Fransız filozofunun kuramı bu, bizlerin bir tek ruha değil, bir üstün ben'in güdümünde birleşik ruhlara sahip olduğumuzu öne sürüyorlar, arada bir üstün ben bizi bir norma kavuşturuyor, ama bu norm kalıcı değil, değişken bir norm. Beni iyi dinle Pereira, dedi Peder Ant6nio, ben Fransisken mezhebindenim, basit bir insanım ama bana öyle geliyor ki, sen din yolundan sapmaya başlıyorsun, insan ruhu tek ve bölünmezdir, bu ruhu da bize Tanrı vermiştir. Evet, diye karşılık verdi Pereira, ama ruh sözcüğünün yerine, Fransız filozofların dediği gibi, kişilik sözcüğünü koyarsak, sapkınlık ortadan kalkıverir. Bizim tek bir kişiliğimizin olmadığına, bir üstün ben'in yönetiminde yan yana var olan birçok kişiliği içimizde barındırdığımıza inanıyorum. Bu aldatıcı ve tehlikeli bir kuram gibi geliyor bana, diye karşı çıktı Peder Ant6nio. Kişilik ruha bağlıdır ve ruh tek ve bölünmezdir, sözlerin sapkınlık kokuyor. Buna rağmen, kendimi birkaç ay öncesinden farklı hissediyorum, diye itiraf etti Pereira. Eskiden asla aklıma gelmeyecek şeyleri düşünüyorum, asla yapmayacağım şeyleri yapıyorum. Başından bir şey geçmiş olmalı, dedi Peder Ant6nio. iki kişi tamdım, dedi Pereira, bir delikanlı ve bir genç kadın, belki de onları tanıdıkça değiştim. Olur böyle şeyler, diye karşılık verdi Peder Ant6nio, insanlar bizi etkilerler, olur böylesi. Beni nasıl etkileyebileceklerini bilemiyorum doğrusu, dedi Pereira, geleceği olmayan iki garip romantik, etkileyecek biri varsa o da benim, çünkü onlara ben destek oluyorum, hatta delikanlının geçimini üstlenmiş olduğum söylenebilir, ona durmadan cepten para veriyorum, stajyer diye yanıma aldım, ama yayınlanabilir tek bir makale bile yazmıyor. Peder Ant6nio, günah çıkarmanın bir yararı olur mu, söyleyin bana. Bedensel günah işledin mi, diye sordu Peder Ant6nio. Tanıdığım tek beden üstümde taşıdığımıdır, diye yanıtladı Pereira. Dinle öyleyse Pereira, diye onun sözünü kesti Peder Ant6nio, boş yere zamanımı harcama, çünkü günah çıkarmak için kendimi vermem gerek, oysa ben yorulmak istemiyorum, az sonra hastalarımı ziyarete gideceğim. Havadan sudan, senin işlerinden söz edelim, ama günah çıkarmayı boş ver, hayır, iki dost gibi söyleşelim en iyisi.

Peder Ant6nio, bir sıranın üzerine oturdu, Pereira da yanına yerleşti. Dinleyin Peder Ant6nio, dedi Pereira, ulu Tanrı'ya inanıyorum, dinsel işlemleri yerine getiriyorum. On Emir'e uyuyorum ve günaha girmemek için çaba sarf ediyorum. Pazar günleri bazen kiliseye gitmediğim oluyorsa da, tek nedeni inanç eksikliği değil, tembellik, iyi bir Katolik olduğuma ve kilisenin Öğretilerine yürekten bağlı olduğuma inanıyorum, yine de kafam biraz karışık şu sıralarda, ayrıca, gazeteci olmama rağmen, dünyada olup bitenden haberim yok, üstelik şimdi

de şaşkına döndüm, çünkü İspanya'daki İç Savaş konusunda Fransız Katolik yazarların cephe almalarıyla ilgili büyük bir tartışma var, bana biraz bilgi vermenizi isterdim Peder Antönio, çünkü siz bu işlerden anlıyorsunuz, sapkının biri olmamak için nasıl davranmam gerektiğini bana söylemenizi isterdim. Hangi dünyada yaşıyorsun Pereira, diye haykırdı Peder Antönio. Şey, diye kendini savunmayı denedi Pereira, işin aslına bakarsanız Parede'de bir hafta geçirdim, sonra bu yaz bir tek gazete bile almadım, insan Portekiz gazetelerinden pek bir şey öğrenemiyor, bildiğim tek tük yeni haberleri de kahve gevezelikleri sırasında işittim.

Pereira, Peder Antönio'nun ayağa kalkıp ona tehditkâr gibi görünen bir ifadeyle karşısına dikildiğini iddia ediyor. Dinle Pereira, dedi, Peder Antönio, kaygı verici bir dönem yaşıyoruz, herkes seçimini yapmak zorunda, ben bir kilise adamıyım, hiyerarşiye uymam gerekiyor, ama sen Katolik olsan da kişisel seçimini yapmakta özgürsün. Öyleyse açıklayın bana, diye yalvardı Pereira, çünkü seçim yapmayı arzu ediyorum, ama olanlardan habersizim. Peder Antönio sümkürdü, kollarını göğsünde kavuşturup sordu: Bask din adamlarının çıkardığı sorunları biliyor musun? Hayır, bilmiyorum, diye kabul etti Pereira. Her şey Bask din adamlarıyla başladı, dedi Peder Antönio, Guernica bombalanınca İspanya'nın en Hıristiyan'ı sayılan Bask din adamları, Cumhuriyetçiler'in yanında yer aldı. Peder Antönio, heyecanlanmış gibi sümkürdü ve sözlerini sürdürdü: Geçen yıl baharda, iki ünlü Fransız yazarı, François Mauriac ve Jacques Maritain, Basklardan yana bir bildiri yayınladılar. Mauriac, diye haykırdı Pereira, Mauriac üzerine olası bir ölüm yazısı hazırlanması gerektiğini söyleyip duruyordum, nitelikli bir adamdır, ama Monteiro Rossi bir türlü yazamadı. Monteiro Rossi de kim, diye sordu Peder Antönio. İşe aldığım stajyer, diye yanıtladı Pereira, ama tutarlı cephe alan Katolik yazarlar üzerine ölüm yazısı hazırlamayı beceremiyor. Onlar hakkında ölüm yazısı hazırlamayı neden istiyorsun peki, diye sordu Peder Antönio, zavallı Mauriac, bırak da yaşasın, ona gereksinim duyuyoruz, neden öldürmek istiyorsun adamı? Hayır, kesinlikle böyle bir şey istediğim yok, dedi Pereira, umarım yüz yaşına kadar yaşar, ama diyelim ki bir anda aramızdan ayrıldı, Portekiz'de ona zamanında saygı gösterecek hiç değilse bir gazete bulunacak, o gazete de *Lisboa* olacak, her neyse, kusura bakmayın Peder Antönio, lütfen devam edin. Peki, dedi Peder Antönio, Vatikan devreye girince sorun daha da karmaşık bir hal aldı. Vatikan binlerce dindar İspanyol'un Cumhuriyetçiler'in kıyımına uğradığını, Bask Katoliklerinin 'Kızıl Hıristiyanlar' olduklarını ve aforoz edilmeleri gerektiğini bildirdi, Basklar da aforoz edildi. Vatikan'ın görüşüne Claudel de arka çıktı, şu ünlü Paul Claudel, Katolik yazar. Parisli milliyetçi bir grubun pis kokulu propaganda kitapçığına önsöz olarak '*İpanyol Şehitlerine*' başlıklı koşuklu bir od yazdı. Claudel, dedi Pereira, Paul Claudel mi? Peder Antönio bir kere daha sümkürdü. Ta kendisi, dedi, ya sen Pereira, sen ne diyorsun bu işe? Böyle pat diye sorarsanız ne diyeceğimi bilemem, diye yanıtladı Pereira, o da Katolik ama farklı bir cephe almış, seçimini yapmış. Nasıl olur da pat diye bir şey söyleyemezsin Pereira, diye haykırdı Peder Antönio, şu Claudel orospu çocuğunun teki, işte o kadar, böyle şeyleri kutsal bir yerde söylediğim için üzgünüm, bütün bunları sana meydanın ortasında söylemeyi yeğlerdim. Sonra ne oldu, diye sordu Pereira. Sonra, diye sürdürdü Peter Antönio, İspanyol din adamlarının üst kademesindekiler, başlarında da Toledo Başpiskoposu Kardinal Goma, bütün dünyadaki piskoposlara açık mektup gönderme kararı aldılar, doğru anladın Pereira, bütün dünya dedim, sanki bütün dünya piskoposları da kendileri gibi pis faşistmiş gibi, işte bu adamların söylediklerine göre İspanya'da binlerce Hıristiyan, dinin ilkelerini savunmak için gönüllü olarak silâha sarılmıştı. Evet, dedi Pereira, ya İspanyol şehitler, katledilen dindarlar?

Peder Ant3nio bir an sustu, sonra yanıtladı: Belki şehit olacaklar ileride, ama hepsi cumhuriyete karşı komplo hazırlayan kişilerdi; ayrıca cumhuriyet anayasaya uygundu, halk tarafından onaylanmıştı, Franco hükümet darbesiyle geldi, haydutun tekidir. Ya Bernanos, diye sordu Pereira, bütün bunların ortasında Bernanos'un ne işi var? O da Katolik yazardır. Aralarında İspanya'yı bilen tek kişi odur, dedi Peder Antonio, otuzdörtten geçen yıla kadar İspanya'da yaşadı. Erancocuların yaptıkları katliamları yazdı. Vatikan onu çekemiyor, çünkü gerçek bir tanıktır. Biliyor musun Peder Antonio, dedi Pereira, *Lisboa*'nın kültür sayfasında, *Journal d'un curé de campagne*'ın bir-iki bölümünü yayınlamayı düşünüyorum, ne dersiniz? Bana harika bir fikir gibi görünüyor, diye yanıtladı Peder Antonio, ama metni yayınlamana izin verirler mi bilmiyorum. Bernanos bu ülkede pek sevilmez, Viriato Taburu, yani Franco saflarında çarpışmak için İspanya'ya giden Portekizli askeri birlik hakkında yumuşak şeyler yazmadı, kusura bakma Pereira, ama şimdi hastaneye gitmem gerekiyor, hastalarım bekliyor.

Pereira kalkıp vedalaştı. Görüşmek üzere Peder Antonio, bu kadar zamanınızı aldığım için özür dilerim, gelecek sefer günah çıkarmaya geleceğim. Gerek yok senin için, diye karşılık verdi Peder Antonio, hele bir günah işlemeyi düşün önce de öyle gel, boş yere harcama zamanımı.

Pereira dışarı çıkıp binbir güçlkle Rua da Imprensa Nacional'i tırmandı. San Mamede Kilisesi'nin önüne gelince, küçük meydandaki sıralardan birine oturdu. Kilisenin önünde istavroz çıkardı, sonra bacaklarını uzattı ve biraz serinliğin tadını çıkardı. Canı bir limonata çekti, hemen yanda da bir kahve vardı. Ama tuttu kendini. Gölgede dinlenmekle yetindi, ayakkabılarını çıkarıp ayaklarını biraz havalandırdı. Sonra da ağır adımlarla yazı işlerinin yolunu tuttu, kafası anılarla doluydu. Pereira çocukluğunu, Provoa do Varzim'de dede ve ninesiyle geçirdiği mutlu çocukluğunu düşündüğünü iddia ediyor, çocukluğunu mutlu olarak kabul ediyor, ama çocukluğundan söz etmek istemiyor, çünkü bunun ne anlattığı öyküyle ne de yazın yavaş yavaş uzaklaştığı ve kafasını karmakarışık hissettiği bu ağustos sonu günüyle ilgisi olduğunu iddia ediyor.

Merdivenlerde, kapıcı kadınla karşılaştı, kadın onu saygıyla selamlayıp günaydın Doktor Pereira, dedi. Bu sabah size mektup yok, telefon da çalmadı. Telefon çalmadı mı, nasıl yani, diye sordu Pereira hayretler içinde, yazı işlerine mi girdiniz? Hayır, dedi Celeste utku dolu bir tavırla, ama bu sabah telefon dairesinden memurlar, bir komiserle birlikte geldiler, telefonunuzu kapıcı odasına bağladılar, yazı işlerinde kimse yoksa, telefonlara birinin cevap vermesi iyi olur, dediler, benim güvenilir biri olduğumu söylediler. Bu insanlar için siz son derece güvenilir birisiniz, diye yanıtlamak isterdi Pereira, ama bir şey söylemedi. Sadece sormakla yetindi: Ya telefon etmek istersem? Santraldan geçmek zorundasınız, bundan böyle santralınız benim, numaraları bana söylemek zorundasınız, bana sorsalar istemezdim Doktor Pereira, bütün sabah çalışıyorum ve dört kişiye yemek hazırlamam gerekiyor, çünkü doyuracak dört boğaz var, ben ve azla yetinen çocukların dışında, çok mızımız bir de kocam var, saat ikide karakoldan gelince, kurtlar gibi aç oluyor ve çok titiz davranıyor. Merdivenlerde dalgalanan kızartma kokusundan belli oluyor, diye yanıtladı Pereira, başka da bir şey söylemedi. Yazı işlerine girdi, telefonu fişten çekti ve önceki akşam Marta'nın verdiği kâğıdı cebinden çıkardı. Mavi mürekkeple elle yazılmış bir yazıydı, başına '*Anımsamalar*' diye not konmuştu. Metinde şöyle deniyordu: 'Sekiz yıl önce, 1930'da, büyük şair Vladimir Mayakovski, Moskova'da aramızdan ayrıldı. Mutsuz bir aşk sonucunda, bir tabanca kurşunuyla kendini öldürdü. Bir orman koruyucusunun oğluydu. Çok genç yaşta Bolşevik Partisi'ne yazıldıktan

sonra üç kere tutuklandı ve Çar polisi tarafından işkence edildi. Devrimci Rusya'nın büyük propagandacısıydı, politik açıdan İtalyan fütüristlerinden ayrılan Rus fütüristleri arasında yer aldı ve bir lokomotife binerek ülkeyi boydan boya dolaştı, devrimci koşuklarını köylülere okudu. Halk, onu coşkuyla karşıladı. Sanatçı, çizimci, şair ve tiyatro adamı oldu. Eserleri Portekizce'ye çevrilmedi, ama Fransızcası Lizbon'da Rua do Ouro'daki kitapçıda bulunabilir. Büyük sinema ustası Ayzenştayn'ın dostuydu, birçok filmde birlikte çalıştılar. Düzyazı, şiir ve tiyatrodan oluşan dev bir eser bırakıyor ardında. Büyük demokrat ve ateşli Çar muhalifini burada selamlıyoruz.'

Hava çok sıcak olmamasına karşın, Pereira bir ter örtüsünün boynuna yayıldığını duyumsadı. Makaleyi çöpe atmak geçti içinden, çünkü son derece budalaca bir yazıydı. Atmak yerine, *'Ölüm Yazıları'* dosyasını açıp kâğıdı içine koydu. Sonra ceketini giydi ve eve dönme saatinin geldiğini düşündü, diye iddia ediyor Pereira.

O cumartesi, Alphonse Daudet'nin *Son Ders* çevirisi Lisboa'da yayınlandı. Yazı, sansürden rahatça geçti ve Pereira temelde 'Yaşasın Fransa' yazılabileceğini, Doktor Cardoso'nun haksız olduğunu düşündüğünü iddia ediyor. Bu sefer de Pereira çeviriye imza atmadı. İmzalamaktan kaçındı, çünkü bir gazetenin kültür sayfası sorumlusunun, bir öykü çevirisine imza atması hoş kaçmazdı, diye iddia ediyor, yoksa kültür sayfasını tek başına hazırladığını üstü kapalı da olsa okurlara belli ederdi, bu da canını sıkardı. Bunun gurur meselesi olduğunu iddia ediyor.

Pereira, büyük bir zevkle öyküyü okudu, saat sabahın onuydu, Pazar günüydü, yazı işlerindeydi, çünkü erken kalkmış, *Journal d'un curé de campagne*'in ilk bölümünü çevirmeye başlamıştı ve düzenli bir şekilde ilerliyordu. Tam o sırada, telefon çaldı. Genelde, Pereira telefonu fişten çekiyordu, çünkü hat kapıcıya bağlandığından beri telefonları kadının bağlamasından nefret ediyordu, ama o sabah fişi çekmeyi unutmuştu. Alo, Doktor Pereira, dedi Celeste'in sesi, size bir telefon var, Parede Deniz Mosun Merkezi'nden arıyorlar. Deniz Yosun Merkezi, diye düzeltti Pereira. Evet, işte öyle bir şey, dedi Celeste'in sesi. Bağlamamı ister misiniz, yoksa yerinizde olmadığınızı mı söyleyeyim? Bağlayın, dedi Pereira. Komütatörün klik sesi geldi, sonra bir ses işitildi: Alo, ben Doktor Cardoso, Doktor Pereira ile görüşmek istiyorum. Benim, diye yanıtladı Pereira, günaydın Doktor Cardoso, sesinizi duyduğuma sevindim. Asıl ben sevindim, dedi Doktor Cardoso, nasılsınız Doktor Pereira, verdiğim rejimi uyguluyor musunuz? Elimden geleni yapıyorum, diye karşılık verdi Pereira, elimden geleni yapıyorum, hiç de kolay değil. Bakın, Doktor Pereira, Lizbon trenine binmek üzereyim, dün Daudet'nin anlatısını okudum, gerçekten harika, sizinle konuşmak isterim, birlikte öğle yemeğine ne dersiniz? Café Orquidéa'yi biliyor musunuz, diye sordu Pereira, Rua Alexandre Herculano'dadır, Yahudi kasabın hemen yanında. Evet, biliyorum, dedi Doktor Cardoso, saat kaçta buluşalım Doktor Pereira? Birde, dedi Pereira, sizin için uygunsa tabii. Güzel, diye yanıtladı Doktor Cardoso, birde görüşmek üzere, hoşçakahn. Pereira, Celeste'in konuşmayı dinlediğinden emindi, ama bundan kaygı duymuyordu, çekineceği bir şey söylememişti. Pereira, Bernanos'un romanının ilk bölümünü çevirmeyi sürdürdüğünü ve bu kez telefonu fişten çektiğini iddia ediyor. Saat bire çeyrek kalaya kadar çalıştı, sonra ceketini giydi, boyunbağını cebine koyup dışarı çıktı.

Café Orquidéa'ya vardığında, Doktor Cardoso daha gelmemişti. Pereira, vantilatörün yanındaki masayı hazırlattı ve oturdu. Apéritif niyetine bir limonata söyledi, çok susamıştı, ama şeker koydurmadı. Garson limonatayla geldiğinde, Pereira sordu: Haberler nasıl Manuel? Çelişkili haberler var, diye yanıtladı garson, İspanya'da bir çeşit denge kurulmuş şimdilik, Milliyetçiler Kuzey'i ele geçirmişler, ama Cumhuriyetçiler de merkezde zafer kazanmış, söylendiğine göre, Onbeşinci Uluslararası Tugay Zaragoza'da yiğitçe davranmış, merkez Cumhuriyetçiler'in elinde ve Franco'ya destek veren İtalyanlar, iğrenç bir şekilde hareket ediyorlarmış. Pereira gülümseyip sordu: Siz, siz kimlerden yanasınız, Manuel? Kimi zaman binlerinden, kimi zaman ötekilerden yanayım, diye yanıtladı Manuel, çünkü her iki taraf da çok güçlü, ama Cumhuriyetçiler'e karşı savaşmak için giden bizim Viriato Taburu'ndaki gençlerin durumu hiç hoşuma gitmiyor, temelde biz de bir cumhuriyetiz, bindokuzyüzonda kralı alaşağı ettik, bu yüzden bir cumhuriyete karşı çarpışmamızın nedenini anlamıyorum. Doğru, diye onayladı Pereira.

Tam o sırada, içeri Doktor Cardoso girdi. Pereira, onu hep beyaz önlüğüyle görmüştü ve böyle normal bir biçimde giyinmiş olarak karşısına çıkınca, daha genç göründü

gözüne. Doktor Cardoso, çizgili gömlek ve açık renk ceket giymişti, biraz huzursuz bir hali vardı. Gülümsedi, Pereira da karşılık verdi. El sıkıştılar ve Doktor Cardoso sandalyelerden birine yerleşti. Harika, Doktor Pereira, dedi Doktor Cardoso, harika, gerçekten çok güzel bir öykü, Daudet'nin bu kadar güçlü olduğunu bilmiyordum, sizi kutlamaya geldim, ama çeviriye imza atmamış olmanız yazık, anlatının sonunda parantez içinde adınızı görmek isterdim. Pereira, sabırla imza atmama nedeninin alçakgönüllülük, daha doğrusu gurur olduğunu açıkladı, çünkü okurlarının sorumlusu olduğu sayfanın bütünüyle onun elinden çıktığını anlamalarını arzu etmiyordu, başka çalışanları da olan, ciddi bir gazete izlenimi vermek istiyordu, kısaca: Bunu *Lisboa* için yapmıştı.

iki balık salatası ısmarladılar. Pereira, maydanozlu omleti yeğlerdi, ama Doktor Cardoso'nun karşısında söylemeye cesaret edemedi. Belki de yeni üstün ben'iniz birkaç puan kazanmıştır, diye fısıldadı Doktor Cardoso. Hangi anlamda, diye sordu Pereira. 'Yaşasın *Fransa*' yazabilmeniz anlamında, dedi Doktor Cardoso, başka birinin ağzından olsa da. Keyif aldım, diye kabullendi Pereira, sonra da bilgi sahibi biri tavrı takınıp konuşmasını sürdürdü: Onbeşinci Uluslararası Tugay'ın İspanya'nın merkezinde galip geldiğini biliyor musunuz? Söylendiğine göre, Zaragosa'da kahramanca çarpışmışlar. Görünüşe aldanmayın Doktor Pereira, diye karşılık verdi Doktor Cardoso, Mussolini, Franco'ya bir sürü denizaltı gönderdi, Almanlar da hava kuvvetleriyle destek veriyorlar, Cumhuriyetçilerin kaçıışı yok. Ama Sovyetler onlarla beraber, diye karşı çıktı Pereira, uluslararası birlikler de; onlara yardım elini uzatmak için İspanya'ya üşüşen bütün halkları bir düşünün. Ben fazla hayale kapılmazdım, diye tekrarladı Doktor Cardoso, St. Malo'daki klinikle bir anlaşmaya vardığımı haber vermek istiyordum size, on-beş gün sonra yola çıkıyorum. Beni terketmeyin Doktor Cardoso, demek istedi Pereira, yalvarırım beni terk etmeyin. Tersine, bizi terketmeyin Doktor Cardoso, dedi, buradaki insanları terketmeyin, ülkemizin sizin gibi insanlara gereksinimi var. İşin aslına bakarsanız, ne yazık ki gereksinim duymuyorlar, en azından ben bu ülkeye gereksinim duymuyorum, yıkımdan önce Fransa'ya gitmem daha iyi olacak. Yıkım mı, diye sordu Pereira, ne yıkımı? Bilmiyorum, diye yanıtladı Doktor Cardoso, bir yıkım bekliyorum, genel bir yıkım, ama sizi bunalıma sokmak istemem Doktor Pereira, belki yeni üstün ben'inizi özümlemektesiniz ve sakın olmaya gereksininiz var, bana gelince, ben gidiyorum, ama sormak istediğim, sizin gençlerin ne âlemde olduğuydu, tanıştığınız ve gazeteniz için çalışan şu gençler ne yapıyor? Sadece biri benim için çalışıyor, diye yanıtladı Pereira, ama daha yayınlanabilir bir tek makale yazmadı, daha dün Mayakovski üzerine bir yazı gönderdi, bir düşünün hele, yazı Mayakovski'nin Bolşevik devrimciliğini ululuyor, asla yayınlanamayacak makaleler için neden hâlâ para verdiğimi bilmiyorum, belki başı dertte olduğu için, başının belâda olduğundan eminim, kız arkadaşı da sıkıntıda, onlara yardım elini uzatabilecek bir ben varım. Onlara yardım ediyorsunuz, dedi Doktor Cardoso, bunun farkındayım, ama gerçekten yardım etmek istediğiniz kadar değil, ama eğer yeni üstün ben'iniz yüzeye çıkarsa daha iyisini de yaparsınız Doktor Pereira, açık sözlülüğümün kusuruna bakmayın. Dinleyin öyleyse Doktor Cardoso, bu delikanlıyı önceleri ölüm yazıları ve anımsamalar hazırlaması için aldım işe, sadece delice ve devrimci makaleler gönderdi şimdiye dek, sanki hangi ülkede yaşadığımızı bilmezmiş gibi, gazeteye yük olmamak ve müdürü işe karıştırmamak daha uygun düştüğü için durmadan kendi cebimden para verdim ona, onu esirgedim, bana sorarsanız garibanın teki olan ve İspanya'daki Uluslararası Tugay'da çarpışan kuzenini sakladım, şimdi de para

göndermeye devam ediyorum, o da Alentejo'da sürtüp duruyor, daha fazla ne yapabilirim? Delikanlının yanına gidebilirsiniz, diye karşılık verdi Doktor Cardoso sade bir şekilde. Yanına gitmek mi, diye haykırdı Pereira, Alentejo'ya peşinden gitmek ha, kaçak yolculuklarında ardına takılmak, üstelik onu nerede bulabilirim? Oturduğu yeri bilmiyorum. Kız arkadaşı biliyordur kuşkusuz, dedi Doktor Cardoso, kız arkadaşının bildiğinden eminim ve size söylememesinin nedeni, bütünüyle güven duymuyor olması, Doktor Pereira, ama belki de güvenini kazanabilirsiniz, biraz daha az sakınlı davranabilirsiniz, çok güçlü bir üst ben'iniz var Doktor Pereira ve bu üst ben yeni üstün ben'inize karşı savaşıyor, ruhunuzu sarsan bu çatışmada kendi kendinizle çelişkidesiniz, üst ben'inizi başınızdan atmalısınız, onu bir döküntü gibi kendi haline bırakmaktasınız. O zaman benden geriye ne kalırdı, diye sordu Pereira, anılarımla, geçmiş yaşamımla, Coimbra'nın ve karımın anılarıyla, büyük bir gazetede yerel haberlerle uğraşmaya adanmış bir yaşamla ben neysem oyum, benden geriye ne kalır? Yas özümlemesi, dedi Doktor Cardoso, Freudcu bir deyimdir, kusura bakmayın, ben bağdaştırmacıyım, oradan buradan bir şeyler ekleyip karıştırdım biraz, ama yasınızı özümlemeniz gerekiyor, geçmiş yaşamınıza veda etmeniz gerekiyor, şimdide yaşamınız gerekiyor, bir insan sizin gibi yalnızca geçmişi düşünerek yaşayamaz Doktor Pereira. Ya belleğim, diye sordu Pereira, ya yaşadıklarım? Sadece bir bellek olsaydı, diye yanıtladı Doktor Cardoso, bugünüze böylesine zorbaca bir biçimde el koymazdı. Kendinizi geçmişe yansıtarak yaşıyorsunuz, hâlâ otuz yıl öncesinde Coimbra'daymışsınız, karınız da yanı başınızdaymış gibi, böyle yapmayı sürdürürseniz, bir çeşit anı fetişisti olursunuz, belki de karınızın resmiyle konuşmaya başlarsınız. Pereira peçeteyle ağzını sildi, sesini alçaltarak lafa karıştı: Yapmaya başladım bile Doktor Cardoso, Doktor Cardoso gülümsedi. Klinikteki odanızda karınızın portresini gördüm, dedi ve düşündüm: Bu adam zihninde karısının portresiyle konuşuyor, daha yas özümlemesini yapmamış, işte aynen böyle düşündüm Doktor Pereira. Doğrusu, onunla zihnimde konuşmuyorum, diye ekledi Pereira, yüksek sesle konuşuyorum, yaşamımda olanların hepsini anlatıyorum, sanki portre beni yanıtlıyormuş gibi. Bunlar üst ben'in zorla kabul ettirdiği düşlemler, dedi Doktor Cardoso, bunları biriyle konuşmaktasınız.

Ama konuşacak kimsem yok, diye itiraf etti Pereira, yalnızım, Coimbra Üniversitesi'nde öğretim üyeliği yapan bir dostum var. Buçaco kaplıcalarında onu görmeye gittim ve ertesi gün dönüp geri geldim, çünkü adama katlanamadım, üniversite profesörlerinin hepsi bugünkü politik ortamdan yanalar, o da istisna değil, ayrıca müdürüm var, ama o da kolunu mızrak gibi ileriye uzatarak bütün resmi gösterilere katılıyor, onunla konuştuğumu bir düşünün hele, sonra yazı işlerindeki kapıcı kadın Celeste var, polisin muhbirlerinden biri kadın, üstelik telefonculuğumu da yapmaya başladı artık, bir de Monteiro Rossi olabilir, ama Monteiro Rossi, şu tanıştığımız delikanlı mı, diye sordu Doktor Cardoso. Yanımdaki stajyer, diye yanıtladı Pereira, yayınlamadığım makaleleri yazan çocuk. Öyleyse onu arayın, diye karşılık verdi Doktor Cardoso, daha önce de söylediğim gibi bulun onu Doktor Pereira, genç o, geleceği temsil ediyor. Bir gençle görüşmeye gereksinim duyuyorsunuz, gazetenizde yayınlanamayacak makaleler yazsa bile, bırakın geçmişle uğraşmayı, gelecekle görüşün. Ne güzel bir deyim, dedi Pereira, gelecekle görüşmek, ne güzel bir deyim, asla aklıma gelmezdi. Pereira, şekersiz bir limonata söyledi ve devam etti: Konuşmayı sevdiğim ve gelecekte de seve seve konuşacağım kişiler arasında siz de varsınız Doktor Cardoso, ama siz bizi

terkediyorsunuz, beni terkediyorsunuz, beni bu yalnızlığa terkediyorsunuz, sizin de anlayacağınız gibi karımın portresinden başka kimsem yok. Dokto Cardoso, Manuel'in getirdiği kahvesini içti. Beni ziyarete gelerseniz, St. Malo'da konuşabiliriz Doktor Pereira, dedi Doktor Cardoso, bu ülkenin size uygun olduğu pek söylenemez, ayrıca fazlasıyla anı dolu, üst ben'inizi lağım çukuruna atmaya çalışın, yeni üstün ben'inize yer açın, belki de günün birinde farklı koşullarda bir araya gelebiliriz, siz de başka bir insan olursunuz.

Doktor Cardoso yemeği ödeme konusunda üstelediğinde hemen razı olduğunu iddia ediyor Pereira, çünkü önceki akşam Marta'ya verdiği iki banknottan sonra cüzdanı boşalmış sayılırdı. Doktor Cardoso ayağa kalkıp vedalaştı. Yakında görüşmek üzere Doktor Pereira, dedi, sizi Fransa'da ya da engin dünyanın başka bir ülkesinde göreceğimi umuyorum ve inanın bana, yeni üstün ben'inize yer açın, var olmasına izin verin, doğmaya gereksiniyor, kendini göstermesi gerekiyor.

Pereira ayağa kalkıp selâm verdi. Arkasından uzaklaşmasını seyrederken, büyük bir özlem duydu, sanki bu vedanın çaresi yoktu. Parede Deniz Tedavi Merke-zi'nde geçirdiği haftayı, Doktor Cardoso ile söyleşilerini, yalnızlığını düşündü. Doktor Cardoso kapıdan çıkıp sokakta gözden yittiğinde, kendini yalnız, gerçekten yapayalnız hissetti ve insanın gerçekten yapayalnız kaldığında, birleşik ruhların başını çekmek isteyen üstün ben'iyle boy ölçüşmesinin de zamanının geldiğini düşündü. Ama bu düşünce bile içini rahatlatmadı, tersine büyük bir özlem duydu, neye özlem duyduğunu bilemiyor, ama geçmiş bir yaşama ve gelecek bir yaşama duyulan büyük bir özlem, diye iddia ediyor Pereira.

Ertesi sabah telefon sesine uyandığını iddia ediyor Pereira. Düş görmeyi sürdürüyordu, bu düş bütün gece sürmüş gibiydi, çok uzun ve mutlu bir düştü, bu öyküyle uzaktan yakından bir ilgisi olmadığı için, içeriğini açıklamamanın uygun düşmeyeceğine inanıyor.

Pereira, müdürün sekreteri Bayan Filipa'nın sesini hemen tanıdı. Günaydın Doktor Pereira, dedi Filipa tatlı dille, size müdür beyi bağlıyorum. Pereira iyice uyandı ve doğrulup yatağın kenarına oturdu. Günaydın Doktor Pereira, dedi müdür, müdürünüz konuşuyor. Günaydın müdür bey, diye karşılık verdi Pereira, tatiliniz iyi geçti mi? Çok iyi, dedi müdür, çok iyi. Buçaco kaplıcaları gerçekten nefis bir yer, ama bunu daha önce de söylemiştim, yanılmıyorsam telefonda konuşmuştuk bundan önce. Evet, elbette, dedi Pereira, Balzac'ın anlatısı yayınlandığında konuşmuştuk, kusura bakmayın, ama daha yeni uyanıyorum, aklım başımda değil. Benim de aklımın başımda olmadığı zamanlar olur, dedi müdür biraz kabaca ve sanırım bu size de olabilir. Gerçekten de öyle, diye yanıtladı Pereira, genellikle sabahları, çünkü tansiyonum düşüyor. Biraz tuzla tansiyonunuzu kontrol altında tutabilirsiniz, diye öğüt verdi müdür, dilinizin altına biraz tuz koyarsınız. tansiyonunuz dengelenir, ama sizi arama nedenim bu değil, yani tansiyonunuzdan söz etmek değil Doktor Pereira, nedeni sizi merkezde hiç görmememiz, sorun burada. Rua Rodrigo da Fonseca'daki küçük odaya kapanıyorsunuz ve hiç gelip benimle konuşmuyorsunuz, bana tasarılarınızı açmıyorsunuz, her şeyi kafanıza göre yapıyorsunuz. Doğrusu müdür bey, dedi Pereira, kusura bakmayın ama bana tam yetki verdiniz, kültür sayfasının benim sorumluluğumda olduğunu söylediniz, kısaca, kafama göre yapmamı söylediniz. Kafanıza göre tamam, diye sürdürdü müdür, ama arada bir de olsa benimle görüşmeniz gerektiğini düşünmüyor musunuz? Bu, benim için de *yararlı* olurdu, dedi Pereira, çünkü aslında çok yalnızım, kültür yapmak için fazla yalnızım, siz de kültürle uğraşmak istemediğinizi söylemiştiniz. Ya yanınızdaki stajyer, diye sordu müdür, işe bir stajyer aldığınızı söylememiş miydiniz? Evet, diye yanıtladı Pereira, ama şimdilik yazdığı makaleler biraz ham, ayrıca kayda değer bir edebiyat adamı da ölmedi, ayrıca söz konu su delikanlı benden tatil istedi, denize gitti herhalde, ortadan kaybolalı bir ay kadar oluyor. Öyleyse işine son verin Doktor Pereira, dedi müdür, yazmasını bilmeyen ve tatile çıkan bir stajyerle ne işiniz var? Ona bir şans daha verelim, diye karşılık verdi Pereira, işin aslı, mesleği öğrenmesi gerekiyor, sadece deneyimsiz bir delikanlı, biraz elinin alışması gerek. O anda, Bayan Filipa'nın tatlı sesi konuşmayı yarıda kesti: Kusura bakmayın müdür bey, size sivil hükümetten bir telefon var, âcil olmalı. Peki Doktor Pereira, yirmi dakika kadar sonra sizi yeniden aratacağım, o zamana kadar iyice uyanın ve dilinizin altında biraz tuz eritin. Arzu ederseniz ben de sizi arayabilirim, dedi Pereira. Hayır, diye karşılık verdi müdür, rahat rahat konuşmak istiyorum, bitirince sizi ararım, hoşçakalın.

Pereira kalktı ve çabuk tarafından yıkandı. Kahve içip tuzlu bir peksimet yedi. Sonra giyinip hole çıktı. Beni müdür aradı, dedi karısının portresine, bana öyle geliyor ki daha baklayı ağzından çıkarmadı, daha saldırıya geçmedi, benden ne istediğini bilmiyorum, ama saldırıya geçeceği belli, sen ne diyorsun? Karısının portresi uzak gülümsemesini takındı ve Pereira kısa kesti: Peki, sabırlı olalım, bakalım müdür ne istiyormuş, gazete konusundaysa ondokuzuncu yüzyıl Fransız öykülerini çevirmekten başka bir şey yapmıyorum.

Salondaki masaya oturdu ve aklına Rilke üzerine bir anımsama yazma fikri geldi. Ama içinden Rilke üzerine bir şey yazmak gelmiyordu, yüksek sosyeteye girmiş bu zarif ve

snop adamın cehenneme kadar yolu var, diye düşündü Pereira. O zaman Bemanos'un romanından birkaç cümle çevirmeye girişti, sandığından daha karmaşıktı, en azından başlangıçta ve daha ilk bölümdeydi, öyküye girememişti henüz. O sırada telefon çaldı. Yeniden merhaba Doktor Pereira, dedi Bayan Filipa'nın tatlı sesi, size müdür beyi bağlıyorum. Pereira birkaç saniye bekledi, sonra müdürün ağırbaşlı ve ciddi sesi duyuldu: Evet Doktor Pereira, ne diyorduk? Rua Rodrigo da Fonseca'daki yazı işlerine kapanıp kaldığımı söylüyordunuz müdür bey, dedi Pereira, ama ben bu odada çalışıyorum, kültür yapıyorum, gazetede ne yapacağımı bilemem, gazetecileri tanımıyorum, başka bir gazetede uzun süre yerel haberlerle uğraştım, ama bu konuda sorumluluğu bana vermek istemediniz, bana kültür sayfasının sorumluluğunu vermeyi yeğlediniz, politika yazarlarıyla bağlantım yok, gazetede ne yapabileceğimi bilmiyorum. içinizi döktünüz mü Doktor Pereira, diye sordu müdür. Kusura bakmayın müdür bey, dedi Pereira, içimi dökmek değildi niyetim, yalnızca nedenlerimi belirtmek istiyordum. Neden gelip müdürünüzle konuşma gereği duymuyorsunuz hiç? Çünkü bana işinizin kültür olmadığını söylediniz müdür bey, diye tekrarladı Pereira. Bakın Doktor Pereira, dedi müdür, bilmem kulağınız ağır mı işitiyor yoksa anlamak mı istemiyorsunuz, ama size gazeteye gelmenizi buyuruyorum, anlıyor musunuz? Arada bir görüşmek için sizi görüşmeye çağırıyorum. Emrinizdeyim, dedi Pereira, ne zaman isterseniz emrinizdeyim. Güzel, diye bitirdi müdür, öyleyse saat onyedide gazeteye gelin, şimdilik iyi günler Doktor Pereira.

Pereria hafiften terlediğini fark etti. Koltukaltları ıslanmış olan gömleğini değiştirdi ve yazı işlerine gidip saatin akşamüstü beş olmasını beklemeyi düşündü. Sonra yazı işlerinde yapacak bir şey olmadığını, aksine Celeste'i görmek zorunda kalacağını ve telefonu fişten çekmesinin gerekeceğini geçirdi aklından, evde kalmak en iyisiydi. Yeniden yemek masasına oturup Bernanos çevirmeye koyuldu. Gerçekten karmaşık ve ağır bir romandı, kimbilir *Lisboa* okurları ilk bölümü okurken ne düşüneceklerdi? Her şeye rağmen ilerledi ve iki sayfa çevirdi. Öğlen yemek saatinde, kendine yiyecek bir şeyler hazırlamak istedi, ama yemek dolabı boştu. Pereira, aklına Café Orquidéa'da bir şeyler atıştırabileceğinin geldiğini iddia ediyor, biraz geç olsa da farketmezdi, oradan da gazeteye geçerdi. Açık renk bir takım elbise giydi ve siyah boyunba-ğını taktı, sonra da çıktı. Terreiro do Paço'ya kadar tramvaya bindi, orada Rua Alexandre Herculano'ya giden tramvaya geçti. Café Orquidéa'dan içeri girdiğinde, saat üçe geliyordu ve garson masaları toplamaktaydı. Gelin Doktor Pereira, dedi saygıyla Manuel, sizin için yiyecek bir şeyler her zaman bulunur, öğle yemeği yememişsinizdir herhalde, gazetecilik zor iş. Evet öyle, diye yanıtladı Pereira, özellikle olan bitenden habersiz bir gazeteci olmak çok zor, bu ülkede herkesin olan bitenden habersiz olması gibi, bugünkü haberler neler bakalım? İngiliz gemilerinin Barcelona açıklarında bombalandıkları söyleniyor, diye karşılık verdi Manuel, ayrıca Fransız yolcuları taşıyan bir gemi de Çanakkale Boğazı'na kadar izlenmiş, İtalyan deniz-altıları izlemiş, İtalyanlar denizaltı konusunda çok güçlü, onların uzmanlık dalı bu. Pereira, şekersiz limonata ve maydanozlu omlet ısmarladı. Vantilatörün yanına oturdu, ama o gün vantilatör çalışmıyordu. Çalıştırmıyoruz, dedi Manuel, yaz bitti sayılır, bu gece fırtınayı işittiniz mi? Hayır, işitmedim, diye yanıtladı Pereira, deliksiz bir uyku çektim, ama bana göre hava hâlâ sıcak. Manuel vantilatörü çalıştırıp limonatayı getirdi. Biraz da şaraba ne dersiniz Doktor Pereira, size şarap servisi yapma zevkini ne zaman bağışlayacaksınız bana? Şarap kalbime iyi gelmiyor, diye yanıtladı Pereira, bu sabahki gazete var mı? Manuel gazeteyi getirdi. Ana başlık şöyleydi: *Carcavetos Plajı'ndaki Kumdan Heykeller. Milli Propaganda Bakam Küçük Sanatçıların Sergisini Açıyor.* Plajda genç sanatçıların eserlerini gösteren büyük bir

fotoğraf sayfanın yarısını kaplıyordu: deniz kızları, kayıklar, gemiler ve balinalar. Pereira sayfayı çevirdi, ikinci sayfada şöyle bir başlık atılmıştı: *İspanya'daki Portekizli Erlerin Yaman Direnişi*. Alt başlık ise şöyleydi: 'Askerlerimiz, İtalyan Denizaltılarının Uzaktan Desteğiyle, Bir Çarpışmada Daha Kendilerini Gösterdiler'. Pereira makaleyi okumak istemedi ve gazeteyi katlayıp bir sandalyenin üzerine koydu. Omletini bitirdi ve şekersiz bir limonata daha içti. Sonra hesabı Ödeyip kalktı, içerde çıkarmış olduğu ceketini giydi ve yürüyerek Lisboa'nın merkezine yöneldi. Vardığında, saat beşe çeyrek vardı. Pereira bir kahveye girdi, diye iddia ediyor Pereira ve bir likör söyledi. Kalbine iyi gelmediğini biliyordu, ama sağlık olsun diye düşünmüştü. Sonra *Lisboa*'nın bulunduğu eski binanın merdivenlerini çıktı ve Bayan Filipa'yı selamladı. Haber vereyim, dedi Bayan Filipa. Gerek yok, diye karşılık verdi Pereira, ben kendim haber veririm, saat tam beş ve müdür bey bana saat beşte randevu verdi. Kapıyı tıklattı, müdürün sesi, girin, diye seslendi. Pereira, ceketinin önünü ilikleyip içeri girdi. Müdür güneşten yanmış, kapkara olmuştu, kaplıcalardaki parkta güneşlendiği belli oluyordu. Geldim işte müdür bey, dedi Pereira, emrinize amadeyim, her şeyi anlatın bana. Her şeyi anlatsam bile vakit yetmez Pereira, dedi müdür, görüşmeyeli bir ayı geçti. Kaplıcalarda görüşmüştük, dedi Pereira, halinizden hoşnuttunuz. Tatil tatildir, diye kısa kesti müdür, tatili boş verin. Pereira, çalışma masasının önündeki sandalyeye yerleşti. Müdür, eline bir kalem aldı ve masanın üzerinde döndürmeye başladı. Doktor Pereira, dedi, izin verirsiniz sen diye hitap etmek istiyorum. Rica ederim, diye karşılık verdi Pereria. Bak Pereira, tanışalı çok olmadı, bu gazete kurulduğundan beri tanıyoruz ancak birbirimizi ama senin iyi bir gazeteci olduğunu biliyorum, otuz yıla yakın yerel muhabir olarak çalıştın, hayatı tanıyorsun ve anlayacağına şüphem yok. Elimden geleni yapacağım, dedi Pereira. Evet, dedi müdür, ama şu son darbeyi beklemiyordum senden. Ne darbesi, diye sordu Pereira. Fransa'ya övgü, dedi müdür, önemli kişilerin hiç hoşuna gitmedi. Neymiş bu Fransa övgüsü, diye sordu Pereira şaşkın bir tavırla. Pereira, diye haykırdı müdür, Alphonse Daudet'nin Almanlarla savaştan söz edilen ve 'Yaşasın Fransa' cümlesiyle son bulan bir anlatısını yayınladın. Bir ondokuzuncu yüzyıl öyküsü, diye karşılık verdi Pereira. Ondokuzuncu yüzyıl öyküsü olduğu doğru, diye sürdürdü müdür, yine de Almanlarla savaştan söz ediyor. Pereira, Almanların bağlaşığımız olduğunu bilmiyor olamazsın. Hükümetimiz bağlaşıklık antlaşması yapmadı, diye karşı çıktı Pereira, hiç değilse resmi olarak. Yeter Pereira, dedi müdür, biraz düşün. Bağlaşıklık yoksa bile kaynaşma var en azından, güçlü bir kaynaşma, hem iç hem de dış politikada Almanlar gibi düşünüyoruz, biz de Almanya'nın yaptığı gibi İspanyol milliyetçilerine yardım elimizi uzatıyoruz. Ama sansürde ses çıkarmadılar, diye kendini savundu Pereira, sakın sakın öykünün yayınlanmasına izin verdiler. Sansürde bir sürü cahil adam var, dedi Müdür, kör cahiller, sansür müdürü akıllı bir adamdır, benim de dostumdur, ama Portekiz'de çıkan her gazetenin prova yazılarını bizzat okuması olanaksız, geri kalanlar memurdur, sosyalizm ve komünizm gibi bozguncu sözcüklerin geçmesini önlemek için para alan gariban polis memurlarıdır, sonu 'Yaşasın Fransa' diye biten Alphonse Daudet' nin öyküsünü anlamaktan acizdirler, dikkat etmesi gereken bizleriz, sakınlı olmalıyız, tarihi ve kültürel deneyimi olanlar biz gazetecileriz, bizler kendi kendimizi denetlemeliyiz. Denetlenen benim, dediğini iddia ediyor Pereira, doğru, gerçekten beni gözleyen biri var. Biraz açıklar mısın lütfen, dedi müdür, ne demek istiyorsun? Yazı işlerinde bir santral var artık, telefonlar doğrudan gelmiyor, hepsi binanın kapıcısı Celeste'den geçiyor. Bütün yazı işlerinde aynı şey

uygulanıyor, diye karşılık verdi müdür, sen yokken, senin yerine biri telefonlara bakıyor ve iletileri not ediyor. Evet, dedi Pereira, ama kapıcı kadın polis muhbiri, eminim. Yeter Pereira, dedi müdür, polis güvenliğimizi sağlıyor, gece uykumuzu bekliyor, ona minnet duymalısın. Ben kimseye minnet duymam müdür bey, diye karşılık verdi Pereira, sadece profesyonelliğime ve karımın anısına minnet duyarım, iyi anılara her zaman minnet duymalı insan, diye onayladı müdür, ama sen Pereira, kültür sayfasını yayınlamadan önce, bana göstermelisin, ben böyle buyuruyorum. Ama size vatansever bir anlatı olduğunu önceden söylemiştim, diye üsteledi Pereira, siz de şu sıralar vatanseverliğe gerek duyduğumuzu söyleyerek içimi rahatlatmıştınız. Müdür bir sigara yakıp başını kaşdı. Portekiz vatanseverliği, dedi, bilmem anlıyor musun Pereira. Portekiz vatanseverliği, oysa sen Fransız öyküleri yayınlamaktan başka bir şey yapmıyorsun ve bizler Fransızlarla kaynaşmıyoruz, bilmem anlıyor musun. Her neyse, dinle beni, okurlarımızın güzel bir Portekiz kültür sayfasına gereksinimi var, Portekiz’de en az on yazar arasında seçim yapma olanağın var, ondokuzuncu yüzyıldakileri de alabilirsin, gelecek sefer Portekiz’i çok iyi tanıyan Eça de Queiroz’un bir öyküsünü al, yoksa aşklarla ve hapisle dolu hareketli bir yaşam sürmüş olan, tutkunun türküsünü söyleyen Camilo Castelo Branco’yu da alabilirsin, *Lisboa* yabancı meraklısı bir gazete değil, kendi köklerine inmelisin, eleştirmen Borrapotas olsa, toprağa dönmelisin, derdi. Bu adı hiç duymadım, dedi Pereira. Milliyetçi bir eleştirmendir, rakibimiz olan bir gazetede yazıyor, Portekizli yazarların topraklarına dönmeleri gerektiğini savunuyor. Ama ben toprağımdan asla ayrılmadım, dedi. Pereira, çocuk gibi bağıyım toprağa. Tamam, diye kabullendi müdür, ama kendi başına bir işe kalkışmadan önce bana danışmaksın, bilmem anladın mı? Gayet iyi anladım, dedi Pereira ve ceketinin üst düğmesini açtı. Peki, diye bağladı müdür, sanırım görüşmemiz sona erdi, aramızda iyi bir ilişkinin kurulmasını arzu ediyorum. Kesinlikle, dedi Pereira ve müdürün yanından ayrıldı.

Dışarı çıktığında, ağaçların doruklarını eğen sert bir rüzgâr vardı. Pereira yürüyerek uzaklaştı, sonra durup çevrede bir taksi var mı, diye bakındı. Buraya kadar gelmişken akşam yemeği için Café Orquidéa’ya gitmeyi düşündü, sonra vazgeçti ve eve dönüp bir sütlü kahve içmenin daha iyi olacağı sonucuna vardı. Ama ortalıklarda hiç taksi olmadığını, yarım saat beklemesi gerektiğini iddia ediyor Pereira.

Ertesi gün, Pereira evden çıkmadı, diye iddia ediyor Pereira. Geç kalktı, kahvaltısını etti ve Bernanos'un kitabını bir kenara bıraktı, çünkü *Lisboa*'da yayınlanması mümkün değildi. Kitaplığını karıştırdı ve Camillo Castelo Branco'nun bütün eserlerini buldu. Rasgele bir öykü seçti ve ilk sayfasını okumaya başladı. Anlatıyı bunaltıcı buldu. Fransızların hafifliğinden de, ironisinden de yoksundu, karanlık, özlemlili, sorun dolu, trajedi yüklü bir öyküydü. Pereira çok geçmeden sıkıldı. Karısının portresiyle konuşmak istiyordu, ama söyleşiyi daha sonraya erteledi. O zaman kendine maydanozsuz bir omlet yaptı, hepsini yedi ve yatmaya gitti, hemen uyudu ve güzel bir düş gördü. Sonra kalktı ve bir koltuğa oturup pencereden dışarısını seyretti. Dairesinin pencerelerinden, karşıdaki kışlanın palmiyeleri görünüyor, arada bir de bir borazan sesi işitiliyordu. Pereira borazan seslerini ayırt edemiyordu, çünkü askerliğini yapmamıştı ve bu iletiler ona anlaşılmas geliyordu. Gözlerini esintiyle kıpırdayan palmiye dallarına dikip çocukluğunu düşündü. Öğle sonrasının büyük bir bölümünü böyle, çocukluğunu düşünerek geçirdi, ama Pereira bundan söz etmeyi arzu etmiyor, çünkü bu öyküyle hiç ilgisi yok, diye iddia ediyor.

Saat dörde doğru, kapının çalındığını duydu. Pereira uyuşukluğundan silkindi, ama yerinden kalkmadı. Birinin kapısını çalmasını garip bulmuştu, belki Setubal'den dönen Piedade olabilir, diye düşündü, herhalde kız kardeşini öngörülenden önce ameliyat etmişlerdi. Kapının zili yeniden çınladı, bu kez çekinerek iki kez, uzun uzun iki kez çalınmıştı. Pereira kalktı ve binanın giriş kapısını açan askıyı çekti. Merdivenin sahanlığında bekledi, kapının yavaş yavaş kapandığını ve ayak seslerinin çabuk çabuk tırmandıklarını işitti. İçeri giren kişi sahanlığa geldiğinde, kim olduğunu seçemedi, çünkü merdivenler karanlıktı, çünkü artık gözleri pek iyi görmüyordu.

Merhaba Doktor Pereira, dedi Pereira'nın tanıdığı bir ses, benim, girebilir miyim? Monteiro Rossi'ydi. Pereira onu hemen içeri aldı, hemen sonra da kapıyı örttü. Monteiro Rossi holde durdu, elinde küçük bir çanta vardı, üzerine de kısa kollu bir gömlek giymişti. Özür dilerim Doktor Pereira, dedi Monteiro Rossi, size daha sonra her şeyi anlatacağım, binada kimse var mı? Kapıcı kadın Setubal'de, dedi Pereira, üst kattaki kiracılar daireden çıktılar, Oporto'ya taşındılar. Beni kimse görmüş müdür, ne dersiniz, diye sordu heyecanla Monteiro Rossi. Terliyordu ve hafiften kekeliyordu. Sanmıyorum, dedi Pereira, ama ne işiniz var burada, nereden geliyorsunuz? Daha sonra her şeyi anlatacağım size Doktor Pereira, dedi Monteiro Rossi, ama şimdilik bir duş alıp gömleğimi değiştirmem gerekiyor, bitkin düştüm. Pereira banyonun yerini gösterdi ona ve temiz bir gömlek, haki renkli gömleğini verdi. Size biraz bol gelecek, dedi, ama idare edersiniz, Monteiro Rossi yıkanırken, Pereira holde karısının portresinin karşısına geçti. Ona bir çok şey söylemek isterdi, diye iddia ediyor Pereira, örneğin Monteiro Rossi'nin çat kapı eve geldiğini ve de başka olayları. Ama bir şey söylemedi, söyleşiyi erteleyip salona döndü. Monteiro Rossi banyodan çıkıp geldi, Pereira'nın çok bol gelen gömleği içinde yüzüyordu. Teşekkür ederim Doktor Pereira, dedi, bitkinim, size bir sürü şey anlatmak isterdim, ama çok yorgunum, belki bir öğle uykusu iyi gelir. Pereira, delikanlıyı yatak odasına götürdü ve çarşafın üzerine pamuklu bir örtü serdi. Buraya uzanın, dedi, ayakkabılarınızı çıkarın, ayakkabılarınızla uyursanız vücut dinlenmez, rahatınıza bakın, sizi daha sonra uyandırırım. Monteiro Rossi yattı, Pereira kapıyı kapattı ve salona döndü. Camilo Castelo Branco'nun öykülerini bir kenara bıraktı, yeniden Bernanos'u eline alıp bölümün devamını çevirmeye başladı. *Lisboa*'da yayınlamayamasa, sağlık olsun, diye düşündü, belki de

kitap olarak yayınlatabilirdi, Portekizlilerin hiç değilse okunacak iyi bir kitabı olurdu, ciddi, ahlâki, temel sorunlara değinen bir kitap, okurların vicdanını rahatlatacak kitap, diye düşündü Pereira.

Saat sekizde, Monteiro Rossi hâlâ uyuyordu. Pereira mutfağa gitti, dört yumurta çırpı, içine bir kaşık Dijon hardalı ve bir tutam mercanköşk koydu. Güzel bir omlet hazırlamak niyetindeydi, kuşkusuz Monteiro Rossi kurt gibi açtır, diye düşündü. Salonda sofrayı iki kişilik kurdu, beyaz bir örtü serdi. Silva'nın evlilik hediyesi olan Caldas da Rainha tabaklarını çıkardı ve şamdanlara iki mum dikti. Sonra Monteiro Rossi'yi uyandırmaya gitti, ama odaya usulca girdi, çünkü aslında onu uyandırmak canını sıkıyordu. Delikanlı yatağın üzerine yığılmış uyuyordu, bir kolu boşluktaydı. Pereira seslendi, ama Monteiro Rossi uyanmadı. O zaman Pereira kolunu dürtüp Monteiro Rossi, dedi, yemek saati, eğer böyle uyursanız gece uyuyamayacaksınız, bir-iki lokma bir şeyler yeseniz iyi olur. Monteiro Rossi, dehşet içinde alelacele yataktan kalktı. Sakin olun, dedi Pereira, ben Doktor Pereira'yım, burada güvendesiniz. Salona geçtiler ve Pereira mumları yaktı. Omlet pişerken Monteiro Rossi'ye yemek dolabında kalmış bir ezme konservesi sundu, sonra da mutfaktan seslendi: Ne oldu size, Monteiro Rossi? Teşekkür ederim, diye karşılık verdi Monteiro Rossi, konukseverliğinize teşekkür ederim Doktor Pereira, ayrıca bana gönderdiğiniz para için de teşekkür ederim. Marta bana ilettiler. Pereira, omleti masanın üzerine koydu ve peçetesini boynuna doladı. Eee, Monteiro Rossi, diye sordu, neler oluyor? Monteiro Rossi, bir haftadır ağzına bir şey koymamış gibi tabağına saldırdı. Yavaş olun, tıkanacaksınız, dedi Pereira, sakın sakın yiyin, sonra peynir de var, şimdi anlatın bakalım. Monteiro Rossi bir lokma yuttu, kuzenim tutuklandı, dedi. Nerede, diye sordu Pereira, size bulduğum pansiyonda mı? Yok canım, diye yanıtladı Monteiro Rossi, Alentejo'da yerli halktan adam toplamaya çakışırken yakalandı, ben mucize eseri kaçıp kurtulabildim. Ya şimdi, diye sordu Pereira. Şimdi peşimdeler Doktor Pereira, sanırım bütün Portekiz'de beni arıyorlar, dün akşam bir otobüse bindim, Barreiro'ya kadar gelebildim, oradan bir araba vapuruna bindim, Cais de Sodre'den buraya kadar da yayan geldim, çünkü otobüse binecek param kalmamıştı. Burada olduğunuzu bilen var mı, diye sordu Pereira. Yok, diye yanıtladı Monteiro Rossi, Marta bile bilmiyor, niyetim de onunla bağlantı kurmak, hiç değilse güvende olduğumu söylemek isterim Marta'ya, beni başınızdan savmazsınız değil mi Doktor Pereira? Burada dilediğiniz kadar kalabilirsiniz, diye karşılık verdi Pereira, en azından eylül ortasında Piedade dönünceye kadar, kapıcı kadın aynı zamanda benim ev işlerime de bakar; Piedade güvenilir bir kadındır, ama kapıcıdır, kapıcı kadınlar da öteki kapıcı kadınlarla çene çalarlar, burada olduğunuz ortaya çıkar. Eh, dedi Monteiro Rossi, 15 Eylül'e kadar başka bir şeyler ayarlarım, şimdi belki Marta'yla konuşabilirim. Bakın Monteiro Rossi, dedi Pereira, şimdilik unutun Marta'yı, bende kaldığınız sürece kimseyle bağlantıya geçmeyeceksiniz, rahatınıza bakıp dinlenin, daha iyi. Ya siz, siz ne yapıyorsunuz Doktor Pereira, diye sordu Monteiro Rossi. Ölüm yazıları ve anımsamalar yazmaya devam ediyor musunuz hâlâ? Kısmen, diye yanıtladı Pereira, ama sizin yazmış olduğunuz yazıları yayınlamak olanaksız, hepsini yazı işlerinde bir dosyanın içine koydum, neden çöpe atmadığımı da bilmiyorum doğrusu. Size bir şey itiraf etmenin zamanı geldi, diye fısıldadı Monteiro Rossi, söylemekte geç kaldığım için özür dilerim, ama O yazıları yazan ben değilim. Bu da ne demek, diye sordu Pereira. Doğrusu Doktor Pereira, Marta bana çok yardım etti, hepsini kısmen o yazdı, temel fikirlerin hepsi onun fikirleri. Çok yakışksız bir şey bence bu, diye karşılık verdi Pereira. Ha, diye yanıtladı Monteiro Rossi, ne kadar yakışksız olduğunu bilmem, ama siz Doktor Pereira, İspanyol milliyetçilerinin ne diye bağırıldıklarını biliyor musunuz? *Viva la muerte* diye bağırıyorlar, ölüm

üzerine yazmak bu yüzden elimden gelmiyor, ben yaşamı seviyorum Doktor Pereira, tek başıma ölüm yazısı kaleme almayı, ölümden söz etmeyi asla beceremezdim, gerçekten tek kelime yazamazdım. Temelde sizi anlıyorum, dediğini iddia ediyor Pereira, ben de yapamıyorum artık.

Gece olmuştu ve mumlar hafif bir ışık yayıyorlardı. Sizin için tüm bunları neden yaptığımı bilmiyorum Monteiro Rossi, dedi Pereira. Belki iyi bir insan olduğunuz için, diye yanıtladı Monteiro Rossi. *Fazla* basit bu, dedi Pereira, dünya dert aranmayan iyi insanlarla dolu. Öyleyse bilmiyorum, dedi Monteiro Rossi, gerçekten bilmiyorum. Ben de bilmiyorum, sorun da bu zaten, dedi Pereira, son günlerde fazlasıyla soru soruyorum kendime, belki sorulardan vazgeçersem daha iyi olacak. Kiraz ve likör getirdi. Monteiro Rossi bardağını ağzına kadar doldurdu. Pereira sadece bir kiraz, biraz da meyve suyu aldı, rejimini bozmaktan çekiniyordu.

Nasıl olduğunu anlatın bana, diye sordu Pereira, bugüne kadar Alentejo'da ne yaptınız? Bütün yöreyi baştan başa katettik, diye yanıtladı Monteiro Rossi. Güvenli yerlerde mola verdik, mayanın bol olduğu yerlerde. Kusura bakmayın, diye sözünü kesti Pereira, kuzeniniz bu iş için pek uygun birine benzemiyor bana sorarsanız, sadece bir kere gördüm, bana biraz saf, hatta budala biri gibi geldi, ayrıca Portekizce bile bilmiyor. Evet, dedi Monteiro Rossi, ama sivil yaşamda matbaacıdır, belge hazırlamasını bilir, sahte pasaport düzenlemekte üstüne yoktur. Kendininkini düzenleyebilseydi keşke, elinde Arjantin pasaportu vardı, on kilometreden sahte olduğu anlaşılıyordu. O pasaportu kendisi yapmamıştı, diye karşı çıktı Monteiro Rossi, İspanya'da vermişlerdi. Sonuç nedir peki, diye sordu Pereira. Eh işte, diye yanıtladı Monteiro Rossi, Portalegre'de güvenilir bir basımevi bulduk ve kuzenim işe koyuldu, kusursuz bir iş çıkardık, kuzenim çok sayıda pasaport hazırladı, önemli bir kısmını dağıttık, ötekileri sakladım, çünkü işi zamanında bitiremedik. Monteiro Rossi koltuğun üzerine bıraktığı çantayı aldı ve içine elini daldırdı. İşte bana kalanlar burada, dedi. Bir tomar pasaportu masanın üzerine koydu, yirmi tane kadar vardı. Delisiniz siz sevgili Monteiro Rossi, sanki karamelaymış gibi geziniyorsunuz bunlarla, sizi bu belgelerle yakalarlarsa yakanızı kurtaramazsınız.

Pereira pasaportları alıp bunları ben saklayacağım, dedi. Bir çekmeceye koymak niyetindeydi önce bunları, ama orasının pek güvenli bir yer olmadığını düşündü sonradan. O zaman hole gitti ve hemen karısının portresinin arkasına, yanlamasına, kitaplığa bıraktı. Kusura bakma, dedi portreye, ama kimse buraya gelip bakmaz, evin en güvenli yeri. Sonra salona dönüp, geç oldu, dedi, yatsak daha iyi olur belki. Marta'ya ulaşmalıyım, dedi Monteiro Rossi, kaygı içindedir kuşkusuz, olan bitenleri bilmiyor, belki beni de tutukladıklarını düşünüyordur. Bakın, Monteiro Rossi, yarın ben bizzat telefon edeceğim Marta'ya, ama sokaktaki bir kulübeden arayacağım, bu akşamlik sabırlı olmanız ve yatıp uyumanız gerekiyor, telefon numarasını şu kâğıt parçasına yazın. Size iki numara bırakıyorum, dedi Monteiro Rossi, birine cevap vermezse, ötekinde kesin bulursunuz, eğer telefona çıkan kendisi değilse, Lise Delauney'i isteyin, şimdi adını değiştirdi. Biliyorum, dedi Pereira, geçenlerde gördüm onu, çiroz gibi olmuş, tanınmayacak hale gelmiş, böylesi bir yaşam yaramıyor kıza Monteiro Rossi, sağlığını mahvediyor, haydi şimdi iyi geceler.

Pereira mumları söndürdü ve neden bu işe bulaştığını sordu kendi kendine. Neden Monteiro Rossi'yi evinde barındırdığını, neden Marta'ya telefon edip şifreli iletiler bırakmayı kabul ettiğini, neden kendisini ilgilendirmeyen şeylere burnunu soktuğunu merak etti. Marta

çok zayıfladığı ve sıskalıktan kürekkemikleri tavuğunki gibi çıkıntı yaptığı için mi? Monteiro Rossi'nin sığmacağı ana babası olmadığı için mi? Parede'ye gitmiş olduğu ve orada Doktor Cardoso kendisine birleşik ruhlar kuramından söz açmış olduğu için mi? Pereira bilemiyordu, bugün bile bu soruya yanıt verecek durumda değil. Yatmayı yeğledi, çünkü ertesi gün erken kalkıp gününü iyi bir biçimde düzenlemek istiyordu, ama yatmadan önce bir an holde karısının portresine bir göz attı. Ama onunla konuşmadı. Pereira, sadece eliyle hoşçakal anlamında sevgi dolu bir hareket yapmakla yetindi, diye iddia ediyor Pereira.

Ağustosun o son günü saat sekizde kalktığını iddia ediyor Pereira. Gece birkaç kez uyanmış ve yağmurun karşı kışladaki palmyeleri dövdüğünü işitmişti. Düş görüp görmediğini anımsamıyor, bölük pörçük bir düşle kesişen kesik kesik bir uyku çekmişti, ama düşün ne olduğunu anımsamıyor. Monteiro Rossi, salondaki divanda uyuyordu, sırtındaki pijama kendisine öylesine büyük geliyordu ki üzerinde çarşaf gibi duruyordu. Üşürmüş gibi, iyice büzülmüş uyuyordu Monteiro Rossi. Pereira onun üstünü bir pikeyle örttü, örterken uyandırmamaya özen gösterdi. Gürültü yapmamak için dairede dikkatle ilerledi, kendine bir kahve yaptı ve köşedeki dükkândan alışveriş yapmaya gitti. Dört kutu sardalye, bir düzine yumurta, domates, kavun, ekmek, sadece fırında ısıtılması yeterli olan altı tane hazır morina balığı köftesi satın aldı. Sonra çengele asılı duran kırmızıbiber serpilerek tütsülenmiş ufak bir jambon parçası gördü, onu da aldı. Yemek dolabınızı doldurmaya karar verdiniz galiba Doktor Pereira, diye yorum yaptı bakkal. Evet, öyle, diye yanıtladı Pereira, ev işlerime bakan kadın eylül ortasından önce dönmeyecek, Setubal'de kız kardeşinin yarında, bir düzen kurmam gerekiyor, her sabah alışveriş yapamam ya. Evinize çekidüzen verecek sağlam biri gerekiyorsa, size birini önerebilirim, dedi bakkal, biraz daha yukarıda, Graça'da oturuyor, küçük bir çocuğu var, kocası da evi terk edip gitti, güvenilir biridir. Hayır, teşekkürler, diye yanıtladı Pereira, teşekkür ederim Bay Francisco, ama böylesi daha iyi, yoksa Piedade bu işe bozulabilir, temizlikçi kadınlar arasında büyük kıskançlık vardır, kendini boşlanmış hissedebilir, belki kışa düşünebiliriz, ama şimdilik Piedade'nin dönüşünü beklemekte yarar var.

Pereira eve dönüp aldıklarını buzdolabına yerleştirdi. Monteiro Rossi uyuyordu, Pereira bir pusula yazdı: 'Jambonlu yumurta ya da morina balığı köftesi var dolapta, morinayı tavada ısıtın, biraz yağ koymak gerekiyor, yoksa lapa gibi olur, afiyet olsun, rahat olun, akşamüstü döneceğim, Marta'yla konuşacağım, görüşmek üzere, Pereira.'

Evden çıkıp yazı işlerine yollandı. Vardığında, Celeste'i kapıcı dairesinde hararetle takvime bakarken buldu. Merhaba Celeste, dedi Pereira, ne haber? Telefon hiç çalmadı, postadan da bir şey çıkmadı, diye yanıtladı Celeste. Pereira rahatladı, kimsenin aramaması daha iyiydi. Yazı işlerine çıkıp telefonu fişten çekti, sonra Camilo Castelo Branco'nun yaşamöyküsünü matbaa için hazırladı. Saat ona doğru gazete merkezini aradı. Telefonu Bayan Filipa'nın tatlı sesi yanıtladı. Ben Doktor Pereira, dedi Pereira, müdürle konuşmayı rica ediyorum. Filipa telefonu bağladı ve müdürün sesi duyuldu: Alo, ben Doktor Pereira, dedi Pereira, sadece ses vermek istemiştım müdür bey. İyi ettiniz, dedi müdür, çünkü sizi dün aradım, ama yazı işlerinde değildiniz. Dün pek iyi hissetmiyordum kendimi, diye yalan söyledi Pereira, evde kaldım, kalbim pek iyi değildi. Anlıyorum Doktor Pereira, dedi müdür, ama önümüzdeki kültür sayfaları için neler düşündüğünüzü öğrenmek isterim. Camilo Castelo Branco'nun bir öyküsünü yayınlayacağım, diye yanıtladı Pereira, sizin önerdiğiniz gibi müdür bey, ondokuzuncu yüzyıldan Portekizli bir yazarın iyi olacağını düşünüyorum, siz ne dersiniz? Çok güzel, diye yanıtladı müdür, ama 'Anımsamalar' köşesini de sürdürmenizi isterdim. Rilke'yi düşünmüştüm, diye karşılık verdi Pereira, ama sonradan vazgeçtim, sizin onayınızı almak istiyordum önce. Rilke, dedi müdür, bu isim bana yabancı değil. Rainer Maria Rilke, diye açıkladı Pereira, Çekoslovakya'da doğmuştur, ama Avusturyalı şair, diye geçer, şiirlerini Almanca yazmıştır, yirmialtıda ölmüştür. Bakın Pereira, dedi müdür, size daha önce de söylemiştim. *Lisboa* yabancı meraklısı bir gazeteye dönüşmeye başlıyor yavaş yavaş, neden vatanın bir şairini anımsamıyorsunuz, neden büyük Camoes'imizi anmıyorsunuz? Camoes mi,

dedi Pereira, ama Camoes binbeş yüzseksenlerde öldü, dört yüz sene önce. Evet, dedi müdür, kendisi büyük ulusal şairimizdir, hâlâ günceldir, ayrıca Ulusal Propaganda Sekreterliği'nin müdürü, daha doğrusu Kültür Bakam Antônio Ferro'nun ne yaptığını biliyor musunuz? Camoes Günü'yle Irk Günü'nü aynı zamanda kutlamak gibi harika bir fikir attı ortaya, aynı gün destanların büyük şairiyle Portekiz ırkını birlikte kutlayacağız, siz de bir anımsama hazırlayabilirsiniz. Ama Camoes Günü 10 Haziran'dır müdür bey, diye karşı çıktı Pereira, Camoes Günü'nü ağustos sonunda kutlamanın ne anlamı olabilir? Önce, 10 Haziran'da kültür sayfamız daha çıkmaya başlamamıştı, diye açıkladı müdür, bunu makalenizde belirtebilirsiniz, ayrıca ulusal şairimiz Camoes her zaman anılabilir. Yazınızda Irk Günü'ne iki satır değinirseniz okurlar hemen anlayıverirler. Kusura bakmayın müdür bey, diye yanıtladı Pereira ağırbaşlılıkla, ama size bir şey söylemek istiyorum, temelde bizler Lusitanyalıydık, sonra Romalılar ve Keltlerle karıştık, ardından da Araplar geldi, öyleyse hangi ırkı kutlayabiliriz biz Portekizliler? Portekiz ırkını, diye yanıtladı müdür, kusura bakmayın Pereira, ama itirazınız pek hoşuma gitmiyor, biz Portekizliyiz, dünyayı bizler keşfettik, yerkürenin en önemli deniz yolculuklarını bizler yaptık, onaltıncı yüzyılda bu yolculukları yaparken de Portekizliydik, şimdi de işte biz buyuz, sizin kutlamanız gereken de bu, Pereira. Müdür bir an sustu, sonra konuşmasını sürdürdü: Pereira, geçen sefer sen, diye hitap ediyordum sana, şimdi hâlâ siz diye sürdürmemi anlayamadım doğrusu. Kimbilir müdür bey, diye karşılık verdi Pereira, belki de nedeni telefondur. Olabilir, dedi müdür, her neyse, beni iyi dinle Pereira, *Lisboa*'nın son derece Portekizli bir gazete olmasını istiyorum, kültür sayfasının da, eğer Irk Günü üzerine bir anımsama yazmak istemiyorsan, hiç değilse Camoes üzerine bir şey yaz, hiç yoktan iyidir.

Pereira müdüre veda edip telefonu kapadı. Antonio Ferro, diye düşündü, korkunç Antonio Ferro, en beteri adamın zeki ve kurnaz biri olmasıydı, Fernando Pessoa'nın dostu olduğunu da düşünürsek neyse, diye bağladı, ama şu Pessoa da dostlarını iyi seçermiş. Camoes'e bir saygı yazısı hazırlamayı denedi, saat yarım kadar da üzerinde çalıştı. Sonra da bütün yazdıklarını çöpe attı. Camoes'i şeytan götürsün, diye düşündü. Portekizlilerin kahramanlığının türküsünü söyleyen bu büyük şair, Kahramanlık da nereden çıkmıştı şimdi, Pereira ceketini giydi ve Café Orquidéa'ya gitmek üzere dışarı çıktı. İçeri girip her zamanki masasına yerleşti. Manuel hemen yanına geldi, Pereira bir balık salatası ısmarladı. Sakin sakin, fazlasıyla sakin yedi, sonra telefona gitti. Elinde, Monteiro Rossi'nin numaraları yazdığı kâğıt pusula vardı, ilk numara uzun uzun çaldı, ama yanıt veren olmadı. Pereira, yanlış çevirmiş olabileceğini düşünerek tekrar aradı. Numara uzun uzun çaldı, ama yine yanıt veren olmadı. O zaman ikinci numarayı çevirdi. Bir kadın sesi yanıtladı: Alo, dedi Pereira, Matmazel Delauney ile görüşmek istiyorum lütfen. Böyle birini tanımıyorum, diye karşılık verdi sakınlı kadın sesi. Merhaba, diye tekrarladı Pereira, Matmazel Delauney ile görüşmek istiyorum. Kusura bakmayın, ama siz kimsiniz, diye sordu kadın sesi. Bakın hanımefendi, dedi Pereira, Lise Delauney'e acele bir iletim var, lütfen kendisini telefona çağırın. Burada Lise adında kimse yok, dedi kadın sesi, yanılıyorsunuz, size bu numarayı kim verdi? Kim olduğumun önemi yok, diye karşılık verdi Pereira, eğer Lise ile konuşmam mümkün değilse bana Marta'yı verin hiç değilse. Marta mı, diye hayretle bağırdı kadın sesi. Marta'nın soyadı nedir? Bu dünyada bir sürü Marta var. Pereira, Marta'nın soyadını bilmediğini fark etti. Marta sarı saçlı zayıf bir genç kadındır, Lise Delauney de denir kendisine, ben bir dostuyum ve kendisine çok önemli bir iletim var. Üzgünüm, dedi kadın sesi, ama burada ne Marta ne de

Lise adında biri var, iyi günler. Telefonda klik sesi geldi ve Pereira elinde ahizeyle kalakaldı. Telefonu kapatıp masasına döndü. Başka bir şey arzu eder misiniz Doktor Pereira, diye sordu Manuel oradan geçerken. Pereira şekerli bir limonata söyledi, sonra sordu: ilginç haberler var mı? Bu akşam sekizde verecekler haberleri, dedi Manuel, Londra radyosunu alan bir arkadaşım var, arzu ederseniz yarın her şeyi anlatırım.

Pereira, limonatasını içip hesabı ödedi. Çıkıp yazı işlerine yöneldi. Celeste'i odasında buldu, hâlâ takvimi karıştırıyordu; Haber var mı, diye sordu Pereira. Sizi biri aradı, dedi Celeste, bir kadın aradı, ama neden aradığını söylemek istemedi. İsmi bırak mı, diye sordu Pereira. Yabancı bir isimdi, diye karşılık verdi Celeste, ama aklımda tutamadım: Neden bir yere yazmadınız, diye sitem etti Pereira, telefonculuk yapmanız gerekiyor, Celeste ve de not almanız. Portekizce'yi bile doğru düzgün yazamıyorum, diye karşılık verdi Celeste, yabancı isimlerin nasıl çıkacağını bir düşünün hele, karmaşık bir addi. Pereira yüreğinin sıkıştığını hissetti ve sordu: Ya bu kişi size ne dedi Celeste? Sizin için bir iletisi olduğunu ve Bay Rossi'yi aradığını söyledi, ne garip isim, ben de burada Rossi diye birinin olmadığını, burasının *Lisboa* gazetesi kültür bölümünün yazı işleri olduğunu söyledim, sonra da gazete merkezine telefon ettim, sizi orada bulabileceğimi sanıyordum, size haber vermek istiyordum, ama yoktunuz, ben de yabancı bir bayanın sizi aradığı iletisini bıraktım, Lise diye birinin, şimdi aklıma geliyor işte. Gazeteye Bay Rossi'nin arandığını da söylediniz mi, diye sordu Pereira. Hayır, Doktor Pereira, diye yanıtladı Celeste kurnaz bir edayla, bunu söylemedim, gereksiz geldi bana, sadece Lise adında birini sizi aradığını söyledim, merak etmeyin Doktor Pereira, eğer bulmak istiyorlarsa eminim bulurlar sizi. Pereira saatine baktı ve Celeste'i selamladı. Bakın Celeste, dedi, ben eve dönüyorum, çünkü kendimi pek iyi hissetmiyorum, eğer beni arayan olursa evden aramalarını söyleyin, yarın yazı işlerine gelemeyebilirim, mektuplarımı siz alırsınız.

Eve geldiğinde saat yediye geliyordu. Terreiro do Paço'da, Tejo'nun karşı kıyısına geçen araba vapurlarını seyrederek uzun zaman geçirmişti. Güzel bir öğle sonrasıydı, Pereira da keyfini çıkarmak istemişti. Bir puro yakıp dumanları doymazlıkla içine çekmişti. Nehre bakan bir sıraya oturmuş, akordeonlu bir dilenci de yanına yerleşip ona eski Coimbra şarkıları çalmıştı.

Pereira eve dönünce, Monteiro Rossi'yi hemen göremedi, bu da onu telaşa düşürdü, diye iddia ediyor Pereira. Ama Monteiro Rossi banyoda yıkanıyordu. Tıraş oluyorum Doktor Pereira, diye bağırdı Monteiro Rossi, beş dakikalık işim var. Pereira ceketini çıkarıp sofrayı kurdu. Önceki akşam kullandığı, Caldas da Rainha tabaklarını koydu. O sabah satın aldığı iki mumu da masanın üzerine yerleştirdi. Sonra mutfağa gidip akşam yemeği için ne hazırlayabileceğini düşündü. Kimbilir neden, İtalyan mutfağını tanımasa da aklına bir İtalyan yemeği yapmak geldi. Bir yemek uydurmayı düşündüğünü iddia ediyor Pereira. Kalın bir jambon dilimi kesip küçük küpler halinde böldü, sonra iki yumurta aldı, çırpı, rendelenmiş peynir ekledi, jambonu ve biraz mercanköşkü içine boşalttı, hepsini iyice karıştırdı, sonra bir tencere suyu ateşe koydu. Su kaynamaya başlayınca, bir süreden beri yemek dolabında duran spagettileri tencereye attı. Monteiro Rossi gül gibi taptaze geldi, gövdesini çarşaf gibi saran Pereira'nın haki renk gömleğini geçirmişti sırtına. Aklıma bir İtalyan yemeği yapmak geldi, dedi Pereira, gerçekten İtalyan yemeği mi bilmiyorum, belki sadece bir özenç, ama hiç değilse makarna. Nefis, diye haykırdı Monteiro Rossi, yüzyıllardır makarna yememiştim. Pereira mumları yaktı ve tabaklara spaghetti koydu. Marta'ya ulaşmayı denedim, ama ilk numaraya

kimse yanıt vermedi, ikinci numarayı yanıtlayan kadın ise aptal numarasına yattı, hatta Marta'yla konuşmak istediğimi bile söyledim, ama boşuna. Yazı işlerine döndüğümde, kapıcı kadın birinin beni aradığını söyledi, herhalde Marta'ydı arayan, ama sizi arıyordu, yaptığı düşüncesizlikti bence, her neyse, biri sizinle bağlantıda olabileceğimi biliyordur şimdi, bu da sorun yaratacak bana sorarsanız. Ya ben, ben ne yapmalıyım, diye sordu Monteiro Rossi. Daha güvenli bir yeriniz varsa, gitmenizde yarar var, yoksa burada kalın, ne olacağını göreceğiz, diye yanıtladı Pereira. Masanın üzerine liköre batırılmış kirazları koydu ve kendine de likörsüz bir tane aldı. Monteiro Rossi, kendi bardağını doldurdu. O anda kapının vurulduğunu işittiler. Kararlı darbelerdi kapıya inen, sanki kırmak istiyorlardı. Pereira, giriş kapısını nasıl geçmiş olabileceklerini merak etti ve birkaç saniye sessiz kaldı. Darbeler öfkeyle inmeye devam etti. Kim o, diye sordu Pereira ayağa kalkarken, ne istiyorsunuz? Açın, polis, açın kapıyı yoksa tabancayla açarız, diye yanıtladı bir ses. Monteiro Rossi odalara doğru kaçtı aceleyle, cılız bir sesle, belgeler Doktor Pereira, belgeleri saklayın, demeye gücü yetti yalnızca. Sağlam yerdeler. diye sakinleştirdi Pereira onu ve kapıyı açmak için hole yöneldi. Karısının portresinin önünden geçerken bu uzak gülümsemeye suç ortaklığı taşıyan bir bakış fırlattı. Sonra da kapıyı açtığını iddia ediyor Pereira.

Gelenlerin sivil elbise giymiş, tabanca taşıyan üç kişi olduklarını iddia ediyor Pereira. İlk giren, ince bıyıklı ve kumral top sakallı, kısa boylu sıska bir adamdı. Siyasi polis, dedi kısa boylu sıska, buyuranın kendisi olduğunu göstermek istercesine. Daireyi aramamız gerekiyor, birini arıyoruz. Kimliğinizi gösterin bana, diye karşı çıktı Pereira. Kısa boylu sıska yanındaki koyu renk elbiselere bürünmüş iki hödüğe seslendi: Hey, çocuklar, duydunuz söylediğini, ne düşünüyorsunuz? Biri tabancasını Pereira'nın ağzına doğrultup fısıldadı: Bu kimlik yerine geçer mi şişko? Bırakın çocuklar, diye atıldı kısa boylu sıska. Doktor Pereira'ya böyle davranmayın, namuslu bir gazetecidir kendisi, her açıdan saygıdeğer bir gazete için yazar, belki biraz fazla Katolik'tir, tersini söyleyemem, ama doğru yoldan yana bir gazetedir. Sonra Pereira'ya döndü: Bakın Doktor Pereira, zamanımızı boşa harcamayın, buraya gevezelik etmeye gelmedik, zamanımızı harcamak bize göre değildir, ayrıca sizin bu işle bir ilginiz olmadığını biliyoruz, siz namuslu bir insansınız, kiminle haşır neşir olduğunuzun farkında değilsiniz sadece, şüpheli birine güven duydunuz, ama başınıza dert açmak istemiyoruz, bırakın işimizi yapalım yeter. Ben Lisboa'nın kültür sayfasını yönetiyorum. Biriyle görüşmek istiyorum, müdürüme telefon etmek istiyorum, kendisi sizin evimde olduğunuzu biliyor mu? Bırakın şimdi Doktor Pereira, dedi kısa boylu sıska yalak bir ses tonuyla. Bir polis eylemine girişmeden önce müdürünüze haber vereceğimizi mi sanıyorsunuz, daha neler! Siz polisten değilsiniz, diye directti Pereira, yetkili değilsiniz, sivilsiniz ve evime girmek için izniniz yok. Kısa boylu sıska hafiften gülümseyerek yine iki hödüğe döndü: Mal sahibi inatçı, çocuklar, ikna etmek için ne yapmak gerekir bilemiyorum. Tabancasını Pereira'ya doğrultan adam elinin tersiyle güçlü bir tokat indirdi Pereira'nın yüzüne ve Pereira sendeledi. Dur, Fonseca, yapma, dedi kısa boylu sıska, Doktor Pereira'ya kötü davranmamalısın, yoksa fena halde dehşete düşüreceksin adamcağızı, hassas bir adamdır, iri cüssesine bakma sen, kültüre ilgi duyar, aydın biridir, Doktor Pereira'yı tatlılıkla kandırmak gerekir, yoksa altına işer. Fonseca adındaki hödük Pereira'ya bir tokat daha attı ve Pereira yeniden sendeledi. Fonseca, dedi kısa boylu sıska gülümseyerek, elin fazla hareketli, tutmam gerekecek, yoksa işimizi bozacaksın. Sonra Pereira'ya dönüp Doktor Pereira, dedi, söylediğim gibi sizinle bir alıp veremediğimiz yok, sadece sizin evinizde bulunan şu delikanlıya bir ders vermeye geldik, bir derse ihtiyacı var, çünkü vatanının değerlerini bilmiyor, değerlerini yitirmiş gariban, biz de yeniden bulmasına yardım etmeye geldik. Pereira yanağını ovuşturup mırıldandı: Burada kimse yok. Kısa boylu sıska çevresine bir göz atıp bakın Doktor Pereira, dedi, işimizi kolaylaştırın. Misafiriniz olan delikanlıya bir-iki soru sormak istiyoruz, o kadar. Vatansever değerlerini bulması için ufak bir sorgulama altı üstü, sadece bunun için geldik. Öyleyse polise telefon etmeme izin verin, diye üsteledi Pereira, onlar da gelip onu karakola götürsünler, sorgulamalar orada yapılır, benim dairemde değil. Bırakın şimdi Doktor Pereira, dedi kısa boylu sıska hafiften gülümseyerek, hiç de anlayışlı değilsiniz, bizim istediğimiz gibi özel bir soruşturma için daireniz biçilmiş kaftan, kapıcı kadın burada değil, komşularınız Oporto'ya gittiler, sakın bir akşam ve bu bina son derece hoş bir yer, karakol gibi orta yerde de değil. Sonra da Fonseca diye seslendiği hödüğe bir el işareti yaptı, adam da Pereira'yı yemek odasına kadar sürükledi. Adamlar çevrelerine baktılar, ama yemek artıklarının durduğu masadan başka bir şey göremediler. Mumlar falan, çok sıkı fıkı bir akşam yemeği Doktor Pereira, dedi kısa boylu sıska, ne kadar da romantik. Pereira karşılık vermedi. Bakın Doktor Pereira, dedi kısa boylu sıska yalak bir havayla, dulsunuz ve kadınlarla birlikte olmuyorsunuz, gördüğünüz

gibi hakkınızda her şeyi biliyorum, sakın genç oğlanlar olmasın hoşunuza giden? Pereira, yeniden eliyle yanağını ovuşturup rezil bir insansınız, dedi, bütün bunlar tam bir rezillik. Haydi Doktor Pereira, diye sürdürdü kısa boylu sıska, erkek erkektir, bunu siz de benim kadar biliyorsunuz ve bir erkek de güzel götlü sarışın bir oğlan bulursa halinden anlarız. Sonra da sert ve kararlı bir sesle devam etti: Evi altüst etmemizi mi istersiniz yoksa anlaşmayı mı yeğlersiniz? Burada bir yerde, dedi Pereira, çalışma odasında ya da yatak odasında. Kısa boylu sıska iki hödüğe buyurdu: Fonseca, dedi, eline dikkat et, fazla ağır olmasın, sorun çıksın istemiyorum, küçük bir ders vermek ve öğrenmek istediğimiz bilgiyi almak yeterli. Lima, sen de kendine hâkim ol, copu getirdiğini ve gömleğinin altında sakladığını biliyorum, ama kafaya darbe istemiyorum bilesin, illa da gerekliyse omuzlara ve ciğerlere vurabilirsin, daha çok can acıtır, iz de bırakmaz. İki hödük, peki komutanım, diye yanıtladılar. Çalışma odasına girip kapıyı arkalarından kapattılar. Güzel, dedi kısa boylu sıska, güzel Doktor Pereira, iki yardımcım iş yaparken biz de biraz laflayalım. Polise telefon etmek istiyorum, diye yineledi Pereira. Polis, diye sırtıttı kısa boylu sıska, ama polis benim Doktor Pereira, en azından onların yerini ben dolduruyorum, çünkü bizim polisimiz de geceleri uyuyor, biliyorsunuz. Polisimiz gün boyu bizi koruyor, akşam olunca da uyuyor, çünkü bitkin düşmüş oluyor, ortalıkta cirit atan bütün it uğursuzu, misafiriniz gibi vatan duygusunu yitirmişleri düşünürseniz bu uykuyu hakettiklerini anlarsınız. Söyleyin bana Doktor Pereira, bu belâya siz neden bulaştınız? Hiçbir belâya bulaşmadım ben, diye yanıtladı Pereira, sadece *Lisboa* için bir stajyer aldım işe. Elbette Doktor Pereira, elbette, ama işe almadan önce bilgi edinmeniz, polise ya da müdürünüze danışmanız, sözde stajyerinizin adresini falan vermeniz gerekirdi, likörlü bir kiraz almama izin verir misiniz?

Pereira, tam o sırada sandalyesinden kalktığını iddia ediyor. Oturmuştu, çünkü yüreğinin ağzına çıktığını hissediyordu, ama o an ayağa kalktı ve çığlıklar duydum, odamda neler olduğunu görmek istiyorum, dedi. Kısa boylu sıska, tabancasını ona çevirdi. Sizin yerinizde olsam bunu yapmazdım Doktor Pereira, dedi. Adamlarım hassas bir iş yapıyorlar ve sizin hazır bulunmanız pek hoş olmayabilir, siz duyarlı bir insansınız Doktor Pereira, bir aydınısınız, ayrıca kalp hastasısınız, kimi gösteriler size iyi gelmeyebilir. Müdürüme telefon etmek istiyorum, diye üsteledi Pereira, bırakın müdürüme telefon edeyim. Kısa boylu sıska'nın yüzünde alaylı bir gülümseme belirdi. Bu saatte müdürünüz de uyuyordur, diye karşılık verdi, belki de güzel bir kadının kollarında uyuyordur, biliyorsunuz, müdürünüz gerçek bir erkek Doktor Pereira, taşakları olan bir erkek, sizin gibi sarışın oğlanların güzel götlerinin peşinde değil. Pereira uzanıp adama bir tokat attı. Kısa boylu sıska âniden tabancasıyla Pereira'ya vurdu ve Pereira'nın ağzı kan içinde kaldı. Bunu yapmamalıydınız Doktor Pereira, dedi adam. Size saygılı davranmamı salık vermişlerdi, ama her şeyin bir sınırı var, eğer siz bozguncuları evine alan bir geri zekâlıysanız bu benim suçum değil, ağzınıza bir kurşun sıkabilirim, hatta bunu seve seve yaparım, eğer yapmıyorsam size saygılı davranmam istendiğindendir yalnızca, ama bunu kötüye kullanmayın Doktor Pereira, kötüye kullanmayın, yoksa sabrım taşabilir.

Pereira, o sırada boğuk bir çığlık daha işittiğini ve çalışma odasının kapısına doğru atıldığını iddia ediyor. Ama kısa boylu sıska engel olup onu itti. Pe-reira'nın cüssesinden daha güçlü bir itişti bu ve Pereira geriledi. Bakın Doktor Pereira, beni tabanca kullanmak zorunda bırakmayın, ağzınıza ya da zayıf noktanız olan yüreğinize bir kurşun sıkmak isterdim, ama yapmıyorum. Çünkü kimsenin ölmesini istemiyoruz, sadece size bir vatanseverlik dersi

vermeye geldik, gazetenizin Fransız yazarlardan başka hiçbir şey yayınlamadığı göz önüne alınırsa, size de biraz vatanseverlik iyi gelebilir. Pereira, dönüp yerine otururken, Fransız yazarlar böylesi zamanda tek yüreklilik gösterenlerdir, dedi. İzninizle, bütün Fransız yazarların birer bok olduğunu söyleyeyim, dedi kısa boylu sıska. Hepsini duvarda sıraya dizmek, geberdikten sonra da üstlerine işemek gerekir. Bayağı bir insansınız siz, dedi Pereira. Bayağı ama vatansever, diye yanıtladı adam. Sizin gibi değilim Doktor Pereira, siz Fransız yazarlarla suç ortaklığı peşindesiniz.

O anda iki hödük kapıyı açtı. Sinirli görünüyorlardı ve nefes nefeseydiler. Ufaklık konuşmak istemiyor, dediler, ona bir ders verdik, güç kullanmak zorunda kaldık, toz olmakta yarar var. Berbat mı ettiniz, diye sordu kısa boylu sıska. Bilmiyorum, diye yanıtladı Fonseca adındaki. Kirişi kırmamız daha iyi olur. Ve kapıya yöneldi, peşinden de öteki seyirtti. İyi dinleyin Doktor Pereira, dedi kısa boylu sıska, bizi evinizde asla görmediniz, uyanıklık etmeye kalkışmayın, sevgi gösterilerden vazgeçin, bunu size saygı ziyareti olarak kabul edin, gelecek sefere sizin için gelebiliriz. Pereira kapıyı kilitlerken adamların merdivenlerden indiklerini işittiğini iddia ediyor. Sonra Pereira yatak odasına koştu ve Monteiro Rossi'yi halının üzerine yığılmış buldu. Pereira yüzüne hafif bir şaplak indirerek Monteiro Rossi, dedi. Koyvermeyin kendinizi, geçti artık. Ama Monteiro Rossi'de hiçbir yaşam belirtisi yoktu. O zaman Pereira banyoya gitti, bir havlu ıslatıp Monteiro Rossi'nin yüzünü bu havluyla sildi. Monteiro Rossi, diye tekrar etti, her şey bitti, gittiler, uyanın. İşte o zaman havlunun kana bulandığını farkettiler Pereira ve Monteiro Rossi'nin saçlarının kandan yapış yapış olduğunu gördü. Monteiro Rossi'nin gözleri faltaşı gibi açıktı ve tavana bakıyordu. Pereira bir şaplak daha indirdi, ama Monteiro Rossi'nin damarlarında artık yaşam ak mıyordu. Delikanlının faltaşı gibi açık olan gözlerini kapattı ve yüzüne havluyu örttü. Sonra bükülü kalmamaları için delikanlının bacaklarını uzattı, ölülerin bacaklarının durması gerektiği gibi uzattı. Ve çabuk, çok çabuk hareket etmesi gerektiğini düşündü. Bundan böyle fazla zamanı kalmamıştı, diye iddia ediyor Pereira.

Pereira, aklına çılgınca bir fikir geldiğini, belki uygulamaya bile koyabileceğini düşündüğünü iddia ediyor. Ceketini giyip çıktı. Katedral’de, gece geç saate kadar açık kalan bir kahve vardı, oradan telefon edebilirdi. Pereira içeri girip çevresine baktı. Kahvede, patronla iskambil oynayan geç saate kalmış birkaç kişi vardı. Garson, tezgâhın arkasında tembellik eden uyuşuk bir delikanlıydı. Pereira bir limonata ısmarladı, telefona yöneldi ve Parede Deniz Tedavi Merkezi’nin numarasını çevirdi. Doktor Cardoso’yu istedi. Doktor Cardoso odasına çekildi, kim arıyor, dedi telefondaki kadının sesi. Ben Doktor Pereira, dedi Pereira, acele kendisiyle görüşmem gerekiyor. Çağırayım öyleyse, ama inmesi için birkaç dakika beklemeniz gerekecek, dedi telefondaki kadın. Pereira sabırla Doktor Cardoso’nun inmesini bekledi, iyi akşamlar Doktor Cardoso, dedi Pereira, size önemli bir şey söylemek istiyorum, ama şimdi söyleyemem. Ne oluyor Doktor Pereira, diye sordu Doktor Cardoso, kendinizi iyi hissetmiyor musunuz? Doğru, kendimi iyi hissetmiyorum, diye yanıtladı Pereira, ama bunun önemi yok. İşin aslı evimde ciddi bir şey oldu, ev telefonumun dinlenip dinlenmediğini bilmiyorum, önemi de yok zaten, şimdilik başka bir şey söyleyemem, yardımınıza gereksinim duyuyorum Doktor Cardoso. Yarın öğle saatinde sizi arayacağım, bana bir iyilik yapmalısınız, sansür kurulundan üst düzey bir yetkili gibi konuşmalısınız, makalemin vizeden geçtiğini söylemelisiniz, hepsi bu kadar. Anlamıyorum, diye karşılık verdi Doktor Cardoso. Bakın Doktor Cardoso, dedi Pereira, sizi bir kahveden arıyorum ve daha fazla açıklamada bulunamam, evde aklınızın ucundan bile geçmeyecek bir sorunla karşı karşıyayım, yarın *Lisboa’yı* alırsanız öğrenebilirsiniz, her şeyi apaçık bir şekilde yazıyor olacak, ama bana büyük bir iyilikte bulunmanız gerekiyor, makalemin sizin onayınızı aldığını iddia etmelisiniz, anladınız mı? Portekiz polisinin temiz bir polis olduğunu ve skandallardan yılmadığını söylemelisiniz. Anladım, dedi Doktor Cardoso, yarın öğlen telefonunuzu bekliyorum.

Pereira eve döndü. Yatak odasına gidip havluyu Monteiro Rossi’nin yüzünden çekti. Üstüne bir çarşaf örttü. Sonra çalışma odasında yazı makinesinin başına geçti. Başlık attı: *Bir Gazeteci Öldürüldü*. Sonra satır başına geçip yazmaya başladı: ‘Adı Francesco Monteiro Rossi idi ve İtalyan asıllıydı. Gazetemize makaleleri ve ölüm yazılarıyla katkıda bulunuyordu. Mayakovski, Marinetti, D’Annunzio, Garcia Lorca gibi çağımızın büyük yazarları hakkında metinler kaleme aldı. Makaleleri henüz yayınlanmadı, ama günün birinde yayınlanacakları muhakkak. Neşeli, yaşamı seven bir delikanlıydı, oysa ölüm üzerine yazması için işe alınmıştı, ama kendini bu görevde harap etmedi. Ve bu gece, ölüm onu almaya geldi. Dün akşam: Lisboa’nın kültür sayfası sorumlusu ve bu makalenin yazarı Doktor Pereira’nın evinde akşam yemeği yerken, silahlı üç adam daireye baskın yaptı. Kendilerini siyasi polis diye tanıttılar, ama sözlerini doğrulayan hiçbir belge göstermediler. Sivil giyimli oldukları için gerçek polis mensupları olmadığı düşüncesini benimsemekten yanayız, ayrıca ülkemiz polisinin böylesi yöntemlere başvurmadığını umuyoruz. Kimin desteğini aldıkları bilinmeyen yaygaracı üç kişiydiler, yetkililerin bu iğrenç olay üzerine soruşturma açmaları iyi olur. Başlarındaki kısa boylu, sıska bir adamdı, ince bıyıklı ve top sakallıydı, ötekiler ona komutanım diyorlardı. Komutan, birkaç kez diğerlerine adlarıyla seslendi. Verilen adlar sahte değilse diğer ikisinin adları ibnseca ve Lima’dır. Uzun boylu ve sağlam yapılı, esmer tenli ve pek zeki görünmeyen iki adam. Kısa boylu sıska olanı, bu makalenin yazarına tabancasını doğrultmuşken, Ebnseca ve Lima kendi açıklamalarına göre sorgulamak amacıyla Monteiro Rossi’yi yatak odasına sürüklediler. Bu satırların yazarının kulağına darbe ve boğuk çığlık sesleri geldi. Ardından iki adam işin tamamlandığını bildirdi. Üçü birden, bu makalenin yazarını olayı açığa vurma

halinde ölümle tehdit ettikten sonra, aceleyle daireyi terketti. Bu satırların yazarı yatak odasına gitti ve tek yapabildiği genç Monteiro Rossi'nin ölümünü tespit etmek oldu. Kan gelinceye kadar dövülmüş, cop ve tabanca kabzası darbeleriyle kafatası parçalanmıştı. Cesedi halen bu makale yazarının dairesinde, Rua da Saudade, 22 numaranın ikinci katında bulunmaktadır. Monteiro Rossi öksüzdü, ayrıca akrabası da yoktu. Adını bilmediğimiz güzel ve tatlı bir kıza âşıktı. Bu genç kadın hakkında tek bildiğimiz, bakır renkte saçlara sahip olduğu ve kültürden hoşlandığıdır. Şu anda bizi okuyorsa, kendisine en içten başsağlığı dileklerimizi ve en derin sevgilerimizi sunuyoruz. Yetkilileri, onların adını kullanarak, belki de aralarından birkaçının suç ortaklığıyla, bugün Portekiz'de işlenen bu tür şiddet suçlarının üzerine dikkatle eğilmeye davet ediyoruz.'

Pereira satır başına geçti ve sağ köşeye adını koydu: Pereira Sadece Pereira diye imzaladı, uzun yıllar boyunca yerel haberlerle ilgili makalelerini hep bu adla imzaladığından herkes onu yalnızca soyadıyla tanırdı.

Pereira, gözlerini pencereye çevirip karşıki kışlanın palmyelerinin üzerinden tansökümünü izledi. Bir borazan sesi işitti. Koltuğa uzanıp uyudu sonra. Uyandığında gün ilerlemişti ve Pereira telaş içinde duvar saatine baktı. Acele etmesi gerektiğini düşündü, diye iddia ediyor Pereira. Tıraş oldu, soğuk suyla yüzünü yıkadı ve evden çıktı. Katedral'in önünde bulduğu bir taksiyle yazı işlerine gitti. Celeste kapıcı dairesindeydi ve onu saygılı bir biçimde selamladı. Bana bir şey yok mu, diye sordu Pereira. Yeni bir şey yok Doktor Pereira, diye yanıtladı Celeste, sadece bana bir hafta tatil verdiler. Takvimi göstererek lafını sürdürdü: Gelecek cumartesi döneceğim, bir hafta boyunca bensiz idare etmeniz gerekecek, bugün devlet en zayıfları, yani benim gibileri koruyor, birlik içinde olmamız boşuna değil. Yokluğunuzu fazla hissetmemeye çalışırız, diye mırıldanan Pereira merdivenleri tırmandı. Yazı işlerine girdi ve üzerinde '*Ölüm Yazıları*' yazan dosyayı çıkardı, deriden bir çantanın içine koyup dışarı çıktı. Café Orquidéa'ya uğradı ve beş dakika oturup bir şey içebilecek zamanı olduğunu düşündü. Masaya yerleşirken Manuel, limonata mı Doktor Pereira, diye sordu. Hayır, diye yanıtladı Pereira, sek bir porto içeceğim, canım sek porto istedi. Yeni bu Doktor Pereira, dedi Manuel, hele bu saatte, neyse, sevindim buna, kendinizi daha iyi hissettiğinizi gösterir. Manuel ona bir kadeh getirdi, şişeyi de masada bıraktı. Bakın Doktor Pereira, dedi Manuel, şişeyi bırakıyorum, isterseniz bir kadeh daha doldurabilirsiniz, ayrıca bir puro da arzu ederseniz hemen getireyim. Bana hafif bir puro getir, dedi Pereira, sırası gelmişken, Manuel, Londra radyosunu alan dostundan bahsetmiştin, neymiş haberler? Cumhuriyetçiler yenilgiye uğruyorlarmış anlaşılan, dedi Manuel sesini alçaltarak, ama Doktor Pereira, Portekiz'den de söz ettiler. Öyle mi, dedi Pereira, bizim hakkımızda ne diyorlar? Başımızda bir diktatörlük olduğunu söylüyorlar, diye yanıtladı garson, polis de insanlara işkence ediyormuş. Ya sen ne diyorsun bu konuda Manuel, diye sordu Pereira. Manuel başını kaşıdı. Ya siz, siz ne diyorsunuz Doktor Pereira, diye karşılık verdi, gazeteci olan sizsiniz, bu konular hakkında sizin bilginiz var. Ben İngilizlerin haklı olduklarını söylüyorum, dedi Pereira. Purosunu yakıp hesabı ödedi, sonra da çıkıp matbaaya gitmek üzere bir taksiye bindi. Vardığında, dizgiciyi harıl harıl çalışır buldu. Gazete bir saat içinde baskıya giriyor, dedi dizgici, Camilo Castelo Branco'nun öyküsünü koymakla iyi ettiniz, Doktor Pereira çok güzel bir öykü, çocukken okulda okumuştum, ama güzelliğinden hâlâ bir şey yitirmemiş. Bir sütunu kısaltmak gerekiyor, dedi Pereira, kültür sayfasının sonuna gelecek bir makalem var, bir ölüm yazısı. Pereira kâğıdı uzattı, dizgici okuyup başını kaşıdı. Doktor Pereira, dedi, hassas bir konu bu, son dakikada

getiriyorsunuz ve sansür kurulunun vizesi yok, sözü edilenler son derece ciddi şeylere benziyor. Bakın Bay Pedro, dedi Pereira, otuz yıldır birbirimizi tanıyoruz, ta Lizbon'un en iyi gazetesinde yerel haberlerle uğraştığım dönemden beri hiç başınıza dert açtım mı? Asla dert açmadınız, diye yanıtladı dizgici, ama zaman değişti, artık işler eskisi gibi değil, şimdi bütün bu bürokrasi var, ben de uymak zorundayım Doktor Pereira. Bakın Bay Pedro, sansürden sözlü izin aldım, yarım saat önce yazı işlerinden telefon ettim. Binbaşı Lourenço ile konuştum, kendisi razı oldu. Müdüre telefon etmek yerinde olur, diye karşı çıktı dizgici. Pereira derin derin iç çekip peki, sorun yok, dedi, telefon edin Bay Pedro. Dizgici numarayı çevirirken Pereira, yüreği ağzında bekledi. Dizgicinin Bayan Filipa ile konuştuğunu anladı. Müdür yemeğe çıkmış, dedi Bay Pedro, sekreteriyle konuştum, saat üçten önce dönmeyecekmiş. Saat üçte gazete çıkmış olacak, dedi Pereira, saat üçe kadar bekleyemeyiz. Doğru, gerçekten bekleyemeyiz, dedi dizgici. Ne yapacağımı bilemiyorum Doktor Pereira. Bakın, dedi Pereira, yapılacak en iyi şey, doğrudan sansür kurulunu aramak, belki Binbaşı Lourenço ile görüşebiliriz. Binbaşı Lourenço mu, diye haykırdı dizgici bu isimden ürkmüş gibi, doğrudan onunla mı? Dostumdur, dedi Pereira sahte bir patavatsızlıkla, makalemi bu sabah okudum kendisine, kendisi onayını veriyor, her gün konuşuruz onunla Bay Pedro, işim gereği. Pereira telefon alıp Parede Deniz Tedavi Merkezinin numarasını çevirdi. Doktor Cardoso'nun sesi işitildi. Alo Binbaşı, dedi Pereira. Ben Lisboa'dan Doktor Pereira, bu sabah size okuduğum makalenin gazeteye yetişi için şu anda matbaadayım, sorumlu kişi kararsız, çünkü sizin damganız eksik, telefonu ona veriyorum, belki siz razı edersiniz. Telefonu dizgiciye uzatıp onun telefonda konuşmasını dinledi. Bay Pedro başını sallıyordu. Elbette, Binbaşı, dedi, olur Binbaşı anlaştık. Sonra telefonu kapatıp Pereira'ya baktı. Ee, diye sordu Pereira. Binbaşı Portekiz polisinin böyle skandallardan korkmadığını söylüyor, dedi dizgici, ortalıkta kol gezen bu adamların hemen yakalanmaları gerekiyormuş ve sizin yazınız bugün yayınlanmalıymış, Doktor Pereira. Binbaşı işte bunları söyledi. Ve ayrıca dedi ki: Doktor Pereira'ya söyleyin, ruh üzerine bir makale yazsın, çünkü buna hepimizin ihtiyacı var. Evet, işte Binbaşı böyle dedi Doktor Pereira. Herhalde şaka yapmıştır, dedi Doktor Pereira. Neyse, yarın nasıl olsa onunla görüşeceğim.

Pereira makaleyi Pedro'ya bırakıp oradan çıktı. Bitkindi, ayrıca bağırsaklarında garip bir hareketlenme vardı. Köşedeki kahveye gidip bir sandviç yemeye karar verdiyse de yalnızca limonata içmekle yetindi. Sonra taksiye binip Katedral'e gitti. Evinden içeri dikkatle girdi, birileri onu bekliyor olabilirdi. Ama hayır, evde kimseler yoktu, garip bir sessizlik vardı, hepsi o kadar. Yatak odasına girip Monteiro Rossi'nin cansız bedenini örten çarşafa bir göz atı. Sonra küçük bavuluna bir-iki gerekli eşya, ayrıca dosyayı yerleştirdi. Sonra kütüphaneye gidip Monteiro Rossi'nin getirdiği pasaportları elden geçirdi. Sonunda kendisi için uygun düşen bir tane seçti. Güzel bir Fransız pasaportuydu, çok temizdi, resimde gözlerinin altı torbalanmış çok şişman bir adam vardı, yaş da tam Pereira'ya uygundu. Boudin'di adı, François Boudin. Pereira ismi beğendi. Pasaportu bavula koyup karısının portresini duvardan indirdi. Seni yanıma alacağım, dedi Pereira resme bakıp, benimle gelmen senin için daha iyi olur. Resmi yüzü öne gelecek şekilde bavula yerleştirdi, rahat nefes alabilsin diye. Sonra çevresine bir göz attı Pereira, sonra saatine baktı.

Acele etse iyi olurdu, *Lisboa* neredeyse çıkmak üzereydi ve kaybedecek zamanı yoktu, diye iddia ediyor Pereira.

Doktor Pereira ilk kez 1992 Eylülü'nde bir akşam ziyaretime geldi. O dönemde adı Pereira değildi henüz, hatları daha kesinleşmemiştir, belirsiz, oynak ve buğulu bir şeydi, ama bir kitabın başkahramanı olmayı arzu ettiği ortadaydı. Yalnızca bir yazarın arayışında olan bir kahramandı. Anlatılmak için beni neden gelip seçtiğini bilmiyorum. Olası varsayımlardan biri, önceki ay, Lizbon'da kavurucu bir ağustos günü, benim de bir ziyarette bulunmuş olmamdır. O günü çok açık bir şekilde anımsıyorum. Sabah, kentin günlük gazetelerinden birini almış ve yaşlı bir gazetecinin Lizbon'un Santa Maria Hastanesi'nde öldüğü ve naaşının son bir saygı belirtisi olarak aynı hastanenin küçük bir kilisesinde görülebileceği haberini okumuştum. Nezaket gereği, bu kişinin adını açıklamak istemiyorum. Bu kişiyle altmışlı yılların sonunda, Portekizli bir sürgün olarak yaşadığı Paris'te, yerel bir gazetede yazdığı sırada kısa bir tanışıklığımız olduğunu belirtmekle yetineceğim. Kırklı ve ellili yıllarda, Salazar diktatörlüğü dönemi Portekiz'inde mesleğini icra etmiş bir adamdı. Ve bir Portekiz gazetesinde rejim karşıtı acımasız bir makale yayınlayarak Salazar yönetimine güzel bir oyun onamayı başarmıştı. Daha sonra, doğal olarak başı polisle ciddi derde girmiş, sürgün yolunu seçmek zorunda kalmıştı. Yetmişdört olaylarından sonra, Portekiz yeniden demokrasisine kavuşunca, ülkesine dönmüş olduğunu biliyordum, ama bir daha hiç karşılaşmamıştık. Yazmayı bırakmış, emekliye ayrılmıştı, nasıl yaşadığını bilmiyorum, ama ne yazık ki unutulmuştu. O dönemde Portekiz, elli yıllık bir diktatörlükten sonra, yeniden demokrasisine kavuşan bir ülkenin çırpıntılı ve kargaşalı yaşamını sürüyordu. Genç insanların yönettiği genç bir ülkeydi. Kırklı yılların sonunda, kararlılıkla Salazar diktatörlüğüne karşı çıkan yaşlı bir gazeteciyi kimse anımsamıyordu.

Öğleden sonra ikide naaşı ziyaret edecektim. Hastanenin küçük kilisesinde kimsecikler yoktu. Tabutun kapağı açıktı. Bu bey Katolik'ti ve göğsüne tahtadan bir İsa heykelciği bırakılmıştı. Başucunda on dakika kadar kaldım. Sağlam yapılı, hatta şişman bir ihtiyardı. Paris'te tanıdığım zaman elli yaşlarında, zinde ve incecik bir adamdı. Yaşlılık, belki de çetin bir yaşam onu yağlı ve pörsük bir ihtiyara dönüştürmüştü. Tabutun ayakucunda, ufak bir düzlem üzerinde, ziyaretçilerin imza attıkları bir defter duruyordu. Birkaç isim yazılmıştı, ama aralarında benim tanıdığım kimse yoktu. Belki eski iş arkadaşları, onun yanında aynı mücadeleleri vermiş emekli gazetecilerdi.

Dediğim gibi, eylülde, Pereira da beni ziyaret etti. O anda ne diyeceğimi bilemedim, buna karşın edebi bir kişi görünümünü altında ortaya çıkan bu belli belirsiz hayaletin bir simge, bir eğretilen olduğunu bulanık bir şekilde kavradım. Bir anlamda, son bir saygı duruşunda bulunduğum yaşlı gazetecinin doğaüstü bir yansımasıydı. Biraz rahatsızlık duyduysam da yine de onu sevgiyle karşıladım. O eylül akşamı, yolculuk etmekte olan bir ruhun kendini anlatmak, bir seçimi, bir acıyı, bir yaşamı betimlemek için bana gereksinim duyduğunu anladım belli belirsiz. Uyku öncesinin bu ayrıcalıklı alanında ve de benim başkışilerimin ziyareti için en uygun zaman olduğuna inandığım alanda, yeniden uğramasını, bana içini dökmesini, öyküsünü anlatmasını söyledim kendisine. Yeniden geldi ve hemencecik adını buluverdim: Pereira. Portekizce'de, Pereira armut ağacı anlamına gelir ve bütün meyve ağaçları gibi Musevi kökenli bir isimdir. İtalya'da Musevi kökenli isimlerin kent adları olması gibi. Bu yolla da Portekiz medeniyetinde önemli izler bırakmış ve tarihin büyük haksızlıklarına katlanmış bir ulusa saygılarımı sunmak istedim. Ama beni bu ada doğru iten, bu kez, edebi bir neden daha vardı: iki arkadaşın, diyalogları boyunca, hakkında asla bir şey öğrenemeyeceğimiz Pereira adındaki gizemli bir Portekizliyi çağrıştırdıkları, Eliot'un *'What*

about Pereira?’ başlıklı küçük ara oyunu. Buna karşın, ben kendi Pereira’ın hakkında çok şey öğrenmeye başlamıştım. Gece ziyaretlerinde dul olduğunu, kalp hastalığını ve mutsuzluğunu anlatıyordu. Fransız edebiyatını, Mauriac ve Bernanos gibi iki savaş arası Katolik yazarları özellikle sevdiğini, ölüm konusunda saplantılı olduğunu, en yakın gizdeşinin Peder Antönio adında Fransisken mezhebinden bir rahip olduğunu, ona bedenin yeniden dirilişine inanmama sapkınlığını çekine çekine itiraf ettiğini öğrendim. Ardından, Pereira’nın itirafları, bu satırları yazanın imgelemiyle birleşerek gerisini getirdi. Pereira’nın yaşamına çok önemli bir ay buldum, kavurucu bir ay, Ağustos 1938. ikinci Dünya Savaşı’nın felaketi eşiğindeki Avrupa’yı, İspanyol İç Savaşı’nı, yakın geçmişimizin trajedilerini düşündüm. Ve doksanüç yazında, artık eski bir dost olan Pereira, bana yaşamını anlattıktan sonra yazmaya başlayabildim. Vecchiano’da, iki kavurucu ay boyunca, yoğun ve zorlu bir çalışmayla yazdım. Mutlu bir rastlantı sonucu, son sayfayı 25 Ağustos 1993 günü bitirdim. Ve bu tarihi sayfaya kaydetmek istedim, çünkü benim için önemli bir tarihti: kızımın yaş günü. Bu bana bir im, iyi bir belirti gibi göründü. Çocuklarımdan birinin doğumuyla aynı mutlu gün, yazının gücü sayesinde, bir adamın yaşamının öyküsü de doğuyordu. Tanrıların bize hazırladığı olayların akıl ermez örgüsünde, bütün bunların bir anlamı vardır belki.

Antonio Tabuechi